

“ΚΑΤΗΓΟΡΩ ΤΟΥΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΥΣ,,

Ε'

“Ας συνεχίσουμε, λοιπόν, τὴν χριστιανική αὐτοκατηγορία πὸν εἶδαμε στὸ προηγούμενο φύλλο. “Ας δοῦμε, κάπως εἰδικώτερα αὐτὴ τὴ φορὰ, τὸ ψεύτισμα πὸν φέρνει στὴ χριστιανικὴ θρησκευτικὴ ζωὴ ἢ ἐξωτερικὴ, μονομερῆς, ἀποσυντεθειμένη θρησκευτικότης πὸν μόνο ἔξω ἀπὸ τὸν Χριστιανισμό ἔχει τὴ φυσικὴ ἢ θεία. Μιὰ τέτοια ψεύτικη, ἄρρωστη, νόθη θρησκευτικότης, ὅταν μπαίνει καὶ στοῦ χριστιανοῦ τὴ ζωὴ, φέρνει, ὅπως εἶδαμε, ἓνα σχίσμα, μιὰν ὀλότελα ἀντιχριστιανικὴ διάσπασι τοῦ βίου σὲ θρησκευτικὸ καὶ ἐξωθρησκευτικὸ, σὲ τρόπο πὸν ὁ δεύτερος δὲν ἐληθεύεται, καὶ πολὺ λιγότερο, δὲν ἐμπνέεται σὲ δημιουργικὴ μεγαλοφυΐα ἀπὸ τὸν πρῶτο. Τέτοια διάσπασι, τέτοιο σχίσμα, φυσικὸ στὴν ἐξωχριστιανικὴ θρησκευτικότητα, πρέπει ἀμείλικτα καὶ χωρὶς συμβιβασμοῦς νὰ χτυπηθῇ ὅπου φανερόνεται στὴν θρησκευτικὴ ζωὴ τοῦ χριστιανοῦ.

Μέσα στὸν Χριστιανισμό τὸ σχίσμα αὐτὸ τῆς ζωῆς σὲ ζωὴ θρησκευτικὴ καὶ ζωὴ «ἐθραθεν» ἀσύδοτη ἢ βέβηλη, εἶχε διάφορες ἐκδηλώσεις, ὅλες καταστροφικές, γιατί ὅλες στέρησαν τὴν ἀνθρωπότητα ἀπὸ τὴν ζωογόνο ἐπίδρασι τοῦ Ἐθαγγελίου. Δὲν μπορούμε, φυσικά, νὰ ἀπαριθμήσωμε ἐδῶ τίς ἐκδηλώσεις αὐτές. Θὰ τίς διακρίνωμε μόνο σὲ δύο κατηγορίες. Στίς ἐκδηλώσεις πὸν ἔχουν σχέση με τὴν διάσπασι τῆς ἁρμονικῆς ἐνότητος μέσα στὴν προσωπικότητα τοῦ

ἀτόμου καὶ στίς ἐκδηλώσεις πὸν ἀναφέρονται στὴν κοινωνικὴ συμβίωσι.

Ἡ πρώτη λοιπὸν ἐκδήλωσι τοῦ σχίσματος ἦταν διάσπασι τῆς ζωῆς τῆς προσωπικότητος. “Ὅχι, βέβαια, στὴ διδασκαλία, καὶ στὴν πράξι, ἔξασθηκε πολλῆς, παραπολλῆς φορῆς, πὸς ὁ Χριστὸς κυβερνᾷ τὴν ὅλη μας ζωὴ καὶ ἐπομένως ὅλη μας ἡ ζωὴ εἶναι καὶ πρέπει νὰ εἶναι χριστιανικὴ, ἁγία. “Ἔτσι, ὅπου ἡ τέτοια διάσπασι φανερώθηκε, ὁ εὐσεβὴς χριστιανὸς ἔγινε καὶ αὐτὸς θρησκευτικὸς ἀνθρώπος τοῦ ἐξωχριστιανικοῦ τύπου!

1. Αὐτὸ εἶχε συνέλεια—τὸ εἶδαμε καὶ στὸ προηγούμενο ἄρθρο—τὴν τυποκρατία καὶ τὴν ἐξωτερικότητα. “Ἐπιφανειακὴ ἦταν ἡ ζωὴ ἢ θρησκευτικὴ καὶ ἐκδήλωσι τῆς μοναδικῆς ὁ θρησκευτικὸς τύπος. “Ἀλήθεια εἶναι πὸς ἔγινε κατακραυγὴ καὶ διαμαρτύρησι γιὰ τὴν κατάστασι αὐτῆ, μὰ ἐπῆρε κακὴ κατεύθυνσι. Δὲν ἐχτύπησε τὴν τυποκρατία, τὴν ἀποσύνθεσι τῆς ζωῆς, ἐχτύπησε τὸν τύπο σὰν ἐξωτερικὴ ἐκδήλωσι, σὰν νὰ μπορούσε νὰ ὑπάρχει ζωὴ χωρὶς κάποια ἐξωτερικὴ ἐκδήλωσι, χωρὶς κάποιο τύπο. Τὸ ἀποτέλεσμα, ἦταν, φυσικά, ὄχι νὰ φύγῃ ἡ τυποκρατία-αὐτὴ μόνο με θετικὴ ἐσωτερικὴ ὀλοκληρωμένη δημιουργία μπορούσε νὰ φύγῃ-μὰ ἢ νὰ φύγουν οἱ τύποι γιὰ νὰ δημιουργηθῇ μέσα στὴ ζωὴ, στὴν ψυχῆ τοῦ ἀνθρώπου, τὸ κενὸ πὸν χρειάζονταν ἢ ἄρνησι γιὰ νὰ εἰσοδύσει καὶ νὰ κάμῃ ἀνενόηλη τὸ καταστροφικὸ ἔργον τῆς, ἢ, ἀπλούστατα, ἡ τυποκρατία νὰ

βρῆ ἄλλους τύπους γιὰ νὰ γαντζώση ἐπάνω τους.

2. Μὰ στὸν Χριστιανισμό τὸ σχίσμα βρῆκε καὶ μιὰν ἄλλη ἐκδήλωσι, πού τὴν περιγράφει ὠραία ὁ Ἀπ. Παῦλος: «Μηδεὶς ὑμᾶς καταβραβεύτω θέλων ἐν ταπεινοφροσύνῃ καὶ θρησκείᾳ τῶν ἀγγέλων, ἃ μὴ ἐώρακεν ἐμβατεῦω ν, εἰκῆ φυσιοῦμενος ὑπὸ τοῦ νοῦς τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, καὶ οὐ κρατῶν τὴν κεφαλὴν, ἔξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα διὰ τῶν ἀφῶν καὶ συνδέσμων ἐπιχορηγούμενον καὶ συμμιβαζόμενον αὔξει τὴν αὔξησιν τοῦ Θεοῦ»⁽¹⁾. Καὶ στὸν Τιμόθεο: «Τὸ δὲ τέλος τῆς παραγγελίας ἐστὶν ἀγάπη ἐκ καθαρᾶς καρδίας καὶ συνειδήσεως ἀγαθῆς καὶ λίστεως ἀνυποκριτοῦ, ὧν τινες ἀστοχῆσαντες ἐξετράπησαν εἰς ματαιολογίαν, θέλοντες εἶναι νομοδιδάσκαλοι, μὴ νοοῦντες μήτε ἃ λέγουσι μήτε περὶ τίνων διαβεβαιοῦνται»⁽²⁾.

Πρόκειται γιὰ τὴν μονομερῆ ἀπασχόλησι σὲ στεῖρες «θεολογικὲς» ἔρευνες καὶ ἀναζητήσεις, πού δὲν ἔχουν κανένα νόημα καὶ πού γίνονται ἀπὸ ἀνθρώπους, πού δὲν ἔχουν καμιὰν ἀρμοδιότητα, εὐθύνη καὶ δυνατότητα γιὰ τέτοιες ἔρευνες. Μὲ τὶς τέτοιες ματαιολογίες μὲ θέματα, πού δὲν τὰ καταλαβαίνουν καὶ πού ξεφεύγουν ἀπλοῦστα τὴν δύναμι τῆς ἀντιλήψεώς τους, οἱ τέτοιοι «θρησκευτικοὶ» χριστιανοὶ διασποῦν καὶ αὐτοὶ τὴν ἐνότητα, χάνουν τὴν ὀργανικὴ ἐνότητα τοῦ ὅλου σώματος, δὲν κρατοῦν τὴν κεφαλὴν «ἔξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα διὰ τῶν ἀφῶν καὶ συνδέσμων ἐπιχορηγούμενον καὶ συμμιβαζόμενον αὔξει τὴν αὔξησιν τοῦ Θεοῦ».

Ἀλήθεια, πὼς στὴν διάσπασι αὐτὴ τὸ φταίξιμο ἔχουν οἱ αἱρέσεις. Οἱ αἱρετικοὶ ἄρχισαν νὰ περιεργάζονται καὶ νὰ ἀνοηταίνουν στὰ θέματα, πού εἶναι

παραπάνω ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη διάνοια καὶ βέβαια ἡ Ἐκκλησία καὶ ἀρμοδιότητα καὶ ἀποστολὴ καὶ χρέος ἱερὸ εἶχε νὰ χτυπήσῃ τὶς τέτοιες προσπάθειες, νὰ χτυπήσῃ τὶς αἱρέσεις, πού ὄχι μόνο ἐνόθευαν, μὰ καὶ στὸ τέλος ἀχρηστέυαν ἀπὸ τὴν ἀπομὴ τῆς εὐεργετικῆς δημιουργίας τὸν Χριστιανισμό. Ἀπὸ τὴν ἀρμοδιὰ ὅμως αὐτῆ θεολογικῆ ἔρευνα, ὡς τὴν ἀντίληψι πὼς τέτοιες συζητήσεις καὶ ἀντιλογίες ἀποτελοῦν σκοπὸ καὶ ἀποστολὴ καὶ νόημα τῆς ζωῆς τοῦ κάθε χριστιανοῦ, ἢ ἀπόστασι εἶναι, βέβαια, μεγάλη. Καὶ ὅμως, χιλιάδες πολλὲς χριστιανοί, πέρασαν τὴν ζωὴ τους ἀφοσιωμένοι μὲ «μωρὰς γενεαλογίας καὶ ἔρεις καὶ μάχας νομικὰς», πού εἶναι «ἀνωφελεῖς καὶ μάταιαι» καὶ γι' αὐτό... δὲν εἶχαν καιρὸ νὰ κάμουν ζωὴ τὸν Χριστιανισμό τους.

3. Μαζὶ μ' αὐτά, τὸ σχίσμα στὴ ζωὴ ἔφερε περιφρόνησι τοῦ θρησκευτικοῦ ἀνθρώπου, πρὸς αὐτὴν τὴν ἀνάπτυξι τῆς ἀτομικῆς του ζωῆς. Ἀπαρχὴ ἔγινε βέβαια σχετικὰ μὲ τὸ σῶμα. Ξέχασε ὁ «θρησκευτικὸς» ἄνθρωπος τὸ ψεύτικο, ἀρρωστημένου αὐτοῦ τύπου τὴν διδασκαλία τοῦ Χριστιανισμοῦ γιὰ τὸ σῶμα σὰν ναὸ τοῦ Θεοῦ καὶ ἄρχισε νὰ τὸ περιφρονῆ, νὰ τὸ θεωρῆ σὰν βᾶρος, πού τὸν ἐμποδίζει νὰ εἶναι ἄγγελος. Ἐθεώρησε τὴν μέριμνα γιὰ τὴν περίθαλψι, τὴν ὕγεια, τὴν τὼνωσι τοῦ σώματος σὰν κάτι τὸ ξένο πρὸς τὴν θρησκευτικότητα, ἀνάξιο θρησκευτικοῦ, «πνευματικοῦ» ἀνθρώπου. Τὸ ἴδιο ἔγινε καὶ μὲ τὴν ἀνάπτυξι ἄλλων δυνάμεων καὶ ἰδιοτήτων τοῦ ἀνθρώπου, τὸ ἴδιο ἔγινε καὶ γιὰ τὴν καθ' ὅλου διαμόρφωσι του. Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ καὶ ὁ «θρησκευτικὸς» ἄνθρωπος τοῦ νοθευμένου αὐτοῦ τύπου, δὲν γίνεται καλὸς ἐπιστήμων, καλὸς ἐπαγγελματίας, ἐπιτυχημένος ἄνθρωπος γενικὰ. Ὅλες αὐτὲς τὶς ἀπασχολήσεις τὶς θεωρεῖ περιττές, φθορὰ χρόνου, ματαιολογίες, πού τὸν

(1) Κολοσσ. β' 16-19.

(2) Α' πρὸς Τιμόθ. α' 5-7.

περιστοῦν ἀπὸ τὴν μοναδικὴ ἀπασχόλησι, πὺ ἀποτελεῖ τὸν παρεξηγημένον Χριστιανισμόν τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ. Ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴ θρησκευτικότητα, ἢ τὴν «ἐμβάτευσι» τῶν διαφόρων θεολογικῶν κόμβων. Τὸ ἀποτέλεσμα: Μιά ζωὴ μονόπλευρη, ἀνισόρροπη, πὺ ὁδηγεῖ ἀπὸ τὴν ζωντανὴ θρησκευτικότητα στὴν ἄρρωστη ἐκφυλιστικὴ μορφὴ πὺ λέγεται θρησκοληψία.

ΣΤ'

Ἀκόμη χειρότερο καὶ καταστρεπτικώτερο ἐμφανίζεται τὸ σχίσμα, ὅταν διασπᾶ τὴν καθολικότητα στὴν ἄλλη τῆς πλευρά. Τὴν κοινωνικότητα, τὸν Χριστιανισμόν πὺ ἐκδηλώνεται ὡς ἁγιασμός, τροφοδοσία, ζωὴ ἀξίησι τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου.

Εἶδαμε στὸ προηγούμενον ἄρθρον, πὺς ἢ θρησκευτικότης τοῦ μονομεροῦς, διεσπασμένου τύπου ὁδηγεῖ μὲ ἀνατόφρευκτη συνέπεια στὸν ἐγωισμό. Ὁ ἐγωισμὸς πάλι ὁδηγεῖ στὸν ἀτομισμὸ, ἢ θρησκευτικότης, ὅταν δὲν εἶναι θρησκευτικότης τοῦ ὅλου βίου (καὶ τοῦ βίου πὺ ἀνάγεται στὶς σχέσεις μὲ τοὺς συνανθρώπους μας), εἶναι ἀτομιστικὴ θρησκευτικότης. Ἡ ἀντίληψι τοῦ συνόλου δὲν ὑπάρχει, ὁ τέτοιος ἀνθρώπος αἰσθάνεται τὸν ἑαυτό του μόνον, δὲν βλέπει, δὲν θέλει νὰ βλέπῃ τίποτε ἄλλο παρὰ μόνον τὸν Θεὸ (ὅπως αὐτὸς νομίζει ὅτι τὸν βλέπει) καὶ δὲν ἔχει καιρὸ νὰ δῇ τὸν ἀνθρώπο. Ἀκόμα καὶ στὴν προσευχὴ φαίνεται αὐτό. Ὁ τύπος τοῦ «Πάτερ ἡ μὲν», τῆς προσευχῆς, ὅπου ὁ χριστιανὸς μιλᾷ στὸ ὄνομα καὶ γιὰ τὸν λογαριασμὸ τῶν ἀδελφῶν του, δὲν ἔχει ἐπικρατήσει στὸν τέτοιον «χριστιανό». Ἡ προσευχὴ του γίνεται μὲ βᾶσι τὸ ἐγώ. Προσεύχεται αὐτὸς γιὰ τὶς δικῆς του ἁμαρτίες, γιὰ τὶς δικῆς του ἔνοχες, γιὰ τὸν ἑαυτό του καὶ μόνον.

Δὲν εἶναι, λοιπόν, παρὰ φυσικὴ συνέ-

πεια, πὺς ὅλες οἱ ἐκφάνσεις τῆς ζωῆς, πὺ ἀνάγονται στὶς σχέσεις μὲ τοὺς συνανθρώπους στὴν κοινωνικὴ διαβίωσι, ἐξασθενοῦν καὶ ἐπιοκιάζονται. Κι' αὐτὸ ἰσχύει, πρὶν ἀπὸ ὅλα, γιὰ τὴν ἀγάπην. Ἡ ἀγάπη πολὺ λίγη θέσι ἔχει στὴν ψυχὴ τοῦ «θρησκευτικοῦ» ἀνθρώπου τοῦ διεσπασμένου, νοθευμένου αὐτοῦ τύπου καὶ στὴν συνείδησί του. Περιδεῆς ἢ συνείδησί του, ἀγωνιᾷ γιὰ τὸ ἄνηθο καὶ τὸ κύμινο κι' οὔτε ποσοστὸ τῆς ἀγωνίας αὐτῆς δὲν δείχνει, μήπως εἶπε ποτὲ στὸν ἀδελφὸ του «μωρέ», ἢ ὠργίσθηκε μαζί του χωρὶς λόγο, ἢ ἄφισε τὸν ἀδελφὸ του, δηλαδὴ ἄφισε τὸν Χριστὸ ὅπως ὁ ἴδιος λέγει, πεινασμένο, διψασμένο, στὴ φυλακὴ χωρὶς νὰ τὸν βοηθήσῃ, μ' ὄλο πὺ ὁ Κύριος ἀπ' αὐτὰ ἔξαρτὰ τὸ νᾶναι κανεὶς ἢ ὄχι μαζί του. Πόσο λίγο μέρος στὴ ζωὴ καὶ τὴν προσοχὴ τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ, παίζει, ἄλλως τε ἢ περικολπὴ αὐτῆ τοῦ Ματθ. κε' 31-45!

Μὰ ὅτι εἶπαμε γιὰ τὴν ἀγάπην, ἰσχύει καὶ γιὰ τὶς ἄλλες κοινωνικὲς ἀρετῆς, πὺ εἶναι ἄλλως τε καὶ αὐτῆς τῆς ἀγάπης αὐτῆς ἔκφανσι. Ἰσχύει γιὰ τὴν δικαιοσύνην, τόσο μὲ τὴν γενικώτερην ἔννοια, ὅσο καὶ μὲ τὴν εἰδικὴ ἔννοια τῆς ὑποταγῆς στὸ θετικὸ δίκαιο, στοὺς νόμους τῆς Πολιτείας. Ὁ θρησκευτικὸς ἀνθρώπος τοῦ τύπου αὐτοῦ δὲν εἶναι ἐξαιρετικὰ ἀνήσυχος μήπως δὲν εἶναι ἐν τάξει μὲ τοὺς νόμους τῆς Πολιτείας. Τὴν Πολιτεία τὴν θεωρεῖ ὡς κάτι ἔξω ἀπὸ τὸν θρησκευτικὸν βίον του, ἐπομένως ἔξω καὶ ἀπὸ τὸν σεβασμὸ του. Βέβαια, τοὺς νόμους, πὺ ἀποσκοποῦν στὴν κατοχύρωσι τοῦ Δεκαλόγου, τοὺς τηρεῖ, ἀλλὰ σ' ἄλλους νόμους, ὡς ποῦμε στοὺς φορολογικοὺς, στοὺς διοικητικοὺς νόμους, δὲν δείχνει ἐξαιρετικὴ προσήλωσι. Μὰ καὶ γενικώτερα, ἢ κοινωνικὴ συνέπεια τοῦ «θρησκευτικοῦ» ἀνθρώπου τοῦ τέτοιου ἄρρωστου, ἀνισόρρου, ψεύτικου τύπου, δὲν εἶναι προσεγγμένη. Ἡ ἐντι-

μότης και συνέπεια στις συναλλαγές ύστερῆ, καμμιά φορά ύστερῆ με τρόπο κοίος οὐδὲ ἐν τοῖς ἔθνεσιν ὀνομάζεται». Ἡ ἐπαγγελματικὴ εὐσυνειδησία, με τὴν ἔννοια ὅτι στὸ ἐπάγγελμά του ὁ χριστιανὸς πρέπει ν' ἀποδίδῃ τὸ μεγαλύτερο καὶ καλύτερο δυνατό, δὲν ἔχει ἀναπτυχθῆ, τὴν ἐπισκιάζει καὶ πάλι ἡ ἀγωνία γιὰ τὸ ἄνηθο καὶ τὸ κύμνο, πού ἀποροφᾶ τὴν προσοχὴ καὶ τὴν συνείδησι. Τὸ ἴδιο γενικότερα γιὰ ὅλες τὶς πολιτιστικὰς ἀξίεις, γιὰ τὸν πολιτικὸν γενικά. Γι' αὐτὸν ἄλλως τε, δὲν δείχνει καὶ τόσο ἐνδιαφέρον ὁ θρησκευτικὸς ἄνθρωπος τοῦ τύπου τούτου.

Ζ'

Γενικότερα ὁ θρησκευτικὸς ἄνθρωπος τοῦ ἄρρωστου τούτου τύπου, δὲν θεωρεῖ τὸν ἑαυτό του κοινωνικὸν ἄνθρωπο καὶ θὰ παραξενευθῆ ἂν τοῦ ἀποδώσετε τὸν τίτλο αὐτό⁽³⁾. Θεωρεῖ τὴν κοινωνία πὼς εἶναι ἡ «γενεὰ αὐτῆ ἢ μοιχαλὶς καὶ ἁμαρτωλὸς». Ἐνῶ ὅμως τὰ λόγια αὐτὰ τὰ παίρνει ἀπὸ τὸν Κύριο, δὲν βλέπει πὼς αὐτὸς δὲν ἔδωσε τὸν τέτοιο χαρακτηρισμὸ γιὰ νὰ πῆ πὼς πρέπει νὰ τὴν ἀποστρεφόμεσθε ἢ νὰ τὴν μισοῦμε τὴν γενεὰ αὐτῆ. Ἰσα-ἴσα ὁ Κύριος πέρασε τὴν ζωὴ του μέσα σ' αὐτὴν τὴν γενεὰ «διήλθεν εὐεργετῶν» τὴν γενεὰ αὐτὴν, γεμάτος ἀγάπῃ, συμπόνια καὶ εὐεργετικὴ ἐπίδρασι στὴ γενεὰ αὐτὴ τὴν ἄρρωστη, πού ἀκριβῶς ἡ ἄρρώστεια τῆς ἐπροκάλεσε τὸ ἐνδιαφέρον του περισσότερο ἀπὸ τὴν ὑγεία τῶν ὑγιῶν. Ὁ Κύριος τὸν χαρακτηρισμὸ τῆς γενεᾶς τῆς μοιχαλίδος καὶ ἁμαρτωλοῦ τὸν

ἔδωσε γιὰ νὰ κατακρίνῃ ἔκεινονς πού «ἐπαισχύνονται» τὸν Κύριο καὶ τοὺς λόγους του μπροστὰ στὴ γενεὰ αὐτῆ. Μὰ σ' αὐτὸ ἀκριβῶς ὁ ἀνισόροπος θρησκευτικὸς ἄνθρωπος, πού ἔχομε ὑπ' ὄψιν μας ἔδω, τὴν λογαριάζει τὴ γενεὰ αὐτῆ, ξεχνᾷ τὰ λόγια τοῦ Κυρίου, πού ἔδω ἀκριβῶς ἔπρεπε νὰ τὰ ἐφαρμόσῃ. Ξένος ἀπὸ τὴν κοινωνία, ξένος ἀπὸ τὴν ἀγάπῃ πρὸς τὴν κοινωνία, ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς εἶναι καὶ ξένος καὶ ἀπὸ τὴν ἐπίγνωσι τῆς δυνάμεως, πού ἔχει ὁ χριστιανὸς μπροστὰ στὴν κοινωνία. Ἔτσι ὅταν ἔρχεται ἡ στιγμή γιὰ τὴν ἄρροβη καὶ θαρραλέα χριστιανικὴ ὁμολογία, ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἀτενίζει τὴν, ἄγνωστὴ του, κοινωνία, περίφοβος, με ἥτοπιάνεια, με αἰσθημα μειονεκτικότητος. Ἐπαισχύνεται μπροστὰ τῆς, μπροστὰ στὴν παιδίσκη, τὸ Εὐαγγέλιο καὶ οὔτε ἀν σκέπεται νὰ φανερώσῃ στὴν κοινωνία αὐτῆ τὴ δύναμι τοῦ Εὐαγγελίου, οὔτε σκέπεται, πὼς, μέσα στὴν κοινωνία, αὐτὸς εἶναι ἕνας ἐκπρόσωπος τῆς δυνάμεως, πού καλεῖται νὰ βοηθήσῃ, νὰ οδηγήσῃ καὶ, με τὴν πνευματικὴ ἔννοια, νὰ κυβερνήσῃ τὸν κόσμο. Οὔτε ἰδέα ἔχει ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς γιὰ τὴν εὐθύνη τοῦ χριστιανοῦ σχετικὰ με τὸν δρόμο, πού θὰ πάρῃ ἡ κοινωνία τούτη, οὔτε μπορεῖ νὰ καταλάβῃ τί εἶναι ἡγετικὴ εὐθύνη τοῦ χριστιανοῦ. Ἔτσι ὁ τέτοιος «θρησκευτικὸς» ἄνθρωπος εἶναι ὀλότελα ἐξωκοινωνικὸς. Στὴν κοινωνία αὐτῆ αἰσθάνεται περιφρόνησι, ὅταν πρόκειται νὰ τῆς δείξῃ ἀγάπῃ καὶ αἰσθάνεται δέος, ὅταν πρόκειται νὰ τῆς δείξῃ τὴν δύναμι τοῦ Εὐαγγελίου.

Μὰ τέτοια μονομέρεια ἔχει βαθύτερη ἐκδήλωσι καὶ αἰτία, μαζί, μὴν ἄλλη βασικὴ παρανόησι στὸν Χριστιανισμὸ. Ἔχει τὴν διάσπασι τῆς ζωῆς μας σὲ ζωὴ «τούτη» καὶ ζωὴ «ἄλλη», τὴ ζωὴ τὴν πέραν τοῦ τάφου. Ἡ διάκρισι τῶν δύο αὐτῶν σταδίων ξεπηδᾷ κι' ἀπὸ

(3) Φανερό, πὼς ἔδω δὲν ἔχομε ὑπ' ὄψιν τὸν συναντῆ καὶ συστηματικὸ μοναχικὸ εἶος. Ὀλότελα ἐξέχωρο τὸ θέμα τοῦτο, χωριστῆ πρέπει νὰ εἶναι ἡ μελέτη του κι' ἀπὸ τὴν ἱστορικὴ πλευρὰ κι' ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς σύγχρονης πραγματικότητος μὰ καὶ τῆς γνησίας ὀρθόδοξης γραμμῆς.

τή λογική κι' από τις χριστιανικές πηγές. Μά ή διίσπασι είναι ὄτι τὸ ἀντιχριστιανικό, γιατί Χριστιανισμός είναι ἀκριβῶς ἡ αἰωνιότης σὲ μιὰν ὀργανική ἐνότητα, ἡ ἔνταξι καὶ τούτης τῆς γῆνης ζωῆς στήν αἰωνιότητα. Ὁ χριστιανός, πού περιφρονεῖ «τούτη» τὴ ζωή, γιατί ἐνδιαφέρεται μόνο γιὰ τὴν «ἄλλη», ξεχνᾷ, πὼς ἡ «ἄλλη» ζωὴ κερδίζεται μόνο ἅμα τούτῃ ἡ ζωὴ κερδηθῆ μετὰ τὴ χριστιανικὴ ἔννοια, ἅμα δηλαδή ἀγιασθῆ, διαποτισθῆ καὶ κυβερνηθῆ ὀλόπλευρα, σ' ὅλες τὶς ἐκφάνσεις της, ἀπὸ τὸ Εὐαγγέλιο σὰν κανόνα ζωῆς.

Ἀντίστοιχη εἶναι καὶ ἡ διίσπασι, πού ἐπέρχεται μετὰ τὴ γνωστὴν ἐκείνη ἄρρωστη μισοτικοπάθεια, πού ἔχει τὸ ὄνομα τοῦ Χριστιανισμοῦ γιὰ νὰ καμουφλάσῃ ἓνα μυστικισμὸ ὀλότελα ἀντιχριστιανικό, παρμένον εἴτε ἀπὸ τὴν ἐξωχριστιανικὴ θεησκευτικὴ εἴτε ἀπὸ τὴ θεϊστικὴ φιλοσοφία, ἡ εἶναι λείψανο αἰρέσεων, πού τὶς ἐχτύπησε μετὰ ὅλη της τὴ δύναμι ἡ Ἐκκλησία. Ἐνα μυστικισμὸ ἐγωϊστικό, πού ἀποτελεῖ τὴν νόθευσι κι' ἀκόμα καὶ τὴν βεβήλωσι τοῦ ὕγιους μυστηριακοῦ στοιχείου μέσα στὸν γνήσιον Χριστιανισμό.

Μετὰ τέτοιους «θησκευτικούς» ἀνθρώπους σὰν ἐκπροσώπους, φησικὸ εἶναι, ὅτι τὸ Εὐαγγέλιο δὲν ἀκτινοβολεῖ στήν κοινωνία. Δὲν εἶναι παράξενο πὼς ἡ κοινωνικὴ ζωὴ, πὼς ὁ πολιτισμὸς ἐξελισσεται μακρὰ ἀπὸ τὸ Εὐαγγέλιο, πὼς ὁ χριστιανός τοῦ τέτοιου τύπου δὲν ἐμφανίζεται σὰν ἀξία, ἀλλ' Ἰσα-Ἰσα ἐμποδίζει τὴν ἀξιοποίησι τῆς δυνάμεως τοῦ Χριστιανισμοῦ, γιὰ τὴν σωτηρία τῆς ἀνθρωπότητος καὶ τοῦ πολιτισμοῦ.

Δὲν χρειάζεται νὰ προχωρήσωμε στήν ἔρευνά μας, νὰ μοῦιμε καὶ σ' ἄλλες ἐκδηλώσεις τοῦ σχίσματος. Τὸ σχίσμα αὐτὸ ἄλλως τε εἶναι σχίσμα ἀπὸ τὸν Χριστό. Ὅπως οἱ Ἑβραῖοι ἔτσι καὶ οἱ «θησκευτικοί» αὐτοί, μ' ὄλο πὸν εἶναι χρι-

στιανοὶ δὲν ἄκουσαν τί λέγει ὁ Χριστός. Θέλουσαν τὸν φανοῦν εὐάρεστοι, ἀλλὰ δὲν τὸν ρωτοῦν πὼς Αὐτὸς θέλει νὰ τὸν εὐαρεστήσουν. Ζητοῦν ν' ἀγαπήσουν μὲν ὁ Αὐτόν, ἐνῶ αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ «μόνο» εἶναι ὁ τρόπος γιὰ νὰ μὴν τὸν ἀγαπήσουν. Γιὰ νὰ εἶναι «ἀπερίσπαστοι» κοντὰ στὸ Χριστὸ φεύγουν ἀπὸ τὸ κρεβάτι τοῦ ἄρρωστου, ξεχνώντας ὅτι αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ φυγὴ, ἡ φυγὴ ἀπὸ τὸν ἄρρωστο καὶ ἀδύνατο, ἡ φυγὴ ἀπὸ τὸν ἀνθρώπο πὸν χρειάζεται τὴν παρουσία μας εἶναι, πρῶτα ἀπὸ ὅλα, φυγὴ ἀπὸ τὸν Χριστό. Ζητώντας τὴν «θησκευία τῶν ἀγγέλων» (Κολοσ. γ' 18) φεύγουν ἀπὸ τὴ θησκευία πού ἴδρυσεν γιὰ μᾶς τοὺς ἀνθρώπους ὁ Θεᾶνθρωπος. Σὰν τοὺς Ἑβραίους ἐκείνους, οἱ θησκευτικοὶ αὐτοὶ «ἔζηλον Θεοῦ ἔχουσιν, ἀλλ' οὐ κατ' ἐπίγνωσιν ἀγνοοῦντες γὰρ τὴν τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνην, καὶ τὴν ἰδίαν δικαιοσύνην ζητοῦντες στήσαι, τῇ δικαιοσύνῃ τοῦ Θεοῦ οὐχ ὑπετάγησαν» (Ρωμ. 1' 2-3). Ἐτάχθησαν νὰ εἶναι τὸ ἅλας τῆς γῆς καὶ ἐφρόντισαν νὰ διασπᾶσουν, νὰ ἀποσυνθέσουν, νὰ μωράνουν τὸ ἅλας αὐτό. Καὶ ἡ ἀποσυνθεμένη αὐτὴ θησκευτικότης τους καὶ μπροστὰ στοῦ Θεοῦ καὶ μπροστὰ στῶν ἀνθρώπων τὰ μάτια «εἰς οὐδὲν ἰσχύει ἔτι, εἰμὴ βληθῆναι ἔξω καὶ καταπατεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων».

Η'

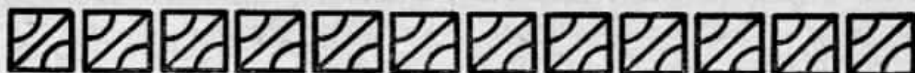
Καὶ τὸ συμπέρασμα μας: Στὸν Χριστιανισμό μέσα ἡ βελτίωσι, ἡ ἐξυγιάνωσι, ἡ ἀνωσι παίρνει τὴ δύναμί της ἀπὸ τὸν ἀγιασμό τοῦ βίου καὶ ὁ ἀγιασμός ἡ εἶναι ὀλοκληρωτικὸς, πού παίρνει ὅλες τὶς ἐκφάνσεις τοῦ βίου, ἡ εἶναι ψεύτικος. Ὅχι μόνο ἡ λατρευτικὴ μὰ ὅλη ἡ ζωὴ τοῦ ἀτόμου, ἡ ἐπαγγελματικὴ, ἡ κοινωνικὴ, ἡ οἰκογενειακὴ, ἡ δημοσία, ἡ ζωὴ τῆς πράξεως καὶ ἡ ζωὴ τῆς λογικῆς καὶ τοῦ συναισθήματος, ἡ ζωὴ τῆς

ἐπιστήμης καὶ ἡ ζωὴ τῆς ψυχαγωγίας, ὅλη, ὅλη χωρὶς ἐξαιρέσει, ὅλη ἡ ζωὴ, ἀπὸ τὴν προσευχῇ ὡς τὸ ποδόσφαιρο, πρέπει νὰ εἶναι ζωὴ χριστιανοῦ. Καὶ σὲ τοῦτο διαφέρει ὁ γνήσιος, ὁ ζωντανός, ὁ ἄρτιος χριστιανός, ἀπὸ τὸν «θρησκευτικὸν» ἄνθρωπο τοῦ ψευτικοῦ, ἀρρωστημένου, διεσπασμένου τύπου, ὅτι, δηλαδή, δὲν βάζει χωρίσμα σὲ ζωὴ θρησκευτικὴ καὶ μὴ θρησκευτικὴ, μὰ θέλει ὅλη τὴ ζωὴ νὰ διαποτίζεται ἀπὸ τὸ χριστιανικὸ πνεῦμα καὶ ὅλη τὴν ζωὴ τὴν θεωρεῖ ἱερὴ καὶ σεβαστὴ, ἀφοῦ ὅλη διαποτίζεται ἀπὸ τὸ πνεῦμα αὐτό.

Ἰδιαίτερη σπουδαιότητα ἔχει γιὰ τὸ θέμα μας ἡ ἐμφάνισι τοῦ χριστιανοῦ μέσα στὴν κοινωνία, σὰν μέλους καὶ αὐτοῦ τῆς κοινωνίας. Ὁ χριστιανός εἶναι στὴν κοινωνία ζῦμη πού «ἔδλον τὸ φῶραμα ζυμοῖ». Ἐπομένως εἶναι μέσα στὴν ὅλη ζῦμη. Δὲν πλανιέται ὁ χριστιανός γιὰ τὴν ἀρρώστεια καὶ τὴ σαπίλα τούτης τῆς κοινωνίας, δὲν ξεχνᾷ πὼς μέσα στὴν κοινωνία εἶναι ὁ κόσμος, πού εἶναι ἀντίθετος στὸν Χριστιανισμό, ὅπως μέσα στὸν ὄργανισμὸ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι τὸ μικρόδι. Μὰ ἡ ἐπίγνωσι αὐτῆ τοῦ δίδει εὐθύνες, δὲν τοῦ ἐμπνέει ἀποστροφὴ καὶ φαρισαϊκὴ περιφρόνησι, δὲν τοῦ ἐμπνέει μίσος παρὰ ἀγάπη, ὄχι πρὸς τὴν ἀρρώστεια ἀλλὰ πρὸς τὸν ἀρρωστο. Δὲν τοῦ ἐμπνέει, φυγὴ, μὰ ἰσασία συμπάθεια καὶ δύναμι γιὰ νὰ φέρῃ στὴν κοινωνία τοῦτο τὸ Ἐυαγγέλιο. Καὶ ξέρει ὁ χριστιανός, πὼς ὁ τρόπος γιὰ ν' ἀγαπήσῃ τὸν Θεὸ εἶναι νὰ δείξῃ τὴν ἀγάπη του στοὺς ἀνθρώπους. Καὶ ἐπομένως ἡ κοινωνία εἶναι τὸ πεδίο ὅπου θὰ διεξαχθῇ ὁ ἀγὼν ὁ χριστιανικός. Φυγὴ ἀπὸ τὸ πεδίο αὐτὸ εἶναι φυγὴ ἀπὸ τὸν ἀγῶνα, τὸν καλὸν ἀγῶνα, πού εἶναι τὸ νόημα τῆς ζωῆς τοῦ χριστιανοῦ.

Ἄν συνοψίσωμε ὅσα ἐλέχθησαν στὸ

ἄρθρο τοῦτο, βλέπομε πὼς ἡ ἀρτίωσι, ἡ ὀλοκληρωσι, ἡ μὲ αὐτὴ τὴν ἔννοια «καθολικότης», πού εἶναι οὐσιώδης στὸ Χριστιανισμό, περιλαμβάνει τὴ χριστιανικὴ διαπότισι καὶ διακυβέρνησι δὲ τῆς ζωῆς, καὶ τῆς ζωῆς τῆς ἀτομικῆς καὶ τῆς ζωῆς ὅσο σχετίζεται μὲ τὸ σύνολο. Μὰ ἔτσι περιλαμβάνονται ὅλες οἱ ἐκδηλώσεις ἐκεῖνες, πού ἀποτελοῦν τὸν πολιτισμό. Ὁ λ ε ς ο ἰ ἄ ξ ἰ ε ς π ο ὐ σ υ ν α π α ρ τ ῖ ζ ο υ ν τ ὸ ν π ο λ ι τ ι σ μ ὸ, ἠθικὴ, δίκαιο, τέχνη, ἐπιστήμη, οἰκονομία, ἀγιότης, ὅλες ἔχουν θεμέλιον καὶ δύναμι, δικαίωσι μὰ καὶ πραγματώσι τὸν ἕνα θεμέλιον, τὸν Χριστό. Καὶ ἡ ἐμφάνισι τοῦ θεμελίου αὐτοῦ κα' ἡ οἰκοδόμησι πάνω σ' αὐτὸν δίδει στίς ἀξίεσ τοῦ πολιτισμοῦ καὶ νόημα καὶ ζωὴ. Ἔτσι ὁ Χριστιανισμός εἶναι στὴν γνήσια ἐμπρακτικὴ ἐκδήλωσι του μὲ ἀναπόφευκτὴ συνέλεια καὶ παράγων πολιτισμοῦ. Τὸ μήνυμα τὸ χριστιανικὸ, τῆς διαλλαγῆς Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, τῆς θείας νόθεσις τὸ μήνυμα, εἶναι καὶ μήνυμα πολιτισμοῦ. Εἶναι τὸ μήνυμα, ὅτι σ' ἕναν χριστιανικὸ πολιτισμὸ καὶ μόνο σ' αὐτόν, θὰ βροῦν πραγματοποιήσι ὅλα τὰ εὐγενικὰ ὄνειρα, γιὰ μιὰν ἀνθρωπότητα πολιτισμένη, ἀδελφωμένη, ἐνωμένη πνευματικὰ, προωδευμένη, καὶ ὕλικά ἀκόμα εὐτυχημένη. Καὶ στὸ «κατηγορῶ τοὺς χριστιανοὺς» σπουδαιότερο κεφάλαιο, εἶναι, πὼς στὴ συνείδησι πολλῶν χριστιανῶν ἡ ἀλήθεια αὐτὴ ἐξεθώριασε. Κι' ὅταν ὁ χριστιανός δὲν νοιώθῃ μέσα του αὐτὸ τὸ μήνυμα σὰν ἐκδήλωσι καὶ καρπὸ τῆς ὀλοκληρωμένης διακυβερνήσεως τῆς ζωῆς ἀπὸ τὴν πίστι στὸν Χριστό, τότε ὁ χριστιανός αὐτός δὲν ἔνοιωσε ἀκόμα τί θὰ πῇ «τὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσι Χριστός». Δὲν ἔνοιωσε ἀκόμα τί θὰ πῇ γνήσιος, ἀληθινός, πλήρης Χριστιανισμός.

Ο ΓΕΩΛΟΓΟΣ L. DE LAUNAY ΕΜΠΡΟΣ ΣΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

Στή συνεδρίασι τῆς 1ης Ἰουλίου 1938 ὁ πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν τῶν Παρισίων A. Cotton, καθηγητῆς τῆς Μαθηματικῆς Φυσικῆς στή Σορβόνη, ἀνήγγειλε ἕνα θλιβερό γεγονός στή ἀρχή τῆς συνεδριάσεως. Τὸν θάνατο τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ καὶ γεωλόγου Louis de Launay. Ὁ θάνατός του, εἶπεν ὁ πρόεδρος, προξενεῖ σὲ ὄλους μας βαθεῖα λύπη καὶ ἀφίνει ἕνα μεγάλο κενὸ στὸν ἐπιστημονικὸ κόσμον τῆς Γαλλίας καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Ἡ λύπη μας, ἀλλὰ καὶ ἡ λύπη τῆς οἰκογενείας του εἶναι ἀκόμη μεγαλύτερη γιατί δὲν χάσαμε ἀπλῶς ἕναν μεγάλον ἐπιστήμονα, ἕναν ἀληθινὸν σοφόν, ἀλλὰ πρὸ πάντων ἐξάσαμε ἕναν ὀλοκληρωμένον ἄνθρωπον.

Ὁ Louis de Launay γεννήθηκε στὰ 1860. «Οἱ γονεῖς του-ὅπως γράφει τὸ εἰδικὸ ἀναμνηστικὸ τεῦχος⁽¹⁾ πού ἐξέδωκαν στὸ Παρίσι τὸ 1943 οἱ μαθηταὶ του καὶ πού εἶχε τὴν καλωσύνη νὰ μᾶς στείλῃ ἡ κόρη τοῦ μεγάλου σοφοῦ, σύζυγος τοῦ Διοικητοῦ τῆς Τραπεζῆς τῆς Γαλλίας Pierre Fournier-οἱ γονεῖς του ἦτανε πολλὸ μορφωμένοι. Ὁ πατέρας του ζωγράφος μὲ ξεχωριστὸ ταλέντο τοῦδωκε μὴν ἀνώτερη μόρφωση συμπληρωμένη ἀπ' τὴν πίστι, πού τοῦ χάρισε ἡ μητέρα του».

Στὸ Λύκειο εἶχε συμμαθητὰς τοὺς μεγάλους Foch, Poincaré, Baudrillard, Bergson. Ἀγαποῦσε πολὺ τὴ μελέτη. Διάβαζε μὲ πάθος. Ἡ μνήμη του ἦτανε ἀσυνήθης. Γρήγορα ἐδεῖξε σπάνια μεγαλοφυΐα. Οἱ καθηγηταὶ του, ὅταν ἐ-

σπούδαζε στὸ Πολυτεχνεῖο καὶ κατόπιν στὴν Σχολὴ τῶν Μεταλλείων, ἐννοίωσαν τὴν ἰδιοφυΐαν του. «Μόλις 29 ἐτῶν γίνεται καθηγητῆς τῆς ἐφηρμοσμένης Γεωλογίας στήν Ἀνωτέρα Ἐθνικὴ Σχολὴ τῶν Μεταλλείων στὸ Παρίσι, ὅπου ἔμεινε 40 ὀλόκληρα χρόνια⁽²⁾. Ἀπὸ τότε ἀρχίζει γιὰ τὸν Louis de Launay μὴ ἔνδοξη ἐπιστημονικὴ σταδιοδρομία. Ὅλες οἱ ἔδρες οἱ πανεπιστημιακῆς, ὅλες οἱ πρὸ δύσκολες ἀποστολῆς τοῦ ἐπρωτάθησαν, ὅλες οἱ τιμῆς τοῦ ἀνεμύθησαν. Γίνεται μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν, τῆς Γεωργικῆς Ἀκαδημίας τῆς Γαλλίας, τῆς ἐλευθέρως Σχολῆς Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν καὶ διευθυντῆς τῆς Γαλλικῆς Ὑπηρεσίας Γεωλογικῶν χαρτῶν. Ἀκόμα ἀνακηρύσσεται ἐπίτιμο μέλος τῶν Ἀκαδημιῶν Ἀμερικῆς, Ἀγγλίας, Γερμανίας, Ὀλλανδίας καὶ πολλῶν ἄλλων ἐπιστημονικῶν ἐταιριῶν.

«Ὁ Louis de Launay, εἶπεν ὁ πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας,⁽³⁾ ὑπῆρξε ἕνας ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους μελετητὰς τῶν γενικῶν Γεωλογικῶν προβλημάτων. Ἐργάστηκε σὲ πολλοὺς ἐπιστημονικοὺς τομείς καὶ ἀφῆσε μεγάλα ἔργα». Ἐκτὸς ἀπὸ τὶς ἑκατοντάδες μελέτες, ἀρθρα καὶ βιβλία μὲ λεπτομερεῖς περιγραφῆς τῶν γεωλογικῶν στρωμάτων τῆς Γῆς, ἔγραψε καὶ ἕνα πλῆθος βιβλία εἰδικῶς γιὰ τὴν πολὺπλοκὴ σύστασι τῶν μεταλλοφόρων στρωμάτων. Ἀκόμα μὲ ἄλλες μελέτες καὶ ἐπιστημονικῆς ἀνακοινώσεως

(2) Ἐνθ. ἀν. σ. 40.

(3) Comptes rendus des séances de l' Académie des sciences, σ. 6.

(1) Louis de Launay 1860-1938, σ. 40.

έροισε νέο φως και σε πιο βασικά προβλήματα της επιστήμης, όπως είναι η γένεσις, ο χαρακτήρας και η διανομή των στρωμάτων της γης. Κι' όλες αυτές τις πολύτιμες μελέτες του, δεν τις έδωσε κλεισμένος στο γραφείο του. "Όχι. Το Βέλγιο και οι "Άλλες, η "Ανω "Ιταλία και η Σαρδηνία, η Αυστρία και η Ουγγαρία, η Γερμανία και η Πολωνία, η Ελλάδα και τα νησιά ως κι' η Βόρειος και η Κεντρική "Αφρική, έγνωρισαν τον ακούραστον αυτόν έρευνητή. "Όχι σαν άλλον έξερευνητή, αλλά όπως πολύ ώραϊα τον χαρακτηρίζει ο καθηγητής A. Demay, σαν «Ένα βαθύ γνώστη των γεωλογικών φαινομένων, Ένα πνεύμα με σπάνια διαισθητική και συνθετική ικανότητα»⁽⁴⁾.

«Με τις αναρίθμητες λεπτομερείς έξερευνήσεις, με τις έξηγήσεις πολλών γεωλογικών φαινομένων και με τις ανακαλύψεις των νόμων, οι όποιοι τα διέπουν, με τα μεγάλα συνθετικά έργα που έγραψε, υπήρξε Ένας αληθινός δημιουργός. Με τη νέα μέθοδό του για την ειδική μελέτη των μεταλλευμάτων, με την βοήθεια του μεταλλογραφικού μικροσκοπίου, άνοιξε Ένα νέο πεδίο επιστημονικής έρευνας»⁽⁵⁾.

Η ταξινόμηση, λέει ο καθηγητής της Σχολής των Μεταλλείων A. Demay, των μεταλλικών στρωμάτων από τον L. de Launay, το σχήμα και η γένεσις των στρωμάτων αυτών είναι σήμερα οι κλασικές άρχές και βάσεις της Μεταλλογίας. "Ο de Launay υπήρξε μπορεί να πη κανείς ο θεμελιωτής της νέας αυτής επιστήμης, η οποία προ 40 ετών δεν ήτο παρά Ένα χάος.

Και τα σπάνια τάλαντά του τα έχρησιμοποίησε ακόμα για τη σπουδή των

προβλημάτων της στρατογραφίας, της πετρογραφίας και της τεκτονικής για να φθάσει, όπως έτόνισε ο καθηγητής και Πρόεδρος της "Ακαδημίας Aimié Cotton, στα πιο δύσκολα και δύσλυτα προβλήματα της θετικής επιστήμης. Στα προβλήματα των γενικών έννοιών, των νόμων που διέπουν τα γεωλογικά φαινόμενα. Και ακριβώς πάνω στα βασικά και θεμελιώδη επιστημονικά αυτά προβλήματα, ο de Launay, όπως ο συναδέλφος του ο Jeans στην άστρονομία, άνοιξε νέες λεωφόρους για τους επιστήμονες του 20ού αιώνας, με τα περίφημα έργα του «Γεωλογία της Γαλλίας», «Ιστορία της γης», «Γεωλογική "Επιστήμη», «Το τέλος του κόσμου» και «Ένας καινούργιος κόσμος».

Αυτές ακριβώς οι νέες θεωρίες του περί των νόμων που διέπουν τα γεωλογικά φαινόμενα και η θεωρία του για τον θεσμικό θάνατο της γης του χάρισαν «τη μεγαλύτερη δόξα».

Τον ανέδειξαν, όπως σημειώνουν οι κριτικοί του έργου του de Launay, τον «μεγαλύτερο γεωλόγο της Γαλλίας και πιθανώς τον μεγαλύτερο γεωλόγο όλου του κόσμου»⁽⁶⁾.

«Η δραστηριότης του όμως και η μεγαλοφυΐα του L. de Launay, έπλεον Πρόεδρος της "Ακαδημίας, δεν περιορίσθηκε μόνο στις επιστημονικές του ανακαλύψεις, αλλά έπροχώρησε και σ' άλλα πεδία του επιστητού»⁽⁷⁾. «Ήταν Ένα σπάνιο εγκυκλοπαιδικό πνεύμα, που έξερεύνησε όλες τις χώρες της γνώσεως και που ενδιαφερόταν για όλα τα προβλήματα της ζωής» σημειώνει πολύ πετυχημένα και ο "Ακαδημαϊκός M. Firmin Roz. «Θέλω να μάθω-έλεγε ο ίδιος-τις κινήσεις των πλανητών, αλλά

(4) Louis de Launay 1860-1938. Στή μελέτη «L' oeuvre scientifique» σ. 6.

(5) "Ενθ. άν. σ. 7.

(6) "Ενθ. άν. σ. 4.

(7) Comptes rendus... σ. 3.

και τις κινήσεις της ανθρώπινης καρδιάς, την γεωλογία της γής, αλλά και την ιστορία της ανθρωπότητας»⁽⁸⁾.

Κι' αληθινά σ' όλους αυτούς τους κλάδους της επιστήμης άφησε πολυάριθμα συγγράμματα που προξενούν την κατάπληξη στον μελετητή. Τόσα έργα που ούτε καν οι τίτλοι τους μπορεί να δοθούν έδώ. Έργα-έκτός από γεωλογικά-πολιτικής οικονομίας, έργα γύρω απ' τη φιλοσοφία του πολιτισμού, έργα καθαρώς ιστορικά, μελέτες για την Άνατολή ως και ποιητικές συλλογές, δράματα,

μυθιστορήματα, χωρίς ν' αναφέρουμε την επίδρασή του στην καλλιτεχνία με τις 1000 καλλιτεχνικές άκουαρέλλες και 300 λιθνογραφήματα.

Κι' είναι άρεκετό μόνο να σκεφθής κανείς ότι έδημοσιεύθηκαν ως τώρα περισσότερα από 50 έργα του de Launay

και υπάρχουν άλλα 62 άδημοσίευτα, για να μείνη κατάπληκτος μπρός στον πολυγραφώτατο αυτό σοφό.

Κοντά στους τόμους αυτούς, που γεμίζουν βιβλιοθήκες, στέκουν οι επιστημονικές του άνακινώσεις, οι επιστημονικές του μελέτες και άρθρα σε διάφορα περιοδικά, που είναι άναορίθμητα. Στόν κατάλογο, που υπάρχει στο ειδικό τεύχος που έβγήκε στο Παρίσι για τον L. de Launay και που αναφέραμε, σημειώνονται περισσότερες από 50 άνακινώσεις που καταχωρούνται στα πρακτικά της Άκαδημίας των Έπιστημών των Παρισίων και άρεκετές έκαιοντάδες μελέτες και άρθρα σε διάφορα έπιστημονικά περιοδικά. "Όπως στα Annales des Mines, στα Bulletins du Service de la Carte géologique, στα Bulletins de la Société géologique, στα Revue de deux Mondes, Revue scientifique, Revue de France, Revue de Paris κλπ.

Η έπιστημονική του όμως αυτή άκτινοβολία δεν ξεχόθηκε μόνο στην πατρίδα του πέρασε τα όρια της κι' έφθασε σε κάθε άκρη του πολιτισμένου κόσμου. «Ό L. de Launay με την πρωτοτυπία των επιστημονικών του εργασιών, με την σαφήνεια και τη μεγάλη άξία των έργων του, ήσκησε επί 40 όλόκληρα χρόνια μιá μεγάλη έπιδραση στους γεωλόγους, στους μεταλλειολόγους, στο διανοούμενο κοινό όλου του κόσμου»⁽⁹⁾.

Η διδασκαλία και ή δόξα του de Launay σιγά-σιγά περιέβαλλε με γόητρο την École des Mines de Paris σ' όλες τις χώρες του κόσμου. Τα επιστημονικά συγγράμματα του προσείλκυσαν γρήγορα την προσοχή όλων των σοφών. Μερικά μάλιστα έργα του μεταφράσθηκαν σε πολλές ξένες γλώσσες. «Δέν υπάρχει στον κόσμο Πανεπιστή-

(8) Louis de Launay 1860-1938, σ 48. Στο κεφάλαιο «Pensées et souvenirs».

(9) Ένθ. άν. σ. 25.

μο ἢ Σχολῆ πού νᾶχη ἐργαστήρια μεταλλολογίας καὶ πού οἱ ἐργασίες τοῦ de Launay νὰ μὴν εἶναι σὲ καθημερινὴ χοῦσι»⁽¹⁰⁾. Καὶ ὁ καθηγητὴς Demay ξεσπάει σὲ μιὰ δίκαιη καύχησι: «Ἔμμαστε ὑπερήφανοι πού βλέπομε τίς ἐπιστημονικὰς ἐργασίας τοῦ de Launay νὰ ἔχουν διδαχθῆ σ' ὅλες τίς γωνίες τοῦ κόσμου, ἀπ' τῆ Νότιο ὡς τὴν Βόρειο Ἀμερικὴ καὶ ἀπ' τὴν Εὐρώπῃ ὡς τὴν Ἀφρική»⁽¹¹⁾.

Ὁ σοφὸς ὁμοῦς αὐτὸς ἐπιστήμων ὑπῆρξε καὶ ἕνας φιλοσοφημένος ποιητής. «Ἡ φύσις πού τόσο εἶχε μελετήσει, σημειώνει ὁ F. Roz⁽¹²⁾, ἡ ζωὴ μὲ ὅλες τίς μορφὰς τῆς ὠδήγησαν τὸ ἀκούραστο ἐξερευνητὴ, νὰ ζητήσῃ τὴν ἔκφρασι τὸν πιὸ εὐγενικὸν αἰσθημάτων καὶ σκέψεων στὴν ποίησι. Σὲ ποίησι, ὄχι τόσο λυρική, ἀν καὶ ἀρκεῖ νὰ οἷξῃ κανεὶς μιὰ ματιὰ στὰ «Crepuscules et Nocturnes» ἢ στὸ «La voie sacrée» γιὰ νὰ βρῆ τροφὰς ἀρμονικὰς καὶ λυρικὰς, ἀλλὰ περισσότερο σὲ ποίησι μὲ ἔμπνευσις φιλοσοφικῆς».

Ὅλα τὰ ἔργα τέχνης τοῦ L. de Launay, ἀπ' τίς ποιητικὰς του συλλογὰς-πρὸ πάντων οἱ μεγάλες του συνθέσεις «Ὁρφεύς» καὶ «Ἀδάμ»⁽¹³⁾-ὡς τὰ

(10) Ἐνθ. ἀν. σ. 26.

(11) Ἐνθ. ἀν. σ. 28.

(12) Ἐνθ. ἀν. Στὴ μελέτῃ «Un poète philosophe».

(13) Μιὰ σύντομη ἀνάλυσι τοῦ «Ὁρφέας» καὶ τοῦ «Ἀδάμ» ὅπως μᾶς τὴν δίδει τὸ ἀναμνηστικὸ τεύχος:

«Ὁ Ὁρφέας παρουσιάζεται σὰν ἐξερευνητὴς ποιητής. Ἡ ψυχὴ τοῦ Ὁρφέα εἶναι ἡ ψυχὴ τῆς ἀνθρωπότητος, πού τὴν βλέπομε νὰ περνᾷ μέσα ἀπὸ διάφορες φάσεις. Νέος ὁ Ὁρφέας ξεκινᾷ μὲ παλμό κι' ὄρμη γιὰ τὴν κατάκτησι τῆς ζωῆς. Τὸ πρῶτο μεθῆσι. Ὁρφεὶς τρέλλας. Καὶ πᾶνω στὸν ἔνθουσιασμό πού δίνει τὸ μεθῆσι, παίρνει μιὰ ἀπόφασι πού τὴν κάνει ἀμέσως πράξι. Ὁ Ὁρφέας ποιητὴς μαρκάρεται μαζὺ μὲ τοὺς Ἀργοναυτὰς γιὰ μακρὰ ταξείδια. Μὰ γρήγορα ἀνακαλύπτει-ὡ τὸ ρομερὴ ἀνακάλυψι-ὅτι πῶς ἀπ' τὴ γο-

πολύριθμα μυθιστορήματα, νουέλλες καὶ δράματα πούγραψε, ὅλα μᾶς τὸν δείχνουν σὰν ἕνα σύγχρονο, ζωντανὸ πνευματικὸ ὀδηγό. γράφει ὁ F. Roz. Μᾶς τὸν δείχνουν σὰν τὸν διανοούμενο πού ἔχει ἐντάξει τὴν τέχνη του στὴν ὑψηλὴ ἀποστολὴ νὰ βοηθήσῃ τὸν ἄνθρωπο στὴν πνευματικὴ του τελείωσι, νὰ τὸν ὀδηγήσῃ στὴ λύτρωσι. Ἡ τέχνη, γρά-

τεία τοῦ ἀγγύστου, τῆς δόξας, κρύβεται μόνο ἀπογοητευσι, πάθῃ ἐγωϊστικὰ, περιφρόνησι ἀπ' τοὺς τάχα φίλους.

Λοιπὸν τρέχει ἄλλου: Στὸ θεὸ τῆς ἐπιστήμης. Στὸν Ἀπόλλωνα. Μὰ κι' ἐδῶ πολὺ γρήγορα συναντᾷ ἄροσημα, τέρμα. Ἡ ἐπιθυμία τῆς γνώσεως δὲν ἱκανοποιεῖται ποτέ. Δὲν ἱκανοποιεῖ ὅτε τὴν περιέργεια τοῦ μυαλοῦ, ὅτε πολὺ περισσότερο τοὺς πόθους καὶ τίς λαχτάρας τῆς καρδιάς. Φτάνει σὲ ἀγωνιώδη ἀγνοια. Ὑπάρχει συνέχεια. Ἐνας ἔρωτας πού τόσο τοῦχε προσχεθῆ, γρήγορα κατέληξε σὲ ἀνεπίσπη πίκρα. Μιὰ ζωὴ πένθημη θὰ ζήσῃ λοιπὸν ἀντὶ γι' αὐτὴν πού περιμένα τὴ γαμήτη φῶς: Μιὰ λύσι ἀπομένει μόνο γιὰ τὸν Ὁρφέα: Ἡ ἀναζήτησι τοῦ θανάτου.

Τὴν στιγμὴ ἔρωσι αὐτὴ ἕνα χέρι τὸν σταματᾷ. Τὸ θεῖον φηλά. Μιὰ λέξι φωτεινὴ: χάρις. Πόση δύναμι καὶ παρηγοριά τοῦ θίνει! Τοῦ ἀποκαλύπτει τὸ μυστικὸ τῆς ἀληθινῆς ζωῆς. Ἄν ἀγάπη τοὺς ἄλλους, νὰ δουλεύῃ γι' αὐτοὺς. Γίνεταί ψαρρᾶς. Δουλεύει γιὰ δύο φτωχὰ ὄρφανὰ. Μὰ τώρα θέλει ν' ἀνέβῃ ὡς τὴν κορυφὴν, νὰ φθάσῃ μέχρι τῆ θυσία. Ἐέρπει ὅτι ἡ θυσία φέρνει τὴ νίκη. Γυρίζει στὴ περὶδρα του. Οἱ παλῆσι τοῦ σύντροφου εἰν' ἀκόμα στὸ σκοτάδι. Τοὺς φέρνει τὸ φῶς. Θὰ τὸν δεχθοῦν;

Στὸ τελευταῖο μέρος τοῦ ἔργου τοῦ ὁ ποιητῆς L. de Launay, ἔχει τὸν Ὁρφέα χαροῦμένο νὰ κτεβαίνειν δὴχθη-δὴχθη τὸ ποτάμι, τραγουδοῦντας τὴ νέα του ζωὴ. Οἱ πρῶτοι φίλοι τὰ χάνουν, τὸν παρατηροῦν σατισμένοι. Ζηλεύουν τὴ χαρὰ του. Μένουν ἄφαντοι. Τὴν φῶρα πού ρίχνει τὸν σπόρο ὁ Ὁρφέας στὶς ψυχὰς τοὺς ἡ συνείδησι ἐσπετάγεται, ἐλευθερὰς τρέχουν στὴν ἔξωφωσι.

Στὴ δευτέρῃ σύνθεσι ὁ de Launay μιλάει σὰν φιλόσοφος. «Τὸ λογικὸ καὶ ἡ σαρκικὴ καρδιά δὲν ἀρκοῦν. Πρέπει νὰ συμπληρωθοῦν ἀπ' τὴ χριστιανικὴ σκέψι. Ἐδῶ ἀκριβῶς ἐπᾶνω τραγουδαὶ καὶ τὴν συμπλήρωσι τῆς θρησκείας καὶ ἐπιστήμης».

φει κάπου στο ημερολόγιό του, πρέπει να κάνει έργο άνωτερο, χρήσιμο. Για να το πετύχει όμως αυτό ο τεχνίτης, ο καλλιτέχνης, πρέπει να ακούσει το μυστικό που του τονίζει ο de Launay: «Το έργο Τέχνης, για να είναι πραγματικό, διαρκές, πρέπει να είναι το αποτέλεσμα μιας πνευματικής προόδου του συγγραφέως» (14). Και προσθέτει χαρακτηριστικά: «Η Τέχνη που δεν δουλεύει για ιδανικά είναι τέχνη πολύ εφήμερη. Ένώ η τέχνη πούχει ιδανικό, διακηρύττει ο ταπεινός αυτός δουλευτής της τέχνης, δεν ύπάρχει άλλου πουθενά παρά μόνο στον πρώτο Τεχνίτη και Δημιουργό, στον Θεό».

Ο μεγάλος όμως αυτός σοφός, ποιητής, φιλόσοφος, ιστορικός, κοινωνιολόγος, ο πολυγραφώτατος αυτός συγγραφέυς, ήτανε συνάμα ένας άνθρωπος, που όπως τον χαρακτήρισε ο πρόεδρος της 'Ακαδημίας των Παρισίων Aimé Cotton, πολύ ταπεινός και άπλός.

«Όλοι τον αγαπούσαν και τον έθαύμαζαν. Οι χιλιάδες φοιτηταί του έκοιμοντο απ' το στόμα του. Κανείς απ' αυτούς που ευτύχησαν να είναι μαθηταί του δεν λησμονούν τον διδάσκαλό τους που μ' ένα τρόπο πολύ άπλό τους μιλούσε πάντα. Μας έλεγε τα φαινόμενα που ανέκάλυψε, τους νόμους που τα διέπουν, μας περιέγραψε μ' ένα τρόπο πολύ ζωντανό και με πατρικό ενδιαφέρον τους τόπους που έπηγε. Πρὸ πάντων μιλάγε για την Ελλάδα, τη χώρα με το πολύ φως».

Τὸ πρόγραμμά του, πρόγραμμα που

τὸ εφάρμοσε μέχρι τὰ τέλη τῆς ζωῆς του, ήτανε, όπως έγραφε ὁ ἴδιος στὸ ημερολόγιό του: «Νὰ μὴ θυσιάζῃ τίποτα κανείς για τὴν ἐπίδειξι. Νὰ ζῆ ἀλλὰ, νὰ μὴ ζητᾶν νὰ ἀσχολῆται κανείς γι' αὐτόν».

Καὶ ὅταν πὰ τὰ χρόνια εἶχαν περάσει καὶ ἡ δόξα εἶχε στεφανώσει τὸ κατάλευκο μέτωπο τοῦ γέρω-σοφοῦ, ἔγραφε σὰν ἄλλος Pascal: «Δὲν πόθησα ποτὲ τὰ πλούτη, τὴ δύναμι, τὴ δόξα, τίς τιμές. Ἡ ἐπιθυμία μου ἦταν νὰ ζήσω ἄγνωστος, ἀδόρυβα, ἀφήνοντας ἔργο χρήσιμο γιὰ τίς ἐπόμενες γενεές».

Καὶ ἔζησε, ἀλήθεια, πολὺ ἀδόρυβα ὁ L. de Launay μὲ μοναδικὸ σύντροφο τὴν Ἀ γ ά π η. Ἀγάπη στὴν οἰκογένειά του που τόσο ἐξύμνησε κι' ὁ μαθητῆς του Cotton, ἀλλὰ καὶ ἀγάπη στὴν πατρίδα του.

Ἔβλεπε μὲ ἀληθινὴ θλίψη τὸ ἠθικὸ παραστράτημα τῆς χώρας του καὶ τὸ θεωροῦσε σὰν τὴν φυσικὴ αἰτία τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου που συζλόνησε κι' αὐτὴν κι' ὅλο τὸν κόσμο.

Καὶ στὸν πόλεμο ἐκεῖνο ὁ de Launay ἔχασε ἓνα παιδί του σὲ ἡλικία 19 χρόνων που ἦταν ἓνας ἀπὸ τοὺς πρώτους ἀεροπόρους, τὴν ἐποχὴ ἐκείνη. Ἀντίκρισε ὅμως καὶ τὸν θάνατο αὐτὸν ὁ de Launay μὲ τὴν δύναμι τῆς Χριστιανικῆς πίστεως! «Τὸ σχέδιο τοῦ Θεοῦ, ἔλεγε, βοηθεῖ τοὺς ἀληθινούς χριστιανούς νὰ αὐξήσουν τὴν καρτερία, τὴν ὑπομονή, τὴν ὑποταγή, τὸ πνεῦμα τῆς θυσίας. Τίποτα δὲν κάνει ἀνώτερο τὸν ἄνθρωπο παρά ἡ θυσία γιὰ τὴν πίστι».

(14) Ἐνθ. ἀν. Στὸ κεφάλαιο «Souvenir et pensées» σ. 54

Η ΑΨΥΧΙΑ ΚΑΙ Ο ΨΥΧΙΚΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓ

Δέν είναι καθόλου άγνωστη στους άναγνώστας τών «Ακτινών» ή επίδρασι πού άσκει ό ψυχικός παράγωγ στον άνθρωπινο οργανισμό, θέμα πού αναπτύχθηκε σε σημαντικές μελέτες του περιοδικού τούτου(1). Σήμερα πιά είναι γνωστό σ' όλους τους γιατρούς πώς ό οργανισμός του ανθρώπου δέν είναι ένα «ουδέτερον βιολογικόν πεδión», αλλά ένα πεδίο, όπου αδιάκοπα οι ψυχικές κινήσεις του ανθρώπου έπηρεάζουν και συγκλονίζουν όλόκληρο τον οργανισμό. Καί είναι χαρακτηριστικό, ότι όλες αυτές οι επιδράσεις γίνονται φανερές στα άποτελέσματα της θεραπευτικής, γιατί όταν τις λαμβάνει ύπ' όψη η θεραπευτική τότε και μόνον παίρνει την θέση της και την αξία της στη σύγχρονη έπιστήμη. Στο πεδίο της ψυχιατρικής βέβαια άνήκει κυρίως μια τέτοια έρευνα και είναι πολύ ένδιαφέρων να ξέρουμε ότι οι νεώτεροι έπιστήμονες με τις μελέτες των και τις τελευταίες έπιστημονικές ανακοινώσεις και εκδόσεις των δίδουν τη θέση του στον έσωτερικό, τον πνευματικό κόσμο του ανθρώπου, όχι πιά με τη γνωστή συνταγή του libido φροϋδικής κατασκευής, αλλά με τη βαθύτερη εκείνη αντιμετώπιση της ψυχικής σφαίρας, πού κάμνει

(1) Βλ. Β. Πλουμπίη «δ Jung για την ύπόστασι του ψυχικού παράγοντος» «Ακτινες» τ. 1946 σ. 178-182. Γ. Κ. Αποστόλου «ή επίδρασι του ψυχικού παράγοντος στον οργανισμό», τ. 1946 σ. 364-371. Α. Άγαπητός «δ άγώνας για τον ψωματικό άνθρωπο», τ. 1945 σ. 123-128. Αθ. Καραντώνη «ή υπερνίκησις του όλισμού εις την Ιατρικήν», τ. 1947 σ. 200-206 κ. ά.

τον άνθρωπο να καταλαβαίνει ότι είναι άνθρωπος με ιδιαίτερη αξία.

Μιά τέτοια μελέτη μας δίνει με τό καινούργιο του βιβλίο «Πρός την ψυχική θεραπεία» ό γνωστός ψυχιατρος Dr A. Maeder(2), πού έμελέτησε σε μια προγματική και ζωντανή έπαφή με τον πάσχοντα άνθρωπο επί χρόνια όλόκληρα και χωρίς προκαταλήψεις τις πραγματικές απαιτήσεις της ψυχικής σφαίρας, τις επιδράσεις της ψυχικής στη σωματική υγεία, τις αιτίες των νευρώσεων, τις αιτίες των άποτυχιών στην ψυχοθεραπεία, τις ιδιαίτερες ανάγκες πού παρουσιάζει ό σημερινός μεταπολεμικός άνθρωπος, πού σέρνει μαζί του μια έσωτερική δυσαρμονία τόσο μεγάλης εκτάσεως πολλές φορές, ώστε τό βήμα για τό ψυχικό νόσημα μόλις έχει δυστυχώς τον καιρό να τό παρακολουθήσει.

Τό βιβλίο του Maeder «Πρός την ψυχική θεραπεία» αξίζει να τό προσέξουμε ιδιαίτερος και να τό ιδούμε από κοντά. Σήμερα θα παρουσιάσουμε στους άναγνώστας τών «Ακτινών» ένα κομμάτι μόνο της μελέτης αυτής, επάνω σε μια σπουδαία διαταραχή της υγείας του σημερινού ανθρώπου, πού λέγεται άυπνία και διαταραχή του ύπνου γενικότερα. Αυτές οι διαταραχές του ύπνου έχουν μεγάλη άπήχησι στην υγεία και στην άποδοτικότητα του ανθρώπου, έπηρεάζουν την καθημερινή του ζωή γενικότερα κι' άποτελούν ένα πρόβλημα του συγχρόνου πολιτισμού μας.

(2) Dr A. Maeder «Vers la guérison de l' áme» Neuchatel, 1946.

Σὰν ἀφετηρία-γράφει ὁ Maeder παίρνομε τὶς διαταραχὰς τοῦ ὕπνου στὰ ἄτομα ποὺ λέγονται κανονικά. Εἶναι γεγονὸς τῆς καθημερινῆς πείρας, πὼς ὁ μοντέρνος ἄνθρωπος δυσκολεύεται νὰ κοιμηθῆ παρά τὴν κόπωση τῆς ἡμέρας καὶ ἀκόμη πὼς πολὺ συχνὰ ξυπνὰ τὴ νύχτα καὶ μένει πολλὴ ὥρα ἀγρυπνος. Στὸ μακροχρόνιο αὐτὸ διάστημα ἡμπορεῖ νὰ μὴ σκέπτεται τίποτε καὶ νὰ μὴ τὸν ταράξῃ κανένα πρόβλημα καὶ ὅμως νὰ κατέχεται ἀπὸ μιὰ ἀνησυχία. Μερικὲς φορὲς ζητήματα ποὺ δὲν ἐλύθησαν ἢ καθήκοντα ἀνεκπλήρωτα ἀκόμη καταλαμβάνουν τὸ πεδίο τῆς προσοχῆς. Καὶ τότε τὴ νύχτα τὰ προβλήματα αὐτὰ παίρνουν μιὰν ὄψιν ἰδιαίτην ποὺ θὰ τὴν ὀνομάσωμε «νυκτερινὴ ὄψις»: ἔχουν ἓνα ἰδιαίτερο χαρακτῆρα καὶ μιὰ σφραγίδα πεσοπισμοῦ, συνήθως ἀνάμικτα μὲ μιὰ κατάστασι δυσφορίας. Σκοτεινὲς σκέψεις, ἀχώνευτες, ἡμπορεῖ νὰ κυριαρχοῦν στὸν ἄνθρωπο μ' ἓνα συναισθηματικὸ φροτῖο μεγάλης ἐντάσεως. Ἡ πείρα μὰς διδάσκει πὼς ἅμα ἐξετάσωμε κάπως καλύτερα τὸ πρᾶγμα καὶ ζητήσωμε νὰ τὸ ἀποσαρηνίσωμε καὶ νὰ πάρωμε μιὰ θέσι ἀπέναντί του ἢ μιὰν ἀπόφασιν, τότε σιγά-σιγά ἡ γαλήνη ἐρχεται καὶ μαζί μ' αὐτὴν καὶ ὁ ὕπνος. Μιὰ τέτοια διαταραχὴ λοιπὸν τοῦ ὕπνου-λέγει πάντα ὁ Maeder-ὀρίζεται ἀπὸ αἰτία ψυχικῆ. Ὁ ψυχικὸς κόσμος τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ψυχὴ του, δὲν ἀνέχεται ἀναβολὴν καὶ ματαιώσιν λύσεων στὰ προβλήματα του καὶ ζητάει μ' ἓνα εἶδος «αὐτορρυθμίσεως» νὰ λύσῃ τὶς δυσκολίες, τὶς συγκρούσεις, καὶ νὰ χαλαρώσῃ τὴν τάσιν, ποὺ δημιουργοῦν. Ὁ νυκτερινὸς αὐτὸς «διαφωτισμὸς» ἐμφανίζεται σὰν μιὰ πολύτιμη διόρθωσις ἢ σὰν ἓνα συμπλήρωμα τῆς ζωῆς τῆς ἡμέρας. Ἡμποροῦμε μάλιστα αὐτὸ νὰ τὸ γενικεύσωμε ὡς ἑξῆς: «Ὁ ὁρὸς ἐνὸς ὕπνου ἐπανορθωτικὸν εἶναι ἢ θεωρήσῃ τῆς κα-

θημερινῆς ζωῆς μὲ τὴν ἀποψιν τῆς πλήρους ψυχικῆς ὑγείας».

Ὅταν οἱ διαταραχὰς τοῦ ὕπνου γίνων χρόνιες, ὅταν ὁ παράγων τῆς «αὐτορρυθμίσεως» ἔχει ἀγνοηθῆ γιὰ πολὺν καιρὸ, τότε παράγεται μιὰ βαρεῖα ἀϋπνία. Ἄς παρακολουθήσωμε ἀπὸ κοντὰ μερικὰ τέτοια παραδείγματα, ὅπως τὰ παρουσιάζει ὁ Maeder στὸ βιβλίον του:

Περίπτωσις 1η. Ἡ κ. Β, ἐτῶν 40, ἔγγαμος, χωρὶς παιδιὰ, ἰατρός. Ἀπὸ ἐξαιτίας ἢ ἀρρωστη ὑποφέρει μὲ διαταραχὰς τοῦ ὕπνου, ποὺ ἔχουν ἐξελιχθῆ σὲ μιὰ χρόνια, βαρεῖα ἀϋπνία. Τὰ ὑπνωτικά δὲν προσφέρουν σπουδαία βοήθεια. Ἡ ἀρρωστη δίνει τὴν ἐντύπωσιν ἀνησυχίας ἀνθρώπου, ποὺ σὰν κάτι νὰ κρύβῃ. Μὲ μεγάλο κόπο καὶ μὲ μισὲς φράσεις ὁμολογεῖ μιὰ σύγκρουσιν μὲ τὸν σύζυγόν της ποὺ διαρκεῖ ἀπὸ κάμποσα χρόνια. Ἐχει σφοδρὰ παράπονα ἐναντίον του ποὺ γιὰ πρώτη φορὰ τὰ λέει ὕστερα ἀπὸ ἑπτὰ χρόνια ἀπὸ τὸ γάμον της. Αὐτὴ ἡ γυναίκα, αὐτὴ ἡ ἐπιστήμων, ποὺ πρὶν δὲν ἤξευρε κανένα ἄλλον ἔξω ἀπὸ τὸν ἐαυτὸν της, ἀνεγνώριζε τώρα γιὰ πρώτη φορὰ πὼς ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ τὴ βοήθειαν τοῦ ἄλλου. Καὶ ἀρχίζει νὰ ὁμολογῇ καὶ νὰ ἐκθέτῃ τὶς φοβερὲς δυσκολίες τῆς ἐσωτερικῆς τῆς ζωῆς, ποὺ ἐπὶ χρόνια τὶς ἔκρυβε...

Μετὰ 8 ἡμέρας ἡ κ. Β. ἀρχισε νὰ παίρῃ τὴ φυσιολογικὴν τῆς ἔκφρασιν καὶ νὰ ξαναβρίσκη τὸν ὕπνον της χωρὶς τὴ βοήθειαν ὑπνωτικοῦ. Ὑστερα ἀπὸ τὴν ἀπόφασιν της νὰ μιλήσῃ καὶ τὴν ἔξοδο ἀπὸ τὴν ἐγωϊστικὴν μόνωσιν, ἔσπασε τὸν καταθλιπτικὸν κλοιὸν τῆς ψυχῆς της καὶ ἔφερε χαλάρωσιν στὴν ἀγωνιώδη ἔντασιν ποὺ τὴν κατεῖχε, πρᾶγμα ποὺ ξανάδωκε τὸν φυσικὸν ὕπνον, ἐκεῖ ποὺ ἰσχυρὲς δόσεις ἀλλοπαλ καὶ somniféne δὲν ἔκαμναν τίποτε. Αὐτὴ ἡ ἱστορία εἶναι παρμένη ἀπὸ μιὰ ὀλόκληρη συλλογὴ ἀντι-

στοίχων γεγονότων-μᾶς λέει ὁ Maeder καὶ μᾶς δείχνει πολὺ παραστατικὰ τὴν ἐπίδρασι τῶν ψυχικῶν παραγόντων ἐπάνω σὲ μιὰ φυσιολογικὴ λειτουργία, ὅπως ὁ ὕπνος.

Περὶπτωσις 2α. Ἔνας ἄνδρας, ὁ κ. Ρ. ἔρχεται νὰ ζητήσῃ τὴ βοήθειαν τοῦ γιαιτροῦ γιὰ μιὰ ἐπίμονη ἀϋπνία. Ἔκα-νε ἕνα μεγάλο ταξεῖδι γιὰ νὰ θεραπευθῇ, ὁ ἴδιος δὲν ξεύρει τίποτε γιὰ τοὺς λόγους τῆς ἀϋπνίας αὐτῆς. Εἶναι καλὰ ἀποκατεστημένος μὲ τέσσερα γερὰ παιδιά. Ἡ σύζυγός του πρὸ ὀλίγου καιροῦ παρουσίασε ἕνα ἐλαφρὸ ψυχικὸ νόσημα καὶ βρίσκεται σὲ νευρολογικὴ κλινικῇ. Δὲν εἶχα κανένα μέσο, μᾶς διηγεῖται ὁ Maeder, νὰ ἐπιτύχω κάτι ἄπο τὸ συνειδητὸ ὕλικὸ τοῦ ἄρρωστοῦ. Τοῦ προτείνω λοιπὸν νὰ ἐρευνησωμε τὸ περιεχόμενον τῶν ὀνείρων καὶ τοῦ ζητῶ συγχρόνως νὰ μὴν παίρῃ πλέον ὑπνωτικὰ φάρμακα. Ὁ κ. Ρ. εἶναι σύμφωνα, φοβάται ὅμως μήπως δὲν θὰ ἤμπορῇ πιά νὰ ὀνειρεύεται, ἀφοῦ δὲν θὰ παίρῃ φάρμακα γιὰ νὰ κοιμᾶται. Ἀφοῦ ἐπείσθη, ὅτι δὲν ὑπάρχει τέτοιος φόβος, γιὰτὶ εἶναι ἀρκετὸς ὁ ὕπνος ἔστω καὶ 5' γιὰ τὸ ὄνειρο, ἔρχεται τὴν ἐπομένην στὸ γιαιτρὸ γιὰ νὰ διηγηθῇ τὸ ἐξῆς ὄνειρο. «Ἦμιονα ξαπλωμένος στὸ δρόμο· ἕνα κάρρο φορτωμένο καὶ μὲ γερὰ ἄλογα ἔρχεται ἐναντίον μου. Ἡ θέσι μου εἶναι δύσκολη καὶ φοβάμαι, τὴν τελευταία ὅμως στιγμὴ γλύστρησα στὸ πεζοδρόμιον καὶ ἐσώθηκα». Ἡ προσπάθεια τώρα τοῦ γιαιτροῦ εἶναι νὰ βρῇ ποιά ἰδέα ὠδήγησε σ' αὐτὸ τὸ ὄνειρο. Τὸ ὄνειρο αὐτὸ ἐκφράζει ἀναμφιβόλως ἕνα κίνδυνον, μιὰ κατάστασι, ὅπου ὑπάρχει φόβος. Μήπως ὑπάρχει κάποια συναίσθησι κινδύνου στὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ἄρρωστοῦ, ποῦ δὲν εἶναι συνειδητῇ, ἐρωτᾷ ὁ γιαιτρός. «Εἴπατε, συνεχίζει στὸν ἄρρωστο, πῶς βρισκόσαστε ξαπλωμένος στὸ δρόμο· ἴσως αὐτὸ δείχνει

τὴν κατάστασι ποῦ σᾶς κάνει νὰ ἐπιθυμῆτε θεραπεία. Τὸ βαρυσφορτωμένο κάρρο ποῦ ἔρχεται ἐναντίον σας μήπως ἐκφράζει καμμιὰ κατάθλιψη-στοιχεῖα συναισθηματικὰ βαρεῖα καὶ πιεστικά; Ἴσως καμμιὰ μεγάλη φροντίδα ἐξ αἰτίας τῆς ἄρρωστης συζύγου σας;» Ὁ κ. Ρ. εἶναι δυνατὸς ἄνθρωπος στὴ ζωὴ καὶ ξεύρει νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὶς δυσκολίες τῆς.

Ἐπειτα ἀπ' αὐτὸ-στὴν περιπτώσι μᾶς-ὁ πάγος ἔσπασε. Ἐφθάσαμε στὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ, στὸ οὐσιώδες πρόβλημα γι' αὐτόν, τὸ συζυγικὸν καὶ μετὰ θεραπεία μᾶς μόνον ἐβδομάδος ὁ ἄρρωστος μᾶς βρῆκε τὸν ὕπνον. Τὸ πρόβλημά του ἦταν ἡ δυσαρμονία τῶν σχέσεων μὲ τὴ γυναῖκα του, ποῦ στὸ τέλος τοῦ δημιουργοῦσε μιὰ ἠθικὴ σύγκρουσι. Ἡ ἀϋπνία ἐδῶ ἦταν καθαρὰ ἕνα σημά κινδύνου γιὰ μιὰ κατάστασι ποῦ ἀπειλοῦσε τὴ διάσπασιν τῆς ψυχικῆς ἰσορροπίας. Σ' ὅλο τὸ διάστημα τῆς ἡμέρας ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἦταν ἀφωσιωμένος στὴ δουλειά του, σὲ μιὰ δύσκολη προσπάθεια· ἐξωτερικὰ φαινόταν νὰ ἐκπληρώνῃ τὰ καθήκοντά του, στὴν οἰκογενεῖά του, ἀλλὰ οἱ νύχτες του ἦταν δηλητηριασμένες ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴ ἀνησυχία ποῦ τοῦ ἔφεραν προσωπικὰ προβλήματα ἅπαντα. Ὁλο τὸ «προσωπικὸν στοιχεῖον» τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ εἶχε παραμερισθῇ καὶ φυσικὰ δὴ διότι ἅπαντα δὲν μπορούσαν νὰ προσφέρουν καμμιὰ βοήθειαν. Χάρις στὴν ἀπόφασιν του, ποῦ ἔλαβε τὴν τελευταία στιγμὴ, νὰ ζητήσῃ βοήθειαν, ἠμπόρεσε νὰ λύσῃ τὴ σύγκρουσι καὶ ἔτσι ἐπέτυχε νὰ δημιουργήσῃ ἄλλη θέσι στὸ συζυγικὸν τὸ πρόβλημα, θέσι καταφατικῇ καὶ ὄχι ἀρνητικῇ.

Περὶπτωσις 3η. Ὁ κ. Α., ἐκπαιδευτικός, 45 ἐτῶν, ἔρχεται-λέγει ὁ Maeder-νὰ μὲ ἐπισκεφθῇ κατὰ τὸ διάστημα μᾶς στρατιωτικῆς του ἀδείας δύο ἡμερῶν γιὰ μιὰ ἀϋπνία ἐπίμονη. Ἀπὸ

Ξ εβδομάδων ισχυρίζεται ὅτι μόλις κοιμάται 2-3 ὥρες. Ἐμενε ἄπνους στὸ κρεβάτι του, πράγμα ποὺ τὸν ἀνάγκασε νὰ σηκώνεται τὴ νύχτα, νὰ γράφει ἐπιστολὲς καὶ νὰ κρατῆ σημειώσεις. Ὁ κ. Α. δὲν παρουσιάζει τίποτε ἄλλο στὴν ἐξέτασι, ἐκτός ἀπὸ μιὰ ἀπλὴ κούρασι συνηθισμένη ἔχει μιὰ ἔκφρασι ἥρημη, ἀλλὰ στὸ βλέμμα του παρουσιάζει μιὰ ιδιαίτερη ζωηρότητα, σημεῖο πιθανώτατα ἐσωτερικῆς διεγέρσεως. Εἴμαστε στὴν ἀρχή-μᾶς λέει ὁ Ἑλβετὸς ψυχίατρος-τῆς πρώτης ἐπιστρατεύσεως. Ὁ κ. Α. εἶναι καλὸς πατριώτης καὶ κάμνει εὐχαριστῶς τὴ στρατιωτικὴν του θητεία. Ἦταν προτιμότερα χαρakterιστικὸς τύπος «ιδεαλιστοῦ». Δὲν ἔχει τίποτε μὲ κανένα, ἔχει καλὲς σχέσεις μὲ ὅλους στὸ στρατό. Δὲν μπορεῖ νὰ δώσῃ καμμιὰ ἔνδειξι γιὰ τὴν πιθανὴ αἰτία τῆς ἀϋπνίας του καὶ ἔχομε μόνο-γράφει ὁ Maeder-μιὰ ὥρα μπροστά μας (γιατὶ κατόπι θὰ φύγῃ ἀπὸ τὴν πόλι μας)· τί συμβαίνει μ' αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο; Τὸν ἔβαλα νὰ διηγηθῆ διάφορα πράγματα, μέχρις ὅτου διηγήθῃ κάτι, ποὺ ὅπως εἶπε, τοῦ ἐστοίχισε μιὰ κάποια διέγερσι. Στὴν τελευταία περίοδο τῆς ὑπηρεσίας του, πῆρε ἓνα γράμμα τοῦ προϊσταμένου του, ποὺ τοῦ ἀνήγγελλε τὸν προοιθασιμὸν του. Ὁ κ. Α. δὲν εἶχε στρατιωτικὰς φιλοδοξίας, ἀλλὰ ἦταν πολὺ εὐτυχὴς ποὺ ἔβλεπε νὰ ἀναγνωρίζεται ἡ ἀξία του. Ἀνέλαβε τὴν καινούργια του θέσι στὸ στρατό, ἀλλὰ τὸ γαλόνι δὲν ἤρθε. Πῶς γινότανε αὐτό; Ὁ κ. Α. ἔμενε ἱκανοποιημένος μὲ τὴν ἐξήγησι πῶς οὐ τέτοιες δύσκολες στιγμὲς συμβαίνουν καὶ ἀταξίες. Ἀλλὰ οἱ συναδέλφοι του γελοῦσαν: «Τὶ βαθμὸ ἔχεις τώρα καὶ πῶς πρέπει νὰ σὲ προσφωνοῦμε;» Αὐτὸ τὸν ἀνησχοῦσε πάντα, μέχρις ὅτου τὸ πρᾶγμα διαφωτίσθηκε: «Ὁ διοικητὴς δὲν ἦταν σύμφωνος μὲ τὴν προαγωγή του, γιατί ὁ κ. Α. προ-

ηγουμένως ἀν «ιδεαλιστῆς» ἔλεγε πῶς ἦταν ἐναντίον τοῦ στρατοῦ».

Ὁ κ. Α. ὅμως ἀπὸ κάμποσα χρόνια εἶχε ἀφήσει τὸν ἀκαθόριστο καὶ συγκεχυμένον ἰδεαλισμὸν του καὶ ἔδειξε μιὰ στροφή πρὸς τὸν Χριστιανισμό, πρᾶγμα ποὺ τὸν ἔκανε νὰ πάρῃ ἀλλοιώτικη στάσι ἀπέναντι τῆς ἰδέας τῆς πατριδος τῶν ἀξιῶν ποὺ ἔκαμε μέσα του, νὰ ἐκτελῆ ὁμαλὰ τὴν ὑπηρεσία του. Ὡς τόσο ὅμως στὰ χαρτιά του τὸν ἐθεωροῦσαν, ὅπως εἶπαμε πρὶν ἀνω, ἓναν ἰδεαλιστῆν ἐναντίον τοῦ στρατοῦ καὶ ὁ κ. Α. μολονότι ἐδέχθητε ἀπαθῶς τὸ νὰ μείνῃ στάσιμος, ὅμως κατόπιν ὠμολόγησε πῶς ἀπὸ τότε ἔχασε τὸ κέφι του καὶ μόνο χάρις στῆ χριστιανικῇ πειθαρχημένῃ σκέψι του κατώρθωσε νὰ ξεπεράσῃ τὴ στενοχώρια του καὶ νὰ ἐλπίζῃ στὴν ἐπανόρθωσι. Ἀπὸ τὴν ἐξέτασι φαίνεται πῶς ἀπὸ τὴν ἐποχὴ αὐτῇ ἀκριβῶς ἀρχίζει ἡ ἀγωνία. Τὸ πιθανώτερον ὅμως εἶναι πῶς ὁ κ. Α. ἀπόθῃσε καὶ δὲν ἐξέπέρασε τὰ ἀρνητικὰ του αἰσθητά ἀπέναντι τὸν διοικητῆ του. Καὶ αὐτὴ ἡ ἀπόθῃσι δὲν ἔλυσε τὴν ταραχὴν του, γιατί τὸ περιεχόμενον τῆς ἔμεινε ἀναλλοίωτον στὸ ἐσωτερικὸ καὶ ἐγέννησε τὸν ἐρεθισμὸν ποὺ ἐπροκάλεσε τὴν ἐπίμονη ἀϋπνία. Ἡ συμπεριφορὰ τοῦ κ. Α. ἀπέναντι τῶν ἄλλων δὲν δείχνει τίποτε. Ὁ ἴδιος μάλιστα ἰσχυρίζεται πῶς δὲν ἐπιθυμεί τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ ξεχάσῃ αὐτὴ τὴν ἱστορία. Τὸν συνεβούλευσα-μᾶς λέει ὁ Maeder-νὰ βρῆ τὸν ταγματάρχην του (γιατὶ ὁ λοχαγὸς του δὲν θὰ ἐδεχότανε) καὶ νὰ ζητήσῃ μιὰ ἐξήγησι μαζί του. Αὐτὸ καὶ ἔγινε. Ὁ ἄρρωστος ὕστερον ἀπ' αὐτὸ τὸ ξεκαθάρισμα ξαναβρῆκε τὸν ὕπνον του.

Ἡ ταπεινὸσι ἀπὸ τὴν ἀδικία καὶ ἡ ἀπόθῃσι τῆς συναισθηματικῆς τοῦ ἀντιδράσεως ἦταν ἡ αἰτία τῆς ἀϋπνίας. Σ' αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον, τὸν διανοητικῶς

καὶ ἠθικά καλλιεργημένο, ἔγινε μιά σύγκρουσι ἀνάμεσα στὴν ὀργή του καὶ στο ἑλεπτό αἰσθητήριο τῆς συνειδήσεώς του. Ἐνοήθη ὁ ἴδιος ἐντροπή γιὰ τὰ αἰσθηματά του καὶ ποτὲ δὲν ἐπέτρεπε στὸν ἑαυτό του νὰ πῆ κάτι κακὸ γιὰ τὴ στάσι κυρίως τοῦ διοικητοῦ του ἢ νὰ ἀντιστέκεται καμουφλαρισμένα ἐναντίον του. Ὁ ψυχολογικὸς τὸν τύπος συνδυασμένος μὲ τὴ χριστιανικὴ του πίστι δὲν τὸν ἄφινε νὰ ἀντικειμενοποιήσῃ τὴν ἀρνητικὴν τὸν στάσι. Ὁ «ἰδεολογισμὸς» τὸν τείνει νὰ τοῦ δώσῃ μιὰ ψευδαίσθησι γιὰ τὴν κατάστασι, ἐνῶ ἡ ζωντανὴ πίστις τοῦ δίνει μιὰ ρεαλιστικὴ ἀντιμετώπισι, ποὺ δὲν τὴν χρησιμοποιεῖ ὅμως μέχρι τέλους «εἰς πέρας» τῆς ὑποθέσεώς του. Ἐτσι ὁ ἄρρωστος βρίσκεται σὲ μιὰ κατάστασι αὐταπάτης· τὴν ἐπλήρωνε μὲ τὴν ἀϋπνία, ὅπως ἀπὸ τὴν ὁποία κρυβόταν ἡ ἐσωτερικὴ ἀνησυχία καὶ ἡ ἔντασι. Εἶναι ἀξιοσημείωτο πὼς παρὰ τὰ συμπτώματά του (ἔξ ἑβδομάδες χωρὶς ὕπνο σὲ ἐνεργὸ ὑπηρεσία) ἦταν καὶ ἀπὸ ἀπόψεως ἠθικῶν καὶ ἀπὸ ἀπόψεως σωματικῆς καταστάσεως πολὺ καλὰ. Καὶ αὐτὸ τὸ ὄφειλε ἀσφαλῶς στὴν ἠθικὴ καὶ πνευματικὴ του θέσι, στὴ χριστιανικὴ του στάσι. Οὐτε φροντίδες οὔτε ἀνησυχία ἢ ταραχή.

Ὁ ἄρρωστος ἤθελε βοήθεια γιὰ νὰ χρησιμοποιήσῃ καλύτερα καὶ ὀρθότερα τὸν πνευματικὸ του ὄπλισμό, νὰ βρῆ τί τοῦ συμβαίνει στο βάθος. Καὶ ἡ κἀθαρσις ἤρθε, ὅταν ἐγνώρισε καλύτερα τὴν ἐσωτερικὴν του διάθεσι στο πρόβλημά του καὶ ὅταν ἀποφάσισε νὰ κἀνὴ τὸ διάβημα γιὰ τὴν ἐπανόρθωσι (ἔξ ἡγησι μὲ τὸν ταγματάρχην). Ἡ βοήθεια, ποὺ τοῦ ἔδωκε ὁ γιατρός μὲ τὴν προσωπικὴν του ἐπαφὴ καὶ ἡ συμμετοχὴ του στὴν ὑπόθεσι τοῦ ἀρρώστου καὶ στὴν ἐπανόρθωσι τῆς ἀδικίας, ἔχει ἀναμφιβόλως ἔδω ἰδιαιτέρη ἀξία.

Τὰ παραδείγματα αὐτὰ διαλεγμένα ἀνάμεσα σὲ πλῆθος ἄλλα-μᾶς λέει ὁ Maeder-δείχνουν καθαρὰ τὴν ἐπίδρασι καὶ τὴν ἀξία τοῦ ψυχικοῦ παράγοντος στο ζήτημα τοῦ ὕπνου. Τὸ νὰ κοιμηθῆ κανεῖς εἶναι μιὰ λειτουργία ἐνεργητικῆ, μιὰ προᾶξι ἀπομακρύνσεως ἀπὸ τὴν συνειδητὴ, τὴ λογικὴ καὶ τὴν ἐκούσια ἐνεργητικότητα, μιὰ ἐγκατάλειψι τῶν ἐνδιαφερόντων, τῶν προσπαθειῶν, τῶν φροντίδων τῆς καθημερινῆς ζωῆς, μὲ δυὸ λόγια ἕνα minimum τῆς συνειδήσεως. Πιθανῶς νὰ στρέφεται ὁ ἄνθρωπος συγχρόνως σὲ ἄλλα περιεχόμενα, ποὺ εἶναι κρυφμένα καὶ ἔχουν πῶ πολὺ χαρακτηριστικὸ ἢ ἐνστικτώδη, πρᾶγμα ποὺ εἰσφέρει τὴν ἐμφάνισι τῶν προ- ἢ ὑποσυνειδητῶν φαινομένων. Ἐκεῖ ὅπου τὸ ἀσυνείδητο διασχίζεται ἰδιαίτερα ἀπὸ συμπλέγματα, κυριαρχοῦν οἱ ψυχικαὶ συγχρούσεις. Τότε παράγονται καὶ οἱ διαταραχῆς τοῦ ὕπνου, ποὺ ἠμποροῦν νὰ ἐπιδεινωθοῦν μέχρι πλῆρους ἀϋπνίας. Τότε παράγεται μιὰ τεχνικὴ ἐργηγορσι, ποὺ χαρακτηρίζεται ἀπὸ μιὰ ἐγωκεντρικὴν κατάστασι μὲ θλιβερὰ καὶ δυσάρεστες σκέψεις, μὲ ἄγχος, μὲ ὑποχονδριακὰς ἰδέες. Ὅλα αὐτὰ δημιουργοῦν μιὰν κατάστασι αὐτονομίας τῶν συμπλεγμάτων, ποὺ γίνονται ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν ἐνεργητικὴν διεύθυνσι τοῦ ἀνθρώπου.

Ὅτι δὲν εὗρηκε λύσι κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας, ὅτι κυττάχθηκε ἀρνητικὰ καὶ ἀποθιῆθηκε, σηκώνεται τὴ νύχτα γιὰ νὰ ἐγκαταστήσῃ μιὰν κατάστασι τεχνικῆς ἐργηγορσεως ἢ νὰ προκαλέσῃ ὄνειρα σ' ἕνα ὕπνο δύσκολο καὶ ταραχμένο. Αὐτὴ ἔδω ἡ ἀϋπνία εἶναι ἕνα σῆμα κινδύνου γιὰ τὴν ζωὴν ποὺ δὲν τὴν ἐξήσαμε ἢ δὲν τὴν ἐτακτοποιήσαμε καὶ ποὺ στὴν κατάστασι διασπάρσεως παρουσιάζει ἕνα κίνδυνο γιὰ τὴν ἰσορροπία καὶ τὴν ψυχικὴν ὑγείαν. Καὶ ὅπως πολὺ σωστὰ παρατηρεῖ ὁ Maeder, συνεχίζοντας

τή μελέτη του επάνω σ' ένα τόσο ένδιαφέρον θέμα, αντί να άνησυχούμε για την άπνία, καλύτερα θα ήταν να προσέξουμε και να θέσουμε το ερώτημα: «Τί πάει να πη όλη αυτή η ιστορία; Τί είναι άτακτοποιήτο στη ζωή μου, ποιό θα είναι το αποτέλεσμα;»

Πολλές φορές ο γιατρός είναι υποχρεωμένος να δείξει τις ψεύτικες επιδράσεις που νομίζει ο άρρωστος πως τον επηρεάζουν δυσμενώς κι' ακόμη να υποδείξει τις συνέπειες της εγωκεντρικής σκέψης, να βοηθήσει στη διεύρυνση του πεδίου της συνειδήσεως για την κατάκτηση μιās καινούργιας πείρας της ζωής. Τα σημεία του κινδύνου πρέπει να τα ίδη κανείς και να τα άκούσει, γιατί δέν φέρουν μάταια το όνομα αυτό. Το να θεραπεύσει μιá επίμονη άπνία με ύπνωτικά φάρμακα χωρίς να εξετάσης τίποτε άλλο, είναι σαν να μην άμφιβάλλης για τίποτε και να εφαρμόζης την τακτική της στρουθοκαμήλου. Η καλλιέργεια της προσοχής στα ψυ-

χικά φαινόμενα και την έρμηνεία τους θα βοηθήσει έξαιρετικά στην ψυχική ίσορροπία και στην πρόληψη της διασπάσεώς της. Γι' αυτό ακριβώς ο άνθρωπος-κατάληγει επιγραμματικά στην τόσο ενδιαφέρουσα μελέτη του για το θέμα της ψυχογενούς άπνίας ο Maeder-πρέπει να πάρη μιá στάση απέναντι στα έσωτερικά του προβλήματα, να τα αντιμετώπιση τίμια και θαρραλέα και «να αφήσει το μαχαίρι να φθάσει ως στο κόκαλο». Άλλά για μιá τέτοια σπουδαία εργασία για τον άνθρωπο και τον σύγχρονο πολιτισμό δέν είναι άρκετά τα συνηθισμένα μέσα. Χρειάζεται κάτι έξαιρετικό, που μονάχα η δύναμη της χριστιανικής πίστεως και η λάμψη του χριστιανικού φωτισμού ήμπορεί να χαρίσει στον άνθρωπο τον κουρασμένο και ταλαιπωρημένο από τις συγκρούσεις της έσωτερικής του ζωής.

A. Maeder

(Άπόδοσι Α. Α. Γ.)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «Η ΔΑΜΑΣΚΟΣ»

ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΑ ΓΗ

Διηγήματα Σ. ΧΟΝΔΡΟΠΟΥΛΟΥ

Δραχ. 7.500

Η ΩΔΗ ΤΟΥ ΑΓΑΠΗΤΟΥ

Ποιήματα Γ. ΒΕΡΙΤΗ

Δραχ. 8.000

ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙ

Ο Μ. L. Jacks (Διευθυντής του Έκπαιδευτικού Τμήματος του Πανεπιστημίου του Oxford) στο βιβλίο του «Ολοκληρωμένη Εκπαίδευσι» (Total Education) κάνει έκκλησι για μιὰ νέα θεωρησι τῆς ἐκπαιδύσεως, για νὰ τὴν δοῦμε σὰν μιὰ καθωρισμένη πορεία πού διαρκεὶ ὅλη τὴ ζωὴ, σὰν δουλειὰ ὅλης τῆς κοινωνίας, μιᾶς κοινωνίας πού χρησιμοποιεῖ τὸ σύνολο τῶν ἐφοδίων τῆς με μιὰ ἐνοποιημένη εὐθύνη τόσο στὸ κέντρο ὅσο καὶ στὶς τοπικὲς περιοχές.

Ἡ σημερινὴ κοινωνία ἔχει ἀντιμετωπίσει κομματιασμένη τὴν ἐκπαίδευσι. Μὲ τὴ στάσι τῆς πρὸς τὸ παιδί, με τὴ διαίρεσι τῆς ἐκπαιδύσεως περισσότερο σὲ τύπους παρά σὲ στάδια, με τὴν ἐκλογὴ καὶ ταξτοποίηση τῶν σχολικῶν θεμάτων, με τὶς μεθόδους ἐκπαιδύσεως τοῦ δασκάλου, με τὴν κοινωνικὴ θέσι πού τοῦ παρέχεται στὸ διοικητικὸ σύστημα καὶ στὴν κεντρικὴ ὀργάνωσι βλέπει τὴν ἐκπαίδευσι κομματιασμένη. Καθένας ὅμως θεσιμὸς δὲν ἔχει περισσότερες πιθανότητες ἀπὸ τὴν ἐκπαίδευσι νὰ προχωρήσῃ ἀπὸ τὰ στεῖρα συμπεράσματα τῆς ἀναλύσεως στὰ καρποφόρα πεδία τῆς συνθέσεως. Αὐτὴ ἢ ἀνάλυσαι εἶναι ἡ ὑπεύθυνη για τὴ λανθασμένη διάκρισι μεταξὺ ὕλικου καὶ πνευματικοῦ, πού ὠδήγησε στὶς συγκρούσεις ἐπιστήμης καὶ θρησκείας καὶ ἔβαλε πέρα για πέρα τεχνητοὺς φραγματοὺς ἀνάμεσα στὸν Οὐρανὸ καὶ στὴ Γῆ.

Μὲ τὴν ὀλοκληρωμένη ἐκπαίδευσι καλλιεργεῖται ἡ συνθετικὴ ἐργασία καὶ οἱ νέοι καὶ οἱ νέες, φεύγοντας ἀπὸ τὸ σχολεῖο, εἶναι ἱκανοὶ νὰ σχηματίσουν μιὰ φωτεινὴ πείρα καὶ με τὸ φῶς αὐτῆς τῆς πείρας νὰ ἐνεργοῦν σὰν ὀλοκληρωμένη δύναμι στὴν κοινωνία καὶ μέσα στὸν τό-

πο τοὺς καὶ στὰ διεθνή πλαίσια.

Μιὰ τέτοια, βέβαια, ὀλοκλήρωσι ἀπαιτεῖ πολὺ μεγάλη προσπάθεια, ἀλλὰ ἔνα γεγονὸς τὴν διευκολύνει. Καὶ αὐτὸ εἶναι: ὁ Πόλεμος, πού τὸν ἔζησε ἡ γενεά μας. Σήμερα ὁ πόλεμος εἶναι δουλειὰ ὅλων, ὑπάρχει μιὰ νέα συνειδησι ἐνόητος καὶ σταθερότητος, μιὰ νέα ἔννοια κοινότητος πού παίρνει τὴ θέσι τῆς Πολιτείας στὴ σκέψι μας. Τὸ ἄτομο με τὴν ἐπίδρασι τοῦ ὀλοκληρωτικοῦ πολέμου γίνεται ὁ ὑπερήτης ἐνὸς σκοποῦ πού δεσπάζει καὶ συγκεντρώνει τὶς φυσικὲς, ἠθικὲς, νοητικὲς καὶ πνευματικὲς του δυνάμεις για τὴν ἐπιτυχία του. Ἀνακαλύπτει ἀκόμη ἐφόδια πού δὲν ἤξερε ποτε ὅτι εἶχε.

Μέσα σὲ μιὰ τέτοια κατάστασι ἡ γνώσι τῶν ὕλικῶν, ἠθικῶν καὶ πνευματικῶν πραγμάτων θὰ παρουσιάζεται σὰν ἔνα καὶ ὄχι σὰν τρία πράγματα, κάθε θέμα, θὰ διδάσκεται με μιὰ νέα καὶ καθολικὴ ἔμφασι. Ἡ ὀλοκληρωμένη ἐκπαίδευσι ζητάει τὴν ἀτομικὴ ὀλοκλήρωσι τοῦ παιδιοῦ. Μιὰ τέτοια ὀλοκλήρωσι ζητάει καὶ ἀπὸ τὸ δάσκαλο. Πρέπει πάνω ἀπ' ὅλα νὰ εἶναι μιὰ ὀλοκληρωμένη ἀνθρωπίνη ὄντοτης με καλὰ ἐξησκημένο τὸ κάθε τμήμα τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος του με ποικίλη πείρα μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων καὶ με καλὸ σύστημα ἐργασίας.

Ὁ συγγραφεὺς ἐξετάζει στὴ συνέχεια τοῦ βιβλίου του τὴν ὀργάνωσι καὶ τὴ διοίκησι τῆς ἐκπαιδύσεως καὶ ἐκφράζει τὴν ἐλπίδα, ὅτι με τὸ νέο ἐκπαιδευτικὸ νόμο θὰ δοῦμε μιὰ προοδευτικὴ ὀλοκλήρωσι στὸ πεδίο αὐτό. Για τὴν ἐπιτυχία εἶναι ἀπαραίτητο νὰ ζητηθῇ ἡ συνεργασία κάθε τμήματος τῆς κοινωνίας.

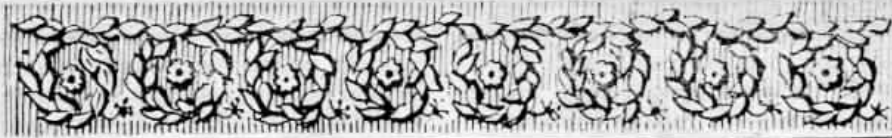
"Ὡς τώρα εἶδαν τὸ παιδί σὰν ἓνα σῶμα χωρὶς νόησι καὶ χωρὶς ψυχῇ, ἢ πάλι, σὰν ἓνα πνεῦμα χωρὶς σῶμα, καὶ δὲν ἔγινε διάκρισι τῶν χαρακτηριστικῶν τοῦ ὅλου παιδιοῦ, ἐνῶ ἡ τέχνη τῆς ἐκπαίδευσσεως ἀφορᾷ τὴν ὅλη ἀνθρωπίνην προσωπικότητα ποῦ εἶναι ἡ ψυχὴ μὲ ὄργανο τὸ σῶμα. Πρέπει νὰ καλλιεργηθῇ στὸ παιδί μιὰ γνώσι τοῦ ἑαυτοῦ του μὲ συνεργαζόμενες σωματικές, διανοητικές καὶ πνευματικές δυνάμεις. Νὰ χρησιμοποιητῆι κάθε ἐνέργεια σὰν μέσο μὲ σκοπὸ νὰ θεωροῦνται ὅλες αὐτὲς οἱ δυνάμεις σὰν ἕξ ἴσου ἀναγκαῖες καὶ χρήσιμες γιὰ μιὰ πλήρη ζωὴ γιὰ νὰ γνωρισθῇ τὸ παιδί τὸν ἑαυτό του. Χρειαζέται γιὰ τὸ δάσκαλο μιὰ φιλοσοφημένη ἀντίληψη τῆς ἐκπαίδευσσεως ποῦ νὰ βασίζεται σὲ μιὰ φιλοσοφία τῆς ζωῆς καὶ τὴν ἀνθρωπίνην προσωπικότητα. Δὲν μπορούμε νὰ εἴμαστε ἱκανοποιημένοι ἀπὸ ἓνα δάσκαλο ποῦ δὲν δίνει στὰ παιδιά τίποτε πέρα πάνω ἀπὸ τὰ ὕλικά γιὰ νὰ κτίσουν· πρέπει νὰ τοὺς δώσουμε ἀκόμη τὸ σχέδιο τοῦ κτιρίου ποῦ πρόκειται νὰ κτισθῇ μὲ τὸ οἰκοδομικὸ αὐτὸ ὕλικό. "Ἄν πρόκειται νὰ διδάξουμε τὰ παιδιά νὰ ζοῦνε μιὰ πλήρη ζωὴ, πρέπει νὰ τὰ ἐφοδιάσουμε μὲ ἓνα σχέδιο ζωῆς. Εἶναι λογικὸ νὰ βεβαιώσουμε ὅτι ἡ φιλοσοφία ποῦ ζητεῖται ἀπὸ μᾶς ποῦ ὑπηρετοῦμε στὰ σχολεῖα μιᾶς χριστιανικῆς δημοκρατίας εἶναι ἡ χριστιανικὴ φιλοσοφία. Ἡ δύναμι ποῦ ζητᾶμε γιὰ νὰ ἐνοποιήσῃ τὴν προσωπικότητα καὶ τὴν πείρα τοῦ παιδιοῦ στὸ σχολεῖο, θὰ βρεθῇ στὸν Χριστιανισμό.

Ὁ δάσκαλος ἔχει νὰ ἐκτελέσῃ καὶ ἓνα ἄλλο καθῆκον: πρέπει νὰ δῆ τὸ κάθε παιδί σὰν ἓνα ἀχώριστο τμήμα ἀπὸ τὸ περιβάλλον του ποῦ δημιουργεῖται καὶ δημιουργεῖ, μὲ τὴ συμμετοχὴ πολλῶν παραγόντων ποῦ δὲν παύουν ποτέ νὰ ἐπιδρῶν ἐπάνω του μέρα καὶ νύχτα.

Δὲν μπορούμε νὰ τὸ ἀπομονώσουμε στὴν τάξι σὰν μαθητὴ καὶ τίποτε πέρα πάνω, ἢ νὰ προσπαθήσουμε νὰ τὸ ἀπομονώσουμε ἀπὸ τίς ποικίλες ἐπιδράσεις ποῦ ὑφίσταται κάθε στιγμή τῆς συνειδητῆς του ζωῆς. "Ἄν ἀποπειραθοῦμε νὰ τὸ κάναμε δὲν θὰ τὸ γνωρίσουμε ποτέ καὶ ἐν δὲν τὸ γνωρίσουμε ποτέ, δὲν θὰ μπορέσουμε ποτέ νὰ τὸ μορφώσουμε. Τὸ παιδί πρέπει νὰ βοηθηθῇ νὰ ἀναπτύξῃ τίς ἀνώτερες ἱκανότητές του. Τὸν σκελετὸ γιὰ τὴ μόρφωσι τοῦ ὅλου παιδιοῦ τὸν δίνει ὁ ἐκπαιδευτικὸς νόμος.

Ὁ Jacks ἐξετάζει τίς ἐλλείψεις ποῦ ἔχει τὸ ἐκπαιδευτικὸ πρόγραμμα γιὰ νὰ δώσῃ μιὰ ολοκληρωμένη μόρφωσι καὶ καταλήγει: Τὴν τελικὴ ἀπάντησι τὴ δίνει ἡ σύνθεσι ποῦ ζητᾶμε καὶ ποῦ βρῖσκεται, μόνο στὸν Χριστιανισμό. Μόνο ἡ χριστιανικὴ φιλοσοφία τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἐκπαίδευσσεως μπορεῖ νὰ δικαιολογήσῃ τὴν ὑπαρξὶ τῶν θεμάτων ποῦ διδάσκουμε σὲ ἓνα πρόγραμμα, νὰ τὰ ἐνώσῃ μὲ τὴν πείρα τῆς σχολικῆς ζωῆς, νὰ ἀπαντήσῃ στὰ ἀναρίθμητα «γιατί» μὲ τὰ ὅποια ῥωτᾶν τὰ παιδιά καὶ νὰ δώσῃ τὸ νόημα τοῦ ὅλου. Ἡ χριστιανικὴ πίστι σὲ ἓνα προσωπικὸ Θεό, τὸ Δημιουργὸ τοῦ σύμπαντος καὶ Πατέρα τῆς ἀνθρωπότητος-ἓνα Θεὸ μὲ ἓνα σχέδιο, γιὰ τὴν ἐκπλήρωσι τοῦ ὁποῖου χρειάζεται τὴ συνεργασία κάθε ἀνθρωπίνου ὄντος, αὐτὴ ἡ πίστι μᾶς δίνει τὴν τελικὴ σύνθεσι.

Μὲ μιὰ τέτοια πίστι, ὁ δάσκαλος θὰ δῆ τὸ ἔργο του μὲ τὴ χριστιανικὴ του προοπτικὴ. Τὸ σχολεῖο θὰ ἀποτελῇ μιὰν ἐνότητα, μιὰ κοινωνία ποῦ θὰ γίνῃ ἀντιληπτὴ στὴν διάπλασι τῆς κοινῆς ζωῆς, στὴν πειθαρχία καὶ τοὺς κανόνες, τοῦ σχολικοῦ βίου, στὰ θέματα τῆς μελέτης καὶ τῶν παιγνιδῶν, στὶς ἀνθρώπινες σχέσεις· θὰ εἶναι μιὰ συνύφανσις τοῦ φυσικοῦ καὶ τοῦ ὑπερφυσικοῦ σὲ ἓνα σχεδιασμένο σύνολο.

ΣΥΝΤΡΟΦΙΑ

Ἄποψε,
Κάναμε συντροφιά μὲ τὸν Χριστό!
Ἦρθε καὶ καλοκάθισε σιμά μου,
Στὸν κῆπο·
Χαιρότανε κυττάζοντας
Τὰ ξέγνοιαστα παιδάκια
Ποῦ παίζανε
Γελώντας καὶ φωνάζοντας
Μπροστά μας,
Φαινόταν κουρασμένοι!
Καὶ πιάσαμε
Ψιλή, θὰ πῆς, κουδέντα,
Σὰν δυὸ φίλοι παλιοί,
Ποῦχαν καιροὺς νὰ σιμίζουμε.
Μιλήσαμε
Γιὰ πράγματα κι' ἀνθρώπους
Καὶ γιὰ ὅλα.
Σὲ μιὰ στιγμή
Σηκώθηκε
Καὶ σήκωσε ἀπὸ γάμιου ἓνα παιδάκι,
Ποῦπεσε καθὼς παίζοντας τρολλότρεχε,
Τὸ ρώτησε μὴν εἶχε πληγωθῆ,
Τὸ κύτταξε κατάματα,
Κι' ἐκείνο
Γέλασ' εὐτυχισμένο,
Σκουπίζοντας στὰ μάτια του τὸ δάκρυ...
Ἦρθε καὶ ξανακάθισε σιμά μου.
Κ' ὕστερα κουβεντιάζοντας,
Τόσα καὶ τόσα ποῦ εἶχαμε νὰ ποῦμε,
Μᾶς βροῖκε ἔτσι ἀναπάντεχα
Τὸ βράδυ...
Σηκωθήκαμε
Καὶ πήραμε τὸν δρόμο
Μαζί.

(Κι' ἔτυχε
Κι' ἀκουλούθαγε κι' Ἐκεῖνος
Τὸν δρόμο τὸν δικό μου!)

Κι' εἶπαμε
Νὰ ξαναπαντηθοῦμε
Κι' αὐριο καὶ στὸ ἴδιο μέρος.
Ποῦ παίζαν τὰ παιδιά
Τ' ἀπόβραδο...

Τότες ἔμεινα μόνος!
Ἔτσι ἄξαφνα!
Ἔτσι καθὼς πρὶν σιμίζαμε...
Τὶ κρίμα!
Πὼς θάθελε κ' ἡ μάνα νὰ Τὸν δῆ,
Νὰχοτότανε στὸ σπίτι!
Καὶ θάχαζε τόσα πολλὰ νὰ ποῦμε!
Τόσα πολλὰ!
Τὶ κρίμα...
Καὶ μήτε ποῦ νὰ δώσουμε τὰ χέρια,
Σὰ δυὸ φίλοι παλιοί,
Νὰ ποῦμε «Καληνύχτα»...

Ἡ μάνα καρτεροῦσε.
«Πὼς ἄργησες!»...
Τῆς εἶπα τὸ γιατί.
Στὰ γεροντίσια μάτια
Σπιθίριζε
Πρωτόειδοτη χαρὰ
Κ' εἰρήνη
Καὶ γύρω μας πλανιότανε
Στὰ πράγματα,
Τὸ κάθε τι χαϊδεύοντας
Μιὰ Παρουσία·
Κι' ὅλα σὰ νῆτανε καινούργια, κι' ὅλα
Σὰν πρωτοδόρητα...
Καθίσαμε στὸ δεῦτενο
Ἡ μάνα μου κι' ἐγὼ
Μονάχοι,
Κι' εἴμασταν Τρεῖς...

ΑΝΤΩΝΗΣ ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ο "ΑΚΑΘΙΣΤΟΣ ΥΜΝΟΣ,, ΩΣ ΠΟΙΗΤΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

I

Ο «'Ακάθιστος Ύμνος» είναι κείμενο, πού μᾶς παραδόθηκε μέσα στην Ἐκκλησιαστική μας Ποίηση, κι' ἔχει ἕναν ὄργανο ποιητικό, στηριζόμενο στή θρησκευτικότητα, πού εἶναι σέ ἀντίθεση μέ τό στεγνὸ ὀρθολογισμό καί τὴν πεζὴ αἰτιοκρατία. Γεμάτος ἀπὸ ψυχικὴ παρατηρητικότητα ὁ Ὑμνος αὐτός, ἐπεξεργάζεται ὄχι τὸ ὕλικο πάθος ἀλλὰ τὴ μεταφυσικὴ ταραχὴ, πού ζεῖ κι' αὐτὴ μέ τὸ δικό της τρόπο, μέ τὴ δική της λυρικὴ μέθη, μέ τὸ θρησκευτικὸ συναίσθημα σὰ σέ ὄνειρο, σὰ σέ ἀδιατάραχτη προσήλωση, πού ἔχει ἀπομακρυνθῆ μόνο του ἀπὸ τὴν ἀτεγκτὴ λογικὴ ἀφαίρεση.

Οἱ βυζαντινοί, καί μαζί μ' αὐτοὺς κι' ὁ ποιητὴς τοῦ «'Ακαθίστου», μέ τὴν καθαρὴ πίστη ἀναζήτησαν τὴν καθαρὴ ποίηση, ἐκείνη πού «ἄδολη» τὴν ἀποκάλεσε ἡ ἐποχὴ μας. Μὲ τὴ ροπὴ πρὸς τὴ λύτρωση, πού εἶναι θρησκευτικὴ, ἐξαίρεται ἀπ' εὐθείας τὸ θεῖο, καί ὁ ὕμνος ἔτσι ἀποθαίνει γνήσια ἐξεκόνιση τῆς ψυχῆς καί ἡσυχασμός, ἀνάμεσα στὰ οὐσιώδη σημεῖα τῆς θρησκευτικότητας, πού εἶναι ἡ προσευχὴ ὅταν περνᾷ ἀπὸ τὴν τρυφὴ τῆς ἐλπίδας καί τῆς ἀγάπης, μακριὰ ἀπὸ τὴ σκοπιμότητα τοῦ ἀντιποιητικοῦ θετικισμοῦ.

Οἱ ὕμνοι τῆς ἀρχαίας θρησκείας ἐκδηλώθηκαν ὡς ἔκφραση κυριώτατα μέ τὴν κατηγορία τοῦ Ὡραίου. Τὸ κείμενο τοῦ «'Ακαθίστου», καί τὰ βυζαντινὰ κείμενα τ' ἀνάλογα πρὸς αὐτό, εἶναι ἰδιαίτερα ἔκφραση τοῦ Ὑψηλοῦ. Ἡ ἐνότητά του εἶναι μέσα σέ μιὰ διάθεση μουσικὴ, πού εἶναι δόγμα καί θέσφατο στή θρησκευτικὴ οὐσιαστικότητα.

Ἡ ἔρρυθμὴ φραστικότητά του ἐνεργεῖ μαγικὰ καί δίνει στὸν ποιητὴ τοῦ μιὰ διακριτικὴ γραμμὴ, ἕνα ξεχώρισμα μέσα στὸ προσωπικὰ προσδιοριζόμενο θέλημα τοῦ. Ὁ ποιητὴς τοῦ «'Ακαθίστου» δὲν ὀφίσταται καμμιάν ἐξάντληση στὸ δρόμο τῆς ποιήσεώς του, γιατί κάνει ἀποκλειστικὸ προορισμὸ τοῦ τὴν ἐκμυστήρευση, καί καθεὶ δονεῖται μέ τὴ δική του ὑποβολή, πού φτάνει ἔως τὰ φωνήματα, θὰ λέγαμε, τῶν στίχων του. Μακριὰ ἀπὸ τὸ ἔλος τῆς διστακτικότητας, ἡ θρησκευοῦσα ψυχὴ τοῦ ποιητῆ φτάνει στήν ἐσωτερικὴ κάθαρση.

Ἡ μουσικὴ ὑποβολή-πού πραγματοποιεῖ ἡ συμβολικὴ ποίηση-τῶν συνειδησιακῶν καταστάσεων εἶναι σέ ὄλο τὸ πλάτος τοῦ «'Ακαθίστου». Ἀλλὰ αὐτὴ ἡ ὑποβολή, πού ἔχει τέτοια ρίζα βαθεῖα στὸ χρόνο καί ἀπλώνει τοὺς κλώνους τῆς ἔως τίς μέρες μας, ἀνάγεται τέλεια στὰ κείμενα τῆς Γραφῆς. Ἡ ἀρχαιοελληνικὴ ἀναδρομὴ τὴν ἔχει ἀνυψώσει, καί γι' ἄλλους λαοὺς ἐπίσης ὑπάρχει ὁμοία ποιητικὴ ἀναπνοή, ὅπως στοὺς βεδικούς ὕμνους ἢ τὰ Ἰνδικὰ ἔπη. Ἡ θεωρία τῆς «καθαρῆς ποιήσεως», προσαρμοζόμενη μέ τὸ λυρικὸ τῆς θεώρημα στὸ συμβολισμό, γιατί ἐκεῖνος ἐχώρισε τὴν ποίηση ἀπὸ τὴ ρητορικὴ, δὲν εἶναι ἀγνωστὴ σέ βυζαντινὰ κείμενα, ὅπως ὁ «'Ακάθιστος», πού ἀγγίζει τὴν «ἄδολη» περιοχὴ τῆς ποιητικῆς κατακτῆσεως.

Ἐπιστρατεύεται ὁμοίως στὸ κείμενο αὐτὸ μιὰ ἄλλη ὑπερφυσικὴ ἀρχή: ἡ Χάρη. Ἡ πνοὴ τῆς οἰστρηλάτης ψυχῆς, ἕνα γεγονὸς ζωοποιό, πού εἶναι σάν τὴ δωρεὰ τῆς ἐμπνεύσεως κάποιου μυστικὸ γιὰ τὴν εὐσεβῆ ψυχὴ. Αὐτὴ ἡ

έλκουστική ἀρχὴ τῆς πίστεως πραγματοποιεῖ ἓνα γεγονός, ποὺ τὴν καταξιώνει: ἔρχεται σ' ἐπαφὴ μὲ τὴν ἀνθρώπινη θέληση. Ἀπὸ τέτοιο συγκλονιστικὸ ξεκίνημα παρήχθη ὁ «'Ακάθιστος "Υμνος».

Νίκη τῆς φθορᾶς μὲ τὸν λόγο Ἰσως ἦταν, πέρ' ἀπὸ τοὺς στίχους, ἡ ἐπιθυμία τοῦ ὕμνογράφου. Γι' αὐτὸ κυμαίνεται, σὲ κάθε του στιγμή, στὸ συγκεκριμένο καὶ στὸ ἀφηρημένο, κάνοντας πάντα τὴ μετάβαση ἀπὸ τὸ πρῶτο στὸ δεύτερο, κι' ὄχι μὲ ἀντίθετη φορά. Διανοητικὸς σύγχρονός μας ποιητῆς, ὁ Βαλερύ, ὠνόμασε «δράμα τῆς καθαρῆς νοήσεως» αὐτὸ ποὺ χτίζει ἓνα εἶδος μαθηματικῆς ἀρχιτεκτονικῆς τῶν νοημάτων. Στὴν ἀκρίβεια αὐτὴ τοῦ διανοητικοῦ ποιητῆ, ὁ ποιητῆς τοῦ «'Ακαθίστου» ἔχει νὰ προσθέσῃ ἓνα νέο παράγοντα: τὴν εὐαισθησία, ποὺ μεταθέτει στὴ νόηση τὸ αἶσθημα ἐκεῖνο, ποὺ ἀκριβῶς τὴν κάνει νὰ μὴν ἀμβλύνεται οὔτε μιά στιγμή.

'Ο ἑσωτερικὸς στοχασμὸς τοῦ ὕμνογράφου ἔχει ὡς ἀντίστοιχὸ τοῦ ἓνα μορφολογικὸ ἐκφραστικὸ πλοῦτο καὶ δὲ μένει ποτὲ ἀνεξιλέωτος, παρ' ὅλη τὴ μονολιθικὴ τάση του, ἀπὸ τὴν ὁποία δὲν παρεκκλίνει ποτέ.

Δὲν πρέπει νὰ νομιστεῖ τυπικὴ ἢ διατάξη τοῦ ὕμνου αὐτοῦ, ὁσοδήποτε κι' ἂν παίρνει μίαν ὀρισμένη φυσιογνωμία. Οὔτε πρέπει νὰ παρεξηγηθεῖ ἡ προσπάθεια γιὰ τὴν ἀρτίωση τοῦ λόγου σὲ ἐνόητες ρυθμικὲς ἢ νοηματικὲς. Ἔχει δυὸ ἀρετὲς ἢ φρασεολογία τοῦ «'Ακαθίστου» ἀπὸ ἐκείνες ποὺ ἀναφέρει στὸ ΧΧΙΙ κεφ., 1-2, τῆς «Ποιητικῆς» τοῦ ὁ Ἀριστοτέλης: εἶναι «σαφῆς καὶ μὴ ταπεινῆ» καὶ «σεμνὴ καὶ ἐξαλλάττουσα τὸ ἰδιωτικόν». Γι' αὐτὸ, τὸ λεξιλόγιό τοῦ «'Ακαθίστου» ἔτσι ὅπως δὲν ἔχει κορεστεῖ μὲ τὴ λαϊκὴ χρῆση, ξεπερνᾶ τὰ ἐποπτικὰ δεδομένα καὶ ἐκτὸς ἀπὸ τὸν πλουτισμὸ τοῦ γλωσσικοῦ θησαυροῦ,

ποὺ πετυχαίνει, φέρνει καὶ μίαν ἐκχέλιση ἐσωτερικῆ.

'Ο λόγος τοῦ «'Ακαθίστου»-κι' ἄς μιλιέται ἄλλη γλῶσσα, ἢ σύγχρονη, γύρω μας-παίγει στὴν ψυχὴ, μὲ τὴ δική του παράσταση. Δοκιμάζουμε τὴν ἐντύπωση ἐκείνη, ποὺ οἱ εἰκονογραφίες ἐνὸς βυζαντινοῦ μοναστηριοῦ μᾶς φέρνουν ὡς μνημόματα μιᾶς ἄλλης ἐποχῆς, ἓνα δέος παλιό, ποὺ δὲν παύει νᾶναι καὶ τωρινό, ὅπως σμίγει μὲ τὴ λαϊκὴ ψυχικότητα ποὺ κυκλοφορεῖ γύρω του. 'Ο «'Ακάθιστος» θαρρεῖ πὼς παίρνει σύγχρονη γλωσσικὴ εὐκινησία, ξεπερνώντας τὴν κυριολεξία, ὅμοια μὲ τὴ βυζαντινὴ Παναγία, ποὺ εἶν' ἔτοιμη νὰ ζωντανέψει ἐκεῖ στὴν τοιχογραφία, σὰ νὰ θέλει νὰ προχωρήσει ἀπὸ τὴ θέση της, σὰ νὰ πρόκειται νὰ κινήσει τὸ κεφάλι της, πλησιάζοντας μὲ τὰ χέρια της τὸν πιστό.

Τὸ πάθος ἔχει κάνει τὴν προσφορά του στὸν "Υμνο αὐτό. Μιά κλασματικὴ προσήχη ἢ σὰν ὑποδιάρρηξη: ἡ θρησκευτικὴ συγκίνηση. Αὐτὴ παρακινεῖ συνεχῶς τὴν ποιητικὴ ἐνέργεια σὲ δὲλες τίς στροφές. 'Ο πολλαπλασιασμὸς τῶν διαστάσεων, ἰδοὺ τὸ ἔνθεο ξεπέρασμα τοῦ φυσικοῦ καὶ τοῦ νοητοῦ, ποὺ ὀργανώνει σὲ μιά κατάσταση μαγείας τὸν λόγο.

'Ο λόγος τοῦ «'Ακαθίστου» εἶναι σὰν ἐνιαῖος καὶ σὰν ὀξύτατα μονότροπος ἦχος. Εἶναι ὅμως κάτι τὸ ἀδιόρατο, ποὺ ξυπνᾶ μέσα μας ὅλη τὴ μουσικὴ μας μνήμη. Ἐνας μυστικὸς ψιθυρισμὸς, ποὺ διαρκεῖ ἀλλὰ δὲν κουράζει, ὅπως ἀκριβῶς τὸ φλοίσθημα τοῦ νεροῦ ἢ τὸ φύσημα τῆς φυλλωσιάς, ποὺ θᾶταν πίκρα μας ἢ ἀλλαγὴ τῆς δικῆς τους φωνῆς.

Καὶ ἡ πείρα ποὺ μᾶς δίνει εἶναι λεπτή. Δὲν εἶναι ποτὲ παρακμασμένη. Τὸ ἀπόσταγμα τῆς δὲν εἶναι ποτὲ νοσηρό. Τὸ δέχονται καὶ ὁ πιστὸς καὶ ὁ ἀπι-

στος. Γιατί ποτέ δὲν συναποθνήσκει μὲ τὴν ἐποχὴ τοῦ ὅ,τι ἔχει μέσα του τὴ γνήσια ποιητικὴ ρευστότητα, ποὺ τὴν κατορθώνει τὸ θυμικὸ ὅταν γνώρισε τὴν πλημμύρα μιᾶς φραστικῆς τελειώσεως.

Ὅμως ἡ τέτοιου εἴδους πλήρωση τοῦ «'Ακαθίστου» συνοψίζεται στὸ ἀπόφθεγμα. Ἄγγιζει τὸ τέλος τοῦ αἰσθήματος. Τὸ τέλος τῆς σκέψεως. Ἐκεῖ ποὺ ἀρχίζει ἡ φωνή. Κι' ὅταν ἀκολουθήσει ἡ σιωπὴ, ἕνας ἀντίλαλος ἀτόμακρος δένει τὴ σιγὴ μὲ τὴν ἀκοή μας, κι' ἔχουμε τὴν περιέργη ἐκείνη αἴσθηση ποὺ κάνει τὴν ἀκίνητουσα καμπάνα στὴν ἐρημιὰ νὰ μᾶς φαίνεται δονούμενη ἀπὸ τὸ χτύπημα ἑνὸς χεριοῦ, ποὺ δὲν τὸ βλέπουμε. "Ἡ, ἀλλοιῶς, σὰν ἕνα κλεισμένο βιβλίο, ποὺ ἔχουμε γευτεῖ τὴ σοφία του προτιήτερα, καὶ εἶναι σὰ νὰ τὸ ξεφυλλίζει ἡ ἴδια μας ἡ ψυχὴ, τὴν ὄρα ποὺ στέκει ἀμίλητο μπροστά μας.

Δὲν θρυμματίστηκε καὶ δὲν ἀχρηστεύθηκε ἡ φωνὴ τοῦ «'Ακαθίστου "Ύμνου». Κι' ἂν ἀκόμα ἡ ἔννοια τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀπρόσιτη, ξαναγυρίζεις σ' ἐμᾶς ἡ φωνὴ αὐτὴ χωρὶς νὰ χάνει τὴν οὐσία της καὶ χωρὶς νὰ δοκιμάσει ἀτυχία στὸν προορισμὸ της καὶ κοινώνει μὲ τὸ Θεὸ καὶ ἐπικοινωνεῖ καὶ μαζὶ μας. Ἡ οὐσία της εἶναι θεϊκοῦ ὕμνου. Μὲ αὐτὴ τὴν ὑπόσταση ἀνέθηκε στὴν ὑπαρξὴ τῆς δημιουργίας. Ἔτσι θὰ παραδίνεται. Κι' ἂν ἀκόμα ὑπῆρχε ἡ ἀπίθανη καὶ ἀσυζήτητη γιὰ ἕναν πιστὸ περίπτωση ν' ἀποθεῖ ὁ ὕμνος αὐτὸς τραγουδοὶ παρωχημένης λατρείας, καὶ πάλι ἡ ποίησὴ του θάναι ἀγέραστη.

Ἐχουσα θεοδόχον
ἡ Παρθένος τὴν μήτραν,
ἀνέδραμε πρὸς τὴν Ἑλισιάθετ'
τὸ δὲ βρέφος ἐκείνης εὐθύς,
ἐπιγνὸν τὸν ταύτης ἀσπασμὸν ἔχαιρε'
καὶ ἄλμασιν ὡς ἄσμασιν,
ἔθθα πρὸς τὴν Θεοτόκον'

II

Γιὰ τὴν κατάταξη τῶν στίχων τοῦ «'Ακαθίστου "Ύμνου» θὰ προτιμήσουμε τὴ σειρά τῶν στίχων, ποὺ ἔχει δημοσιεύσει ὁ Μ. Παρανίκας, στὴν «'Εκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια», τόμ. 13, 1893, σελ. 45-48. Ἄλλη κατάταξη ἀκολουθεῖ ἡ Anthologia Graeca Carminum Christianorum τοῦ W. Christ, ἔκδ. 1871, σελ. 140-147. Ἄλλη, ἡ Πατρολογία Migne, τόμ. 92 σελ. 1335-1347, ὅπου τὸ κείμενο καὶ λατινικὴ μετάφραση.

Στὴν πρώτη κατάταξη οἱ περιττοὶ οἴκοι ἔχουν 20 στίχους καὶ οἱ ἄρτιοι 8, καὶ στὴ δευτέρη οἱ περιττοὶ 17 καὶ οἱ ἄρτιοι 6.

Γιὰ τὴν εὐκολία τοῦ ἀναγνώστη, καὶ τὸ εὐχρηστο τῶν παραπομπῶν, θ' ἀκολουθήσω μιὰ δική μου εὐκολότερη ἀρίθμηση. Στὶς δυὸ πρώτες κατατάξεις οἱ στίχοι μετροῦνται σὲ συνέχεια ἀπὸ τὸ Α-Ω. Μιὰ ἀπλούστερη ἀρίθμηση κάνει εὐχερέστερη τὴ συναναστροφή τῶν στίχων. Τοὺς οἴκους θὰ τοὺς ὀνοματίζουμε ἀπὸ τὸ γράμμα τῆς Ἀλφασθίτου, στὸ ὁποῖο ἀνήκουν, καὶ ἡ ἀρίθμηση κάθε οἴκου θάναι χωριστὴ. Μὲ τὸν τρόπο αὐτό, οἱ περιττοὶ οἴκοι θὰ ἔχουν 20 στίχους ὁ καθένας, ἀνεξάρτητα ἀριθμημένους, καὶ οἱ ἄρτιοι 8 στίχους.

Ἀπὸ τοὺς 24 οἴκους, τὶς στροφές ποὺ εἶναι ἀπλωμένες μὲ ἀλφασθητικὴ σειρά, ἀκολουθώντας αὐστηρὰ τὴν ἀκροστιχίδα, θὰ παραθέσω τὸν περιττὸ Ε καὶ τὸν ἄρτιο Ζ, χαρακτηρίζοντάς τους ἀναλόγως τῶν συλλαβῶν τους καὶ τοῦ τονισμοῦ τους:

7σύλλ. παροξ.
7σύλλ. παροξ.
10σύλλ. παροξ.
9σύλλ. ὀξύτ.
12σύλλ. προπαροξ.
8σύλλ. προπαροξ.
9σύλλ. παροξ.

χαίρε, βλαστοῦ ἀμαράντου κλήμα,	10σύλλ. παροξ.
χαίρε, καρποῦ ἀκηράτου κτήμα'	10σύλλ. παροξ.
χαίρε, γεωργὸν γεωργοῦσα φιλόανθρωπον,	13σύλλ. προπαροξ.
χαίρε, φυτουργὸν τῆς ζωῆς ἡμῶν φύουσα'	13σύλλ. προπαροξ.
χαίρε, ἄρουρα βλαστάνουσα εὐφορίαν οἰκτιρμῶν,	16σύλλ. δέ.
χαίρε, τράπεζα βαστάζουσα εὐθηνίαν Ἰλασμῶν'	16σύλλ. δέ.ύτ.
χαίρε, διτὸν λιμῶνα τῆς τρυφῆς ἀναθάλλεις,	14σύλλ. παροξ.
χαίρε, διτὸν λιμῶνα τῶν ψυχῶν ἐτοιμάζεις'	14σύλλ. παροξ.
χαίρε, δεκτὸν πρεσβείας θυμίαμα,	11σύλλ. προπαροξ.
χαίρε, παντὸς τοῦ κόσμου ἐξίλασμα.	11σύλλ. προπαροξ.
χαίρε, Θεὸς πρὸς θνητοὺς εὐδοκία,	11σύλλ. παροξ.
χαίρε, θνητῶν πρὸς Θεὸν παρρησία'	11σύλλ. παροξ.
χαίρε, Νύμφη Ἀνούμφευτε.	8σύλλ. προπαροξ.

Ζάλην ἔνδοθεν ἔχων	7σύλλ. παροξ.
λογισμῶν ἀμφιβόλων,	7σύλλ. παροξ.
ὁ σώφρων Ἰωσήφ ἐταράχθη,	10σύλλ. παροξ.
πρὸς τὴν ἀγαμὸν σε θεωρῶν	9σύλλ. δέ.ύτ.
καὶ κλειψίγαμον ὑπονοῶν, "Ἄμμεπτε"	12σύλλ. προπαροξ.
μαθῶν δέ σου τὴν σύλληψιν	8σύλλ. προπαροξ.
ἐκ Πνεύματος Ἁγίου ἔφη'	9σύλλ. παροξ.
'Ἀλληλοῦσα.	5σύλλ. προπαροξ.

Ἡ διάταξη αὐτὴ εἶναι ἀπόλυτα ὁμοία σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ τὸν ἀριθμὸ τῶν στίχων τῶν ἀντίστοιχων οἰκῶν. Ἀλλὰ καὶ μέσα στοὺς στίχους τῶν δύο παραπάνω οἰκῶν Ε καὶ Ζ πρέπει νὰ ἰδοῦμε τὴ μουσικὴ ἀναλογία τῶν ἐναλλασσομένων ρυθμῶν. Στὸν οἶκο Ε ἡ ποικιλία τῶν διπλῶν 7 συλλαβῶν, τοῦ 10σύλλαθου καὶ 9σύλλαθου, τοῦ 12σύλλαθου ποὺ εἶναι στὴ μεγαλύτερη δυνατὴ ἀνάπτυξη καὶ ἡ κάθοδος στὸν 8σύλλαθο καὶ 9σύλλαθο, μὲ τὸν συνδυασμὸ τριῶν παροξύτωνων στίχων, ποὺ ἕνας οξέυτονος τοὺς ἄγει σὲ δύο προπαροξέυτονους καὶ σ' ἕνα οξέυτονο κάνουν τὴν προσφορά τους. Ἡ ἐναλλαγὴ τῶν διπλῶν στίχων στοὺς 12 στίχους τοῦ ἐφυμνίου, ποὺ εἶνε 10,13,16,14,11 συλλαβῶν, τῶν 4 πρώτων ἀπὸ ἀπλῆ ἐπανάληψη καὶ τοῦ 5ου ἀπὸ διπλῆ ἐπανάληψη, ποὺ εἶναι καὶ καταληκτικοῦ τόνου ἐναλλαγὴ, μὲ τὴ σειρά

παροξέυτωνων, προπαροξέυτωνων, οξέυτωνων, παροξέυτωνων, προπαροξέυτωνων, παροξέυτωνων, ἔτσι ὅπως κλείνει κάθε φορά μὲ τὸ 8σύλλαθο ἐφύμνιο τοῦ ἐφυμνίου, προσφέρει νέα ποικιλία.

Στὸν οἶκο Ζ οἱ ἴδιες ἀναλογίες συλλαβῶν τῶν στίχων καὶ τόνου σημειώνονται σὰν ἐκεῖνες τοῦ Ε, πρὶν ἀπὸ τὸ ἐφύμνιο.

"Ἔτσι, ὅπως πῆραμε τὴ δυαδικὴ περικοπὴ Ε-Ζ, μπορούμε νὰ κάνουμε διαπιστώσεις καὶ σὲ ἄλλες, ὅμοια δυαδικές, καὶ δείχνεται μὲ αὐτὸ τὸν τρόπο ἡ συνεπέστατη τονικὴ ρυθμοποιία, στὴν ὁποία ἀνήκει ὁ «Ἀκάθιστος». Ἡ ρυθμικὴ σύνθεση τοῦ ἐφυμνίου, ποὺ κάθε στίχος του ἀρχίζει ἀπὸ τὸ συνοδευτικὸ «χαίρε» εἶναι τόσο γοητευτικὴ, καθὼς οἱ 12 στίχοι, ποὺ τὸ ἀπαρτίζουν, ζευγαρώνονται μὲ τὴ σειρά τους οἱ δύο πρῶτοι σὲ τετραποδιές λογαοιδικές ἀπὸ δύο

δακτύλους καὶ δύο τροχαίους, οἱ δύο δευτέροι σὲ πενταποδίες λογασιδικές ἀπὸ δύο τροχαίους καὶ τρεῖς δακτύλους, οἱ δύο τρίτοι σὲ τροχαϊκὰ τετράμετρα καταληκτικά, οἱ δύο τέταρτοι μικτὸ μέτρο ἀπὸ δύο τριποδίες, οἱ δύο πέμπτοι δακτυλικές τετραποδίες μὲ τροχαῖο στῆ β' χώρα, οἱ δύο ἕκτοι δακτυλικές τετραποδίες μὲ τροχαϊκὴ κατακλιδα, κί' ἀκολουθεῖ τὸ ἐφύμνιο τοῦ ἐφυμνίου ποῦ εἶναι Γλυκῶναιο. Ἡ νέα μας ἀσθησιὴ δὲν πρέπει νὰ περιφρονῆσει τὴν πρώτη ποικιλία τους. Τὸ ρυθμικὸ σχῆμα τοῦ Α καὶ Β οἴκου τὸ παραθέτει ὁ Δ. Σεμιτέλος, στίς σελ. 138-139 τῆς «Ἑλληνικῆς Μετρικῆς» του, κί' αὐτὸ ἰσχύει γιὰ ὅλους τοὺς οἴκους.

Ὁ «Ἀκάθιστος Ὕμνος» θυμίζει πολὺ τὴ μετάβαση ἀπὸ τὴν ἀρχαία μετρικὴ στῆ ρυθμικὴ ποίηση, ἀποκλίνοντας τέλεια πρὸς τὸ καθαρὰ τονικὸ σύστημα. Ἐχει ἰδιαίτερη γοητεία ἢ σύζευξη ποῦ κάνει ἡ ἐκκλησιαστικὴ ὕμνογραφία, ὥστε ἂν καὶ ἡ ρυθμοποιία τῆς εἶναι τονικῆ, ὅμως ἔχει κάτι παραπλήσιο κάποτε πρὸς τὴν παλαιῇ χορικῇ λυρικῇ ποίηση. Σοφοὶ κατὰ τ' ἄλλα ξένοι, ὅπως καὶ πολλοὶ βυζαντινοὶ ὑπομνηματιστές, ἐνόμισαν τὴν ἐκκλησιαστικὴν μας ποίηση γραμμένην ὄχι σὲ στίχους ἀλλὰ σὲ πεζό. Κί' ὅπως εἶναι γνωστὸ, ὁ Κ. Οἰκονόμος ἐξ Οἰκονόμων ἔκανε τὴν ἀπόδειξιν γιὰ τὴν ἀντιθετὴ σωστὴ ἀποψη σχετικὰ μὲ τὸν ρυθμὸ καὶ τὸ μέλος τῆς βυζαντινῆς ποιήσεως.

III

Ἡ παράδοση τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὕμνογραφίας σχετίζεται ἀφθονα πρὸς τὸν «Ἀκάθιστο». Ὁ Μέγας Συναξαριστὴς δὲν ἀπέχει στὴν πρώτη ἀγγελία τοῦ Ἀγγέλου:

Ἦγγειλεν Υἱὸν Ἀγγελος τῆ Παρθένου.

Τὸ ἀφηγηματικὸ μέρος τοῦ «Ἀκαθίστου» μπορούμε νὰ τὸ φέρουμε σ' ἐπαφή καὶ μ' ἐκκλησιαστικὰ τροπάρια, κί' ὅπου ἀκόμα δὲν εἶναι συγγένεια ποιήσεως ἀλλὰ θέματος. Στὰ προσόμοια λ. χ. τῶν προεορτιῶν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ἡ ἔκθεση δὲν ἀπέχει ἀπὸ ἐκείνη τοῦ Λουκά γιὰ τὸν Εὐαγγελισμό, ἀπὸ τὴν ὁποία ἀφορμάται καὶ ὁ «Ἀκάθιστος». Τὸν ἑορταστικὸ τόνο καὶ πεζογραφήματα τὸν ἔχουν, ὅπως ἡ ἀρχὴ ἐνόος «Λόγου προσφωνητικοῦ εἰς τὸν Εὐαγγελισμόν» τοῦ Ἰωάννη τοῦ γεωμέτρη ἢ ὅπως σ' ἓνα σχετικὸ ἐγκώμιο τοῦ Χρυσοστόμου.

Σοβαρότερες ἐπιδράσεις σκόρπων σημερινῶν τοῦ «Ἀκαθίστου» ἀφθονες μπορούμε νὰ βροῦμε. Ἀναφέρω κάποια παραδείγματα, ἐλάχιστα μέσα στὰ ἀπειρα ποῦ ὑπάρχουν:

Στὸ γνωστὸ τροπάριο «Βουλὴν προαιώνιον» συναντᾶμε τοὺς στίχους τοῦ «Ἀκαθίστου» Α, 13—Γ, 13—Α, 10.

Σὲ τροπάρια τοῦ Ἀνατολίου τῆς ἐορτῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, ποῦ ἀρχίζει «Ἐν τῷ μηνί τῷ ἔκτω», εἶναι προφανῆ τὰ ἴχνη ἀπὸ τὸν πρῶτο οἶκο τοῦ «Ἀκαθίστου» (Α, 1, 2, 3, 7, 10, 11).

Σὲ ἰδιόμελο τοῦ Κοσμά τοῦ Μοναχοῦ, τῆς ἑορτῆς τῆς Ὑπαπαντῆς, ποῦ ἀρχίζει «Τὸν ἐκλάμπαντα πρὸ αἰώνων», ὑπάρχει ἀπήχησις τοῦ οἴκου Μ, 1, 4, 5.

Σ' ἓνα ἀπὸ τὰ πολλὰ τροπάρια τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ, ὅπου ἀναφέρονται Ἀγγελοὶ, Μάγοι καὶ Ποιμένες, ποῦ ἀρχίζει «Σήμερον ὁ Χριστός», καὶ εἶναι τοῦ Ἰωάννου τοῦ Μοναχοῦ, ὑπεθυμίζονται οὐνοπτικὰ οἱ οἶκοι Η, Θ, Ι τοῦ «Ἀκαθίστου».

Στὸν κανόνα τοῦ Ἰωσήφ τοῦ Ὑμνογράφου, ποῦ ἔχει ἐξέχουσα θέσι στὴν Ἀκολουθία τοῦ «Ἀκαθίστου Ὕμνου», ποῦ εἶν' ἐμπνευσμένους ἐξ ἰδοκλήρου ἀπὸ τὸν «Ἀκάθιστο» καὶ μεταγράφει τ' ἀφθονα ὀνόματα ἐκείνου, ποῦ τὰ παίρ-

νει αὐτούσια πολλές φορές, ἢ ἀντιστοιχία εἶναι ἀδιάλειπτη.

Μποροῦμε νά παρακολουθήσουμε τὴν ἀναλογία τοῦ «'Ακαθίστου Ύμνου» μὲ τις εὐαγγελικές περικοπές, ἀπὸ τις ὁποῖες ἀφορμᾶται ἡ συγγενεὺς τὸ περιεχόμενο τοῦ «'Ακαθίστου». Ὅπως εἶν' ἐπίσης γνωστό, ὁ «'Ακάθιστος» χωρίζεται σὲ δύο μέρη, τὸ Α-Μ καὶ Ν-Ω. Τὸ πρῶτο χαρακτηρίζεται γιὰ τὴν ἀφηγηματικὴ χάρη του καὶ τὸ δεύτερο διακρίνεται γιὰ τὴ λυρική του ἀνάταση. Ἄλλη ὑποδιαίρεση-οἱ τέσσερες στάσεις, Α-Ζ, Η-Μ, Ν-Σ, Τ-Ω, ξεχωρίζει περισσότερο τὸ κείμενο τοῦ «'Ακαθίστου». Στὸ α' μέρος Α-Μ, θὰ βροῦμε τὸν Εὐαγγελισμό τῆς Θεοτόκου, τὴ γέννηση τοῦ Χριστοῦ, τὴ μετάβαση τῆς Παναγίας στὴν Ἐλισάβετ, τὰ κατὰ τὸν Ἰωσήφ, τὴν προσκύνηση τῶν ποιμένων καὶ τῶν Μάγων, τὴ φυγὴ στὴν Αἴγυπτο, τὴν παράδοση τοῦ Χριστοῦ στὸ Συμεῶν, γιὰ τὰ ὁποῖα γράφουν ὁ Λουκᾶς καὶ ὁ Ματθαῖος (γιὰ τὸν Εὐαγγελισμό ὁ Λουκᾶς καὶ γιὰ τὴ γέννηση ὁ Ματθαῖος καὶ ὁ Λουκᾶς).

Θ' ἀντιπαραθέσω γιὰ τὴν ἐντύπωση τοῦ ἀναγνώστη κάποιες ἀναλογίες τοῦ «'Ακαθίστου» μὲ τις σχετικές περικοπές τῶν δύο Εὐαγγελιστῶν. Ὁ ποιητὴς τοῦ «'Ακαθίστου» δὲν ἀκολουθεῖ τὸ κείμενο τυπικά, ἀλλὰ τὸ πλουτίζει μὲ μιὰν ἀνάπτυξη τοῦ θέματος, ποὺ εἶναι σκίρτημα ψυχῆς, ποιητικὴ ἐλευθερία, συγκίνηση μαζί καὶ δόνηση, ὄχι ὑποταγὴ ἀλλὰ ἓνα δημιουργικὸ ταξίδι ἀνάμεσα στὰ παραδομένα. Ἴδου κάποιες ἀντιστοιχίες.

Σ' αὐτὴ συνοφίζονται ἀπὸ τὸν ὕμνο-γράφο σημεῖα τῆς εὐαγγελικῆς διηγήσεως:

Ἄπεσάτη ὁ ἄγγελος Γαβριὴλ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ... Καὶ εἰσελθὼν ὁ Ἄγγελος, πρὸς αὐτὴν εἶπε· χαίρε, κεχα-

ριτωμένη (Λουκᾶς α, 26, 28).

Ἄγγελος πρωτοστάτης οὐρανῶθεν ἐπέμφθη εἰπεῖν τῇ Θεοτόκῳ τὸ χαίρε ('Ακάθιστος Α, 1-3).

Ἐδῶ ἡ φωνὴ διευκολύνει περισσότερο τὸν ὕμνογράφο ἀπὸ τοὺς σιωπηλοὺς διαλογισμοῦς:

Ἡ δὲ Ἰδοῦσα διαταράχθη ἐπὶ τῷ λόγῳ αὐτοῦ, καὶ διελογίζετο ποτὰ πὸς εἴη ὁ ἀσπασμὸς οὗτος

(Λουκᾶς α, 29).

Βλέπουσα ἡ Ἁγία ἑαυτὴν ἐν ἀγνείᾳ φησὶ τῷ Γαβριὴλ θαρσαλέως ('Ακάθ. Β, 1-3).

Ἄλλου, μιὰ βασικὴ φράση τοῦ Εὐαγγελίου παραμένει ἡ ἴδια κι' οἱ ἄλλες πλέκονται ἐλευθεριώτερα:

Πνεῦμα Ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σὲ καὶ δύναμις Ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι (Λουκᾶς α, 35).

Δύναμις τοῦ Ὑψίστου ἐπισκίασε τότε πρὸς σύλληψιν τῇ Ἀπειρογάμῳ ('Ακάθ. Δ, 1-3).

Σὲ ἄλλο σημεῖο μιὰ λέξη (ἐσκίρτησε) τοῦ Εὐαγγελίου μεταφέρεται περιφραστικά, κι' ἀντὶ γι' ἀναφώνηση τῆς Ἐλισάβετ ἔχουμε χαρακτηρισμὸ τοῦ σκίρτηματος τοῦ βρέφους:

Ἐσκίρτησε τὸ βρέφος ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτῆς... Καὶ ἀνεφώνησε ἡ Ἐλισάβετ φωνῇ μεγάλῃ καὶ εἶπεν (Λουκᾶς α, 41, 42).

Τὸ δὲ βρέφος ἐκεῖνης εὐθὺς ἐπιγόνον τὸν ταύτης ἀσπασμὸν ἔχαιρε· καὶ ἄλμασιν ὡς ἄσματος ἐβόα πρὸς τὴν Θεοτόκον ('Ακάθ. Ε, 4-7).

Ἡ ἴδια ἀντικατάσταση ἐνοιῶν καὶ στὸ σημεῖο τοῦ «'Ακαθίστου», ὅπου ἐκφράζεται ἡ ζάλη τοῦ Ἰωσήφ:

Ἰωσήφ δὲ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς... ἐβουλήθη λάθρα ἀπολύσαι αὐτὴν (Ματθαῖος α, 19).

Ζάλην ἔνδοθεν ἔχων λογισμῶν ἀμφιβόλων ὁ σώφρων Ἰωσήφ ἐταράχθη (Ἀκαθ. Ζ, 1-3).

Τὸ ποιητικὸ ἐπίτευγμα τοῦ «Ἀκαθίστου» φαίνεται καὶ ἀπὸ τὴν ἀντιπαροβολὴ αὐτῆ, ποῦ ἀφορᾷ τοὺς Μάγους, χωρὶς μάλιστα καὶ νὰ φεύγει ἀπὸ τὸ ἀφήγημα, ἀλλὰ ποῦ τὸ ἐκφράζει ἀλλοιῶς:

Δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώρησαν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν (Ματθαῖος β, 12).

Κήρυκες θεοφόροι γεγονότες οἱ Μάγοι ὑπέστρεψαν εἰς τὴν Βαβυλῶνα (Ἀκάθ. Κ, 1-3).

Ἀξιοπρόσεχτο εἶναι τὸ πῶς κυμαίνεται σύντομα ὁ ὕμνογράφος σὲ δύο ἔννοιες, ὅπως ἐδῶ, στὴν ὑποδοχὴ ἀπὸ τὸν Συμεών:

Καὶ αὐτὸς ἐδέξατο αὐτὸν εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ καὶ εὐλόγησε τὸν Θεόν (Λουκᾶς β, 28).

Ἐπεδόθης ὡς βρέφος αὐτῷ, ἀλλ' ἐγνώσθης τούτῳ καὶ Θεὸς τέλειος (Ἀκάθ. Μ, 4-5).

Πολλὲς παρεμβολὲς μποροῦν ν' ἀναζητηθοῦν καὶ ἀπὸ τὰ βιβλία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ τίς Ἐπιστολὲς τῶν Ἀποστόλων.

Οἱ οἰκοὶ τοῦ β' μέρους (Ν-Ω) ἂν καὶ δὲν περιορίζονται ἀπὸ διήγηση εὐαγγελικῆ, ὡς τόσο ἔχων πολλοὺς δογματικούς περιορισμούς. Μερικοὶ σημείωσαν ὅτι ὁ «Ακάθιστος» εἶναι ἀνασκευὴ ἀίρέσεων, ὅπως στὸ Ο καὶ Σ καὶ σὲ ἄλλα στοιχεῖα μετὰ τὸ Ν, καὶ τέτοιες ἀίρέσεις ἀνέγραψαν τὸν Νεστοριανισμό, τὸν Μονοφυσιτισμό, τὸν Δοκητισμὸ κλπ. «Ὁμως παρ' ὅλους αὐτοὺς τοὺς περιορισμούς, ὁ οἶστρος τοῦ ὕμνογράφου εἶναι ἀπλωμένος μ' ἐπάρκεια στὸ ποίημα, καὶ προσάγονται οἱ συγγενεῖς φράσεις μὲ ποιητικὸ ἔνδυμα, ἢ ἔμπνευση εἶναι θεοπρεπῆς καὶ ἡ ἐκ-

τέλεση ἔγινε κάτω ἀπὸ τὴ διαρκῆ θερμότητα τοῦ αἰσθήματος.

IV

Ἐχει γίνεαι ἀπὸ κάποιους παράλληλη διάταξη σημείων τοῦ «Ἀκαθίστου» μὲ ἀποσπάσματα ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων καὶ ὕμνογράφων. Ὁ Α. Παπαδόπουλος-Κεραμεὺς στὸ βιβλίον τοῦ «Ὁ Ἀκάθιστος Ὑμνος, οἱ Ρῶς καὶ ὁ Πατριάρχης Φώτιος», ποῦ ἐξεδόθη στὰ 1902, πολλὰς πηγὰς ἀναφέρει, τοῦ Ἁνδρέα Κρήτης, τοῦ Ἰωάννη Δαμασκηνοῦ, τοῦ πατριάρχου Ταρασίου, Ἰωσήφ τοῦ Ὑμνοδοῦ, Μητροφάνη Σμύρνης, Γεωργίου Νικομηδείας κλπ. Φρονεῖ ὅτι ὁ ποιητῆς τοῦ «Ἀκαθίστου Ὑμνου» ἐτὰ πλείω τῶν πρὸς τὴν Θεοτόκον ἐγκωμίων συνέλεξε ἐξ ἑσμάτων οὐχὶ παλαιότερων τοῦ η' καὶ θ' αἰῶνος» (σελ. 50) καὶ θεωρεῖ ὡς συγγραφέα τοῦ «Ἀκαθίστου» τὸν Φώτιο τὸν πατριάρχη (σελ. 47-50). Ἀντίθετα πρὸς τὸν Α. Παπαδόπουλο-Κεραμέα φρονεῖ ὁ Ἀδ. Ν. Διαμαντόπουλος στὴ μελέτη του «Ἡ περὶ τοῦ Ἀκαθίστου ἀλήθεια», ποῦ δημοσιεύτηκε στὸ περιοδ. «Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος» τῆς Ἀλεξανδρείας, 1914, σελ. 337-375. Αὐτὸς νομίζει ὅτι ὁ ποιητῆς τοῦ «Ἀκαθίστου» εἶχε ὑπ' ὄψη του τὸν Σῦρο ποιητῆ Ἐφραίμ, τὸν Σελευκείας Βασίλειο καὶ τὸν πατριάρχη Πρόκλο καὶ ὅτι «προφανῆς γίνεται ἡ ἐξάρτησις τῶν 24 οἶκων ἀπὸ τῆς περὶ τὴν Θεοτόκον ὕμνολογίας καὶ ἐκκλησιαστικῆς φιλολογίας τῶν πρὸ τοῦ ζ' αἰῶνος χρόνων» (σελ. 348-349), ἀποδίδοντας τὸν «Ἀκάθιστο» στὸν Ῥωμανὸ τὸν μελωδὸ (σελ. 375). Οἱ διαφωνίαι εἶναι φυσικῆς, ὅταν κανένας ἀναζητᾷ παλιότερων ἐποχῶν τὴν ἀλήθεια. Ἐταὶ ὁ Κ. Οἰκονόμος ὁ ἐξ Οἰκονόμων νομίζει ὡς ποιητῆ τοῦ «Ἀκαθίστου» τὸν Ἀλεξανδρέα Ἀπολλινάριο («Περὶ τῆς γνησίας προφορᾶς τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης», σελ.

667), τὸ ἴδιο καὶ ὁ Γορτυνίας Ἰωάννης στὴν «Ἑρμηνεία εἰς τὸν Ἀκάθιστον Ὑμνον», 1906, β' ἔκδ. σ.9. Ὁ Krumbacher («Βυζαντινὴ λογοτεχνία», μετάφρ. Γ. Σωτηριάδης, τόμ. β', σελ. 554), ὁ Christ καὶ Μ. Παρανίκας («Anthologia graeca», σελ. 140) τὸν Σέργιο, καθὼς καὶ ὁ Δ. Ν. Σεμιτέλος («Ἑλληνικὴ Μετρική», σελ. 137) καὶ ὁ Tixeront στὸ βιβλίο του «Précis de Patrologie» (σελ. 411) παραδέχονται ἐπίσης τὸν Σέργιο, τὸ ἴδιο καὶ ὁ Pitra. Ὁ Paul Maas τὸν ὑπολογίζει ἔργο τοῦ ΣΤ' αἰῶνα. Στὴν Πατρολογία Migne (σελ. 1335) ἀναγράφεται ὡς ποιητὴς τοῦ «Ἀκαθίστου» ὁ Γεώργιος Πισίδης. Ὁ Μ. Γεδεών φρονεῖ ὅτι ἐποιήθη τὸν 4ο αἰῶνα στοὺς χρόνους μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Ἰουλιανοῦ τοῦ Παραβάτη («Πατριαρχικοὶ πίνακες», σελ. 241). Μ' ἐπιμονὴ ἰσχυρίστηκαν πολλοὶ ὅτι ποιητὴς τοῦ «Ἀκαθίστου» εἶναι ὁ Ρωμανὸς ὁ μελωδός, ὅπως ὁ Λεοντοπόλεως Σωφρόνιος στὴν ἐκτενὴ μελέτη του «Ρωμανὸς ὁ μελωδὸς καὶ ἡ Ἀκάθιστος», στὸ περιοδ. «Ῥρηγόριος ὁ Παλαμᾶς», 1917, συνεχῶς ἀντιπαραβάλλει πολλὰ τροπάρια τοῦ Ρωμανοῦ γιὰ νὰ τὸν ἀποδείξει ποιητὴ τοῦ Ἀκαθίστου, ἀλλὰ ὑπάρχει πολλὴ ἐκζήτηση στὴν ὅλη ἐργασία, πού ἀπὸ ἄλλη ἀποψη εἶν' ἐπιμελής. Καὶ ὁ Ἄλ. Εὐμορφόπουλος-Λαυριώτης, στὴν ἐφημ. «Κωνσταντινούπολις», 1893, 78, ὅπως καὶ ὁ Ζ. Λιανᾶς στοὺς «Χαιρετισμοὺς τῆς Θεοτόκου καὶ τὴν Ἀκάθιστον Ἀκολουθίαν», σελ. 7, τὸν Ρωμανὸ φρονοῦν. Τὸ ἴδιο καὶ σὲ σημείωμα τοῦ μαρκιανοῦ κώδικα φέρεται ὁ Ρωμανός, καὶ ὁ ρῶσος ἀρχιμ. Ἀμφιλόχιος αὐτὸ παραδέχεται (Κονδακάριον, σελ. 16). Καὶ ὁ Ἐμμ. Παντελάκης στὸ σχετικὸ ἄρθρο του στὴ «Θρησκευτικὴ καὶ Χριστιανικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία» (τόμ. Α', σελ. 691) τὴν ἴδια εἰκασία ἐκφράζει. Ἀλλὰ καὶ

ἀμφιβολίες ἐξεφράσθησαν μὲ τὶς ἀλληλοσυγκρουόμενες γνώμες σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ τὸν ποιητὴ τοῦ «Ἀκαθίστου». Ἔτσι ὁ Π. Ν. Παπαγεωργίου σὲ σειρὰ ἀρθρῶν του στὴ «Νέα Ἡμέρα» (4, 11, 25 Ἰουνίου καὶ 2 Ἰουλίου 1911) μὲ τὸν τίτλο «Περὶ τῆς Ἀκαθίστου Ἀκολουθίας καὶ τοῦ κειμένου αὐτῆς» ἀναφέρει ὅτι «πρὸ ἑξ αἰῶνων τοὺς λογίους εἰς φροντίδας ἐνέβαλε τὸ αὐτὸ ζήτημα». Ὁ Δημ. Σ. Μπαλᾶνος, στὴν «Πατρολογία» του, (σελ. 557), παραδέχεται ὅτι ὁ «Ἀκάθιστος Ὑμνος» ἐγράφη τὸν 6ο αἰῶνα καὶ ὅτι «ἐδὲν δυνάμεθα ν' ἀποφανθῶμεν περὶ τοῦ συνθέτου, θεωροῦντες τὸ ζήτημα ἂν μὴ ἄλυτον, τούλαχιστον μὴ λυθὲν εἰσέτι». Ἄς σημειώσουμε ὅτι καὶ γιὰ τὴν ποιητικὴ ἀξία τοῦ «Ἀκαθίστου» διετυπώθησαν ἐπιφυλάξεις, ἀραιότατες βέβαια, καὶ τέτοιο παράδειγμα εἶναι τοῦ Σ. Βουτυρά, στὸ «Νεολόγο» Κωνσταντινουπόλεως, 1893, πού ἐνῶ πιστεύει ὅτι τὸ ποιημὰ ἐγράφη τὸν 7ον αἰῶνα ἀπὸ κάποιον μοναχὸ ἐκδηλώνει τάση μειώσεως τῆς σημασίας τοῦ «Ἀκαθίστου», ἀποδίνοντας σ' αὐτὸν μικρὸ αἰσθητικὸ βάρος, ἀπὸ ἀφορμὴ τὶς ἀλλεπάλληλες εἰκόνες καὶ τὶς πολλὰς ἀντιθέσεις τοῦ κειμένου. Ὅμως οἱ διαταγμοὶ αὐτοὶ γιὰ τὰ ποιητικὰ χαρίσματα τοῦ «Ἀκαθίστου» εἶναι ἀσθήρικτοι, καὶ τὸ ποιημὰ αὐτό, πού περιήσαν οἱ αἰῶνες, θὰ ἐξακολουθεῖ νὰ παραδίνεται ὡς ἕνα μνημεῖο τοῦ ἑλληνικοῦ λόγου. Καὶ τὸ ζήτημα, ἐξ ἄλλου, τοῦ ποιητῆ τοῦ «Ἀκαθίστου», ἔτσι ὅπως παραμένει ἐκκρεμές, γιὰτὶ κανένας δὲ μπορεῖ νὰ βεβαίως ἀπόλυτα καὶ ν' ἀποφανθεῖ ἀπερίφραστα γιὰ τὸ πρόσωπο πού τὸν συνέθεσε-προσθέτει στὴν ὅλη ὑπόθεση τοῦ «Ἀκαθίστου» μιὰ μυστηριακὰ αἴγλη.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΣΥΔΗΣ

(Συνεχίζεται)

ΚΑΡΑΒΙΑ

Πλήθος καράβια άρματωμένα,
άραδιασμένα,
στής ριχές
άκρογιαλιές,
στά τέλματα
τά πράσινα και μαύρα,
κάποια μυρίπνοη
προσμένουν αύρα,
πού θα τους δώση δύναμη,
ν' άνοιξουνε πλατειά
λευκά πανιά,
πρός τοϋ πελάγου,
τ' άπέραντα,
τά γαλανά νερά.
Κι' όπως άσάλευτα,
στ' άκύμαντο
στέκουν περιγιαλι,
τά ξεθωρα άπ' την άρμη
και τον ήλιο σκάφη,
μοιάζουνε λές πώς είναι
τάφοι,
κάποιων έλπίδων
σκλαθωμένων,
πού άνέμου μιá πνοή,
τή λευτεριά
μπορεί νά τους χαρίση....

Τέτοιο ένα άγέρι
μυστικό,
μέσ' τής θλιφτές
ψυχές μας,
πρίμο,
τὸ μήνυμα ἄς φέρη
τῆς χαρᾶς, τὸ ὑπερούσιο,
πού θά μᾶς σπρώξη ἀπαλά,
πρὸς τ' ἄγνωρα τοῦ πνεύματος τὰ πλάτη,
γιά τῶν μεγάλων θαλασσῶν,
τ' ὄνειρευτό, τὸ πλούσιο,
κι' εἰρηνικό ἀραξοβόλι.

Γ. Δ. ΚΑΧΡΙΜΑΝΗΣ

ΑΠΟΦΑΣΙ

ΔΙΗΓΗΜΑ

Στό κάτω τῆς γραφῆς (*), θὰ τὸ κρύ-
θῃ! Δὲν εἶν' ἀνάγκη νὰ δίνῃ ραπόρτο.
Μπᾶα!

Αὐτὴ ἡ σκέψις ἔβαλε μέσα του τὶς φω-
νὲς καὶ σὰ νὰ τὸν ξύπνησε, ἐκεῖ δὴ πού
ὄλο ἔστοιβε τὰ στενάκια, πηγαίνοντας
γιὰ τὴ «Χριστιανικὴ Συντροφιά». Καὶ
τότε κατάλαβε πὼς σ' ὄλο τὸ δρόμο τώ-
ρα τὸν ἐβασάνιζε κάποια στενοχώρια,
γιατὶ συχνοτήγαινε ἐκεῖ στοὺς «θη-
σκευτικὸς» κ' ἦτανε φόβος νὰ τὸ μά-
θουν οἱ γνωστοὶ του καὶ νὰ τοῦ κολλήσῃ
ἡ ρετινιά. Πού πῆγε καὶ τὴ βρῆκε αὐ-
τὴ τὴν παρέα! "Ὅμως ἦταν ἡ παρέα τ ο υ
-πάει, τελείωσε. Γι' αὐτὸ δὲν εἶχε ἄλλο
νὰ κάνῃ, παρὰ «νὰ μὴ δίνῃ τὸ ραπόρτο»
στοὺς κύκλους τῆς Νομικῆς Σχολῆς.
Δὲν τὸν ἔνοιαζε γιὰ τὰ γέλοια καὶ τὶς
κοροιδίες τους-ἤξειρε νὰ τὰ καταφέρ-
νῃ καλὰ σὲ κάθε πόλεμο-ἀλλὰ τοῦκοβε
τὰ πόδια ἐκείνη ἡ ρετινιά. Εἶναι, βλέ-
πεις, ἐξευτελισμὸς τῆς θποιας ἀξίας σου,
τὸ νὰ γίνῃς σήμερα «θησκευτικὸς». Ὁ
Νίκος, βέβαια, δὲν θὰ τὸ πάθαινε αὐτὸ
ποτέ του, οἱ ἄλλοι ὅμως ὅταν μάθαιναν
πὼς ἦτανε μέλος τῆς «Χριστιανικῆς Συν-
τροφιάς» θὰ τοῦ τὸ κόλλαγαν. Ἄλλὰ εἴ-
παμε. Θὰ τὸ κρατοῦσε μυστικὸ καὶ τε-
λείωνε ἡ ὑπόθεσι.

"Ἔτσι τώρα σὰν πιὸ σβέλτα προχω-
ροῦσε, κάποια χαρὰ ἀνέβαινε ἀπὸ μέσα
του ἀνεμπόδιστη. Πήγαινε γιὰ νὰ κανο-

νίσῃ τὴ συμμετοχὴ του στὸ «Χριστιανι-
κὸ Φοιτητικὸ Συνέδριο» πού θ' ἀρχίζε
μεθαύριο στὸ Μοναστήρι τῆς Φανερω-
μένης. Οἱ φίλοι του τοῦχαν πῆ, ὅταν ἐ-
τρομάζε ἀκούγοντας γιὰ «Φοιτητικὸ
Συνέδριο»-ἐκεῖ ἡ ἀνακατωσούρα θάπρε-
πε νὰ φτάσῃ στὸ κατακόρυφο-πὼς θά-
τανε μόνο μὰ ὄραία εὐκαιρία, γιὰ τὰ
μέλη τῆς «Συντροφιάς» πού σπουδαζαν
στὶς ἀνώτερες Σχολὲς καὶ γιὰ μερικοὺς
ἄλλους γνωστοὺς, νὰ συζητήσουνε λίγο
πάνω σὲ μερικά βασικὰ θέματα καί, ἀ-
κόμη ἴσως περισσότερο, νὰ περάσουνε
μαζὶ μερικὲς εὐχάριστες ἡμέρες, μὲ καλὴ
συντροφιά, στὴν ἐξοχή.

"Ἦτανε Πρωτοχρονιά. Ὁ Νίκος θὰ
ἔχανε καμμιὰ διασκέδασι σὲ φιλικὸ σπί-
τι. "Ὅμως δὲν τὸν ἔνοιαζε. Ἡ ἰδέα πὼς
θάμενε τέσσαρες ἡμέρες στὴν ἐξοχή, ἀ-
κόμα πιὸ ἀγνωστη, μυστηριακὴ καὶ γο-
ητευτικὴ τώρα τὸν χειμῶνα, ἀναβε μέσα
του μιὰ χαροῦμενη φλόγα, ζεστὴ καὶ
φωτεινὴ. Τὸ Μοναστήρι ὑστερα-ἴσο ξέ-
νοι καὶ κροῦσι κ' ἂν εἶναι οἱ καλόγεροι-
φρεσκάρει τὸν ὀπτικὸ σου κόσμο μὲ τὸν
ἀλλοιώτικο ρυθμὸ του κ' ἔχει κάτι πού
σοῦ ὑποβάλλει τὴν ἐσωτερικέυσαι. Κι' ἀ-
κόμα-ἀντε, ἄς τὸ βάλουμε τελευταῖο, κ'
ἄς εἶναι πρῶτο-νᾶχης γιὰ τέσσαρα με-
ρόνυχτα τὴ συντροφιά αὐτῶν τῶν καλῶν
παιδιῶν! Τί ωραίους περίπατους πού θά-
καναν στὴν παραλία, τί παιγνίδια καὶ
τί ἀστεῖα.

"Ἄς πᾶνε νὰ κουργέωνται οἱ «σπου-
δαῖοι» τῆς Νομικῆς Σχολῆς!

(*) Τὸ διήγημα αὐτὸ ἀποτελεῖ ἀποσπασμὸς
συνέχεια στὸ διήγημα «Παρέας» πού δημο-
σιεύθηκε στὸ περιοχόμενο φύλλο.

Ὁ «ἠλεκτρικός» φτάνει στο σταθμὸ τοῦ Πειραιῶς, βγαίνει, προχωρεῖς-νά, σὲ λίγο, ἀπὸ κει-δὰ πὺν θὰ στρίψης θὰ φανῆ τὸ «Ρολόι». Ἐκεῖ ἀπέναντι πρέ-πει νάνα ἀραγμένο τὸ βαποράκι.

Καὶ λοιπόν-νάτο! Στὸ ἀπάνω κατὰ-στρωμα εἶναι κιάλας ἀνεβασμένοι κάμ-ποσοι-φαινονται μάλιστα πελώριο ἔτσι καθὼς προβάλλονται πάνω σὲ κάποιο ἄσπρφο πόντο. Θέλεις μὲ μιᾶς νὰ τρέ-ξῃς-νάφτανες στὸ λεπτὸ ἐκεῖ πάνω, ἀ-νάμεσά τους-καὶ γιὰ πρώτη φορὰ κατα-λαβαίνεις πὼς ἔχει κάποιο βάρος κ' ἡ βάλιτσα πὺν κρατᾶς...

Ἄς εἶναι, σὲ λιγάκι φτάνεις. Ὁ Θω-μᾶς ὁ Μερνίτης, μόλις περάσῃς τὴ σα-νιά πὺν ἐνώνει τὸ βαποράκι μὲ τὴ στε-ριά, κάνει βαθεῖα ὑπόκλισι καὶ σοῦ παίρ-νει τὴ βάλιτσα, ὁ Κώστας ἀπὸ τ' ἄλλο μέρος σκύθει δῆθεν νὰ σοῦ ξεσκονίσῃ τὰ παπούτσια. Κάποιος δίνει ἕνα τρα-ταχτὸ παράγγελμα «προσοχή!» κ' ἀ-ναγκάζεσαι νὰ περάσῃς ἀνάμεσα ἀπὸ δυὸ στίχους πούφτιαξαν οἱ ἄλλοι, ἐνὼ πεντέξῃ ἐκεῖ δὲ δίπλα παρασταίνουν τὴν μάντα. Τί νὰ κάνῃς; Ἀναγκάζε-σαι ἢ νὰ ἐξαφανιστῇς κάτω ἀπὸ κανένα πάγκο, ἢ νὰ συμπληρώσῃς τὴν παράστα-σι καὶ νὰ περάσῃς τεζαριστός, ὅλος ἐ-πισιμότητα καὶ χαιρετούρα.

Ὅμως νά, προχώρησες στὸ βάθος, στὴ γέφυρα. Σὲ τριγύρουν οἱ πὺν γνω-στοί, σοῦ σφιγγουν τὸ χέρι, κάνουνε χα-ρὲς πὺν σὲ βλέπουν. Σὲ χτυπᾶνε στὴν πλάτη φωνάζοντας:

—Μπράβο, Νίκο! Θὰ περάσομε ἔξωχα.

Λοιπὸν τὸ «Συνέδριο» ἄρχισε κ' ὀ-λας ἀπὸ τούτη τὴ στιγμή. Γιὰτὶ αὐτὸ ἦταν τὸ «Συνέδριο» κ' αὐτὸ ποθοῦσε ὁ Νίκος, μέρες καὶ νύχτες τώρα τελευ-ταῖα. Ἡ παρέα τους, χωρισμένη ἀπ' ὅλο τὸν ἄλλο κόσμο. Τὸ βαποράκι εἶναι ἀγκα-ζέ, δὲν θὰ πάρῃ ἄλλους ἐπιβάτες. Ἔ-τσι κ' ἐδῶ εἶναι ὅπως καὶ στὸ Μονα-

στῆρι.

Ἐκεῖ στὸ βάθος πὺν προχώρησε ὁ Νίκος, ἔχοντας μπροστά του, κατὰ τὸ μέρος τῆς στεριάς, ὅλους τοὺς ἄλλους, σὰν τόσους φρουρούς, τόσα χωρίσματα ἀπ' τὸν κόσμο, νοιώθει τὴ χαρὰ μιᾶς σιγουριάς. Καὶ μαζὶ μ' ὅσους εἶναι πὺν κοντὰ τὸν ἀρχίζει ἕνα ἀπ' τὰ δικά τους τραγούδια. Μεγαλόφωνα, γιὰτὶ κάποιοι δυνατὸς ἀέρας χαρᾶς σηκώθηκε μέσα στὸ στήθος του. Βέβαια οἱ ἄλλοι δὲν μαντεύουν τὴν ἀληθινὴ αἰτία, φαντά-ζονται πὼς κ' αὐτὸς χαίρεται ὅπως κ' ἐκεῖνοι γιὰ τὴν ὠραία ἐκδρομὴ πὺν τοὺς περιμένει. Ὅμως ὁ Νίκος ξέρεῖ, κ' ὅσο συλλογίζεται τὴν αἰτία, τόσο μεγαλύτε-ρον ἀγάπη νοιώθει γιὰ τὰ παιδιὰ πὺν τὸν τριγυρίζουν καὶ τοῦ γελᾶνε, καὶ τό-σο μέσα του δυναμώνει κείνος ὁ ἀέρας. Ὅρες-ὄρες δὲν προφτάνει νὰ βγῆ-μ' ὅλο τὸ τραγούδι-σὰν ἦχος, καὶ τότε περ-νάει βίαια ἀπ' τὸ λάρυγγα καὶ χτυπάει στὸν οὐρανίσκο σὰν ἕνας λόξυγκας χα-ρᾶς.

Εἶναι γιὰτὶ ἔφυγε ἀπὸ τὴ χαλασμένη καθημερινὴ ζωὴ του. Ὅλα σ' αὐτὴν λὲς κ' ἔχουν πιάσει μάκα-ὅπως τὰ χερού-λια τῆς πόρτας στὰ γραφεῖα πὺν δὲν ἔχουν καλὲς καθαρίστρες. Ὅλα λερω-μένα. Οἱ σκάλες, οἱ διάδρομοι, οἱ κάμα-ρες. Ὅλα τὰ ἐπιπλα καὶ τὰ ρούχα.

Τοῦ φαίνεται περιεργὴ αὐτὴ ἡ χαρὰ. Ὅμως νοιώθει τώρα, πολὺ πὺν δυνατὰ, αὐτὸ πὺν αισθάνεται κανεὶς ὅταν βγάξῃ τὰ λερωμένα ρούχα καὶ φορεῖ καθαρά. Τὰ παλῆα ἔχουνε πάρει τὸ σχῆμα τοῦ κορμοῦ κ' ἀναδίνουν μιὰ χλιαρὴ ζέ-στη. Μ' ἀνακούφισι γλυτώνεις ἀπ' τὸ ἀγκάλιασμά τους, καὶ τ' ἀφίνεις σωρια-σμένα ἐκεῖ δίπλα. Τὰ καθαρά τρίβουν ἀπάνω στὸ δέρμα σου τὴ μαλακὴ σιδε-ρωμένη ἐπιφάνειά τους καὶ σὲ ζωηρεύ-ουνε μὲ τὴ δροσερὴ τους ἀφή.

Ἔτσι καὶ τώρα. Ὁ Νίκος ἀπὸ κάτι ξέφυγε. Κάτι ἄφησε ἔξω ἀπ' τὸ βα-

ποράκι κι' έμπηκε έδω μέσα, δλον τον φυλάνε οί φίλοι του. Οί καρδιές τους δέν έχουνε μέσα τους τίς σκοταδερές, άπόκρυφες γωνιές τής δικής του καρδιάς. Ένω στη δική του ζωή, άπό τά μικρά του χρόνια, άνοιγονται κάθε τόσο κάτω μαύρες τρύπες, πηγάδια πού ώρες-ώρες του ρουφάνε τή σκέψη, στ' άπατα βιάη τους και τον καταγωνιάζουν όλόκληρον εκεί μέσα, σά σαλιγκάρι στο δστρακό του. Μέσα στους τόσους, μπερδεύεται κι' αυτός, μοιάζει μαζί τους. Δέν θά μπορέση νά τον ξεχωρίση... Ποιός; Μά... αυτός... ο ίδιος! Στα μάτια του ίδιου του έαυτου του θέλει νά μοιάση με τ' άλλα τά παιδιά τής «Συντροφιάς», πούχουν την καρδιά τους άπλωμένη στο φώς, στην επιφάνεια. Πού νά τολμήση αυτός! Τήν έχει τρουάψει μέσα βαθειά, τήν έχει κοκκινώσει με ρούχα, με πέτρες, με χόρτα. Κι' έχει πέσει άπάνω της και τή σκεπάσει με τά χέρια και μ' όλο του τó κορμί.

Σου άρέσει τόσα πολύ τó ταξίδι, ή κάθε άλλαγή. Θέλεις νά βρεθής σέ καινούργιο περιβάλλον. Θέλεις νά φύγης. Μά δέ σου φταίει τó φυσικό περιβάλλον «καθ' έαυτό», αλλά γιατί σου θυμίζει τον τρόπο τής ζωής σου, μιās ζωής άθλιας, πού, κι' αν έχει κάτι νά σε δροσίση με την άνάμνησί του, τόχεις θάψει κάτω άπό βαρειές πέτρες, άπό σκουπίδια και βρομιόνερα πού τά θυμάσαι μ' ένα άίσθημα άσφυξίας. Τό γνωστό σου περιβάλλον έχει δεχτή τόσον καιρό τó θέαμα τής ζωής σου, κι' έτσι σέ κυνηγάει με την άντανάκλασί της. Ένω οί καινούργιοι τόποι δέν σου θυμίζουν τίποτε και, άκόμα παραπάνω, κάνουν ν' αρχίση μιá καινούργια ζωή. Είναι κιόλας καινούργια στο έξωτερικό. Χαράζει λοιπόν ή έλπίδα και τής έσωτερικής άλλαγής.

Αυτά συλλογίστηκε ο Νίκος, μιá στιγμή πού ξέφυγε άπ' τή χαρούμενη πα-

ρέα και βρέθηκε μονάχος μπροστά, στην πλώρη. Και, μόλις ο νοϋς του ξαναγύρισε στα παιδιά, σκέφτηκε πώς αυτό τó καινούργιο περιβάλλον δέν τον έδοθηόσε μόνο άρνητικά, με τó νά μη του θυμίζει τά παλιά. Άλήθεια. Τί τραγική πού θάνοιωθε την ίδια αυτή ώρα, αν, αντί ν' άντηγή άκόμα στ' αυτιά του ή χαρούμενη έτούτη φασαρία, τον έτύλιγε ή μοναξιά (έστω και μέσα στη μεγαλύτερη πολυκοσμία) εκεί δά, άπέναντι σ' εκείνο τó δάσος, πού κάτω άπ' τά κλαδιά του είχαν άρχισει κι' όλας νά τριγυρίζουν σαν καπνοί οί σκιές του δειλινοϋ!

Ζυγώσανε και στο Μοναστήρι. Έπρόβαλε εκεί δά μακρυνά, σαν άσπρο σημάδι, κι' άρχισε ύστερα νά τους πλησιάζη άθόρυβα και νά τους μιλή, νά τους παρουσιάζεται, νά τους δείγνη τους τοίχους του, τά παραθυράκια των κελλιών του-όριστε, παιδιά, έδω είν' ή εκκλησιά μας κι' άπό κεί ο πυλώνας μας. Καλώς νά κοιπάστε.

Έκει μέσα λοιπόν, σ' αυτό τó μεγάλο σπίτι, μιá μικρή πολιτεία κι' αυτό, άραγμένη εκεί στην έρημιά, στα ριζά ενός λόφου, θά πέραγαν τέσσερες ήμέρες. Μά ήταν έξοχα. Με πολλή χαρά βοήθησαν νά ξεφορτωθούν τά πράγματα κι' ύστερα νά μεταφερθούν στο Μοναστήρι. Κι' ή έγκατάστασι στα δωμάτια ήταν άλλη μιá χαρά. Τοποθέτησαν τά στρώματα, έστρωσαν τίς κουβέρτες, νάν' έτοιμα τά κρεβάτια νά τους δεχτούνε τó βράδι, έκαμαν μιá βόλτα νά γνωρίσουνε τó Μοναστήρι κι' ύστερα συγκεντρώθηκαν στον ξενώνα, γύρω άπόνα μεγάλο τραπέζι. Στριμωγμένοι, σέ μιá ζεστή άτμόσφαιρα, κάτω άπ' τó φώς μιās μεγάλης λάμπας. Ένω πίσω άπ' τά τζάμα των παραθυριών, με τ' άσπρα δαντελλένια κουρτινάκια, ή ήμέρα έσβυνε.

Ήτανε μαζί τους δυό καθηγηται του Πανεπιστημίου και δυό άλλοι καλοί φι-

λόλογοι. Τὸ πρόγραμμα τοῦ Συνεδρίου εἶχε εἰσηγήσεις προπαρασκευαστικές, συζητήσεις σὲ μικρὲς χωριστὲς ομάδες κι' ὕστερα τελικὴ συζήτηση. Τὸ γενικὸ του θέμα ἦταν ἡ ἐξέτασι τῆς ἀγωγῆς ποὺ δίνει τὸ Πανεπιστήμιο στὸ φοιτητῆ, ἂν μπορῆ νὰ ἱκανοποιήσῃ ἕναν ἀνώτερο ἄνθρωπο, καὶ τί τῆς λείπει. Ὁ Νίκος συμφωνοῦσε πῶς ἡ καθαρὰ τεχνικὴ μόρφωσι ποὺ τοὺς ἔδινε ἡ πανεπιστημιακὴ ἔδρα κάθε ἄλλο παρὰ ἀρκετὴ ἦταν. Ἀκόμα θλιβότανε βαθεῖα, ποὺ ἀπὸ πουθενὰ δὲν τοὺς ἔδινε κανεὶς μιὰ βοήθεια, ἕνα φῶς, νὰ ἰδοῦν τὸ δρόμο, τὴ διέξοδο πῶς νὰ γλυτώσουν ἀπ' τὰ προβλήματα ποὺ σκύθουν τὰ αἰνιγματικὰ, τερατώδη τους ρύγχη ἀπ' ὀλοτρόγυρα πάνω ἀπ' τὴ μάντρα τοῦ ὀρίζοντα. Ἀλλὰ ὡς ἔδω. Ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα τὸ Συνέδριο, ποὺ θεωροῦσε τὴν ἔλλειψι θρησκευτικῆς ἀγωγῆς αἰτία τοῦ κακοῦ, ἦτανε γι' αὐτὸν σὰ νὰ μιλοῦσε κινεζικα.

- Κι' ὅμως ἕνα βραδάκι κατάλαβε πῶς ἡ ψυχὴ του, ἀπὸ μέσα, ἔδωσε ἦχο. Θὰ θυμᾶστε ἀπ' τὴ Φυσικὴ ἐκεῖνο τὸ πείραμα: Εἶναι δυὸ ὄργανα, δυὸ κιθάρες λόγου χάρι, ὅμοια κουρδισμένες, στὶς δυὸ ἄκρες τῆς κάμαρας. Κάποιοι τραβάει μιὰ χορδὴ τῆς μιανῆς. Κι' ἐσύ, μὲ τὸ αὐτί σου στὴν ἄλλη, τὴν ἀκοῦς νὰ δίνη καὶ τοῦτῃ, κι' ἄς μὴν τὴν πειραξῆς, τὸν ἴδιο ἦχο.

Ἔτσι κι' ἐκεῖ δά, στὸ ζεστὸν ξενῶνα. Μιλοῦσε κάποιος γιὰ τὴν πίστι, γιὰ τὸν Χριστό. Ὅτι αὐτὸς μόνο μπορεῖ νὰ μᾶς σώσῃ. Κι' ὁ Νίκος ἦτανε σ' ἀπορία πῶς αὐτὸ τὸ παιδί μποροῦσε νὰ τὰ λήη ἀντὰ τ' ἀλλόκοτα πράγματα. Ἀλλὰ ἐκεῖ δά, νὰ ἰδῆς, τὸ γύρισε λιγάκι τὸ κομπλί. Ἄρχισε νὰ λήη πῶς τὸ μεγαλύτερο ἔργο ποὺ μποροῦμε νὰ κάμουμε εἶναι νὰ φτιάξουμε καθέννας τὸν ἑαυτό του. Μὲ γνῶσι, μὲ σύστημα καὶ μ' ἐπιμονή. Γιατί νὰ κλαίμε-νέοι ἄνθρωποι ἐμεῖς, μὲ τόσα

χρόνια μπροστά μας καὶ τόσες δυνάμεις-πάνω στὰ ἐρεϊπιά του, ἐνῶ εἶναι στὸ χέρι μας ν' ἀναλάβουμε αὐτὸν τὸν ὠραῖον ἀγῶνα; Νὰ γνωρίσουμε καλά τί μᾶς λείπει. Τί εἶν' αὐτὸ ποὺ μαυρίζε τὶς ἡμέρες μας, ποῖα εἶναι ἡ μορφή τῆς κακίας καὶ ποῦ ἔχει κολλήσει ἀπάνω στὸ δικὸ μας κορμί. Καὶ νὰ τῆς κηρύξουμε τὸν πόλεμο. Νὰ βαλθοῦμε νὰ τὴν κόβουμε κάθε ἡμέρα. Μὲ τὸ μάτι ἄγρυπνο, νὰ τὴν παραφυλάμει μὲ τὸ τσεκούρι, ἔτσι ποὺ νὰ μὴ μπορῆ νὰ ξεμυτίσῃ. Μ' αὐτὴ τὴν ἀπόφασι νὰ ξεκινάμε τὸ πρωτὶ, φεύγοντας πρὸς τὴν ἡμέρα ποὺ ἀνοίγεται μπροστά μας, καὶ μὲ τὸ φῶς τῆς νὰ κιντᾶζομε-τὸ βράδυ, σὰν πέση τὸ σκοτάδι καὶ μαζευτοῦμε-ὅ,τι ἦρθε νὰ χρωματίσῃ τὸ λευκὸ πανὶ τῆς ψυχῆς μας μέσα στὸ πέρασμα τῶν ὥρων.

Λοιπόν, ἔγινε ὅ,τι μὲ τὶς κιθάρες. Ἀπροσδόκητα, δίχως καμμιάν ἐξωτερικὴ ἐνέργεια, ὁ Νίκος ἄκουσε μέσα του κάποιο ὄργανο ν' ἀναδίνῃ τοὺς ἴδιους ἦχους. Τὸν ἕναν ἀπάνω στὸν ἄλλο. Γραμμῆ. Πολλὲς φορές, δυνατοῦς, τρανταχτοῦς, τόσο ποὺ σὲ ξάφνοιαζε ἡ ἐντασί τους, καθὼς δὲν ἔβλεπες κανένα ἐξωτερικὸ αἶτιο. Ἐμμενες ν' ἀπορῆς, κουρνιασμένοι στὴ γωνιά καὶ σὰν τρομαγμένοι, μπροστά σ' ἕνα τόσο ἄγνωστο μηχανῆμα μὲ τέτοιες ἀβυσσαλέες ἱκανότητες-κι' αὐτὸ τὸ ἄγνωστο μηχανῆμα νᾶσαι σὺ ὁ ἴδιος. Κάποιοι ἐπαιξε στὶς χορδές του μὲ ἀέρινα, ἀόρατα δάκτυλα.

Ἔδωσε ἔτσι ὅλη τὴν ἁρμονία. Πιστά, ὅμοια ὅπως κι' ὁ ὀμιλητής. Κάθε παραλλαγὴ τοῦ τόνου. Καὶ τὰ πιὸ ἐλαφρὰ χρωματίσματα. Μόνο, ὄρες-ὄρες, προσθέτει κάτι ἀκκομπανιμένα. Πότε σὲ χαμηλές νότες-ροχθοῦνε πρὸς τὸ σκοτεινὸ πέλαγος, σὰν κύματα ἀφρισμένης θάλασσας, γεμῆτα ζωντάνια, δύναμι κι' ἐνθουσιασμό. Ἄλλοτε στὶς ἀπάνω, κάβουνε τριλλίες καὶ γεμίζουν τὸν ἀέρα ἀπὸ τριανταφυλλιά χαμόγελα.

Ὁ Νίκος δὲν μπόρεσε νὰ ἡσυχάσῃ ἀπ' αὐτὴ τὴν ἐξαίσια μουσικὴ. Κύτταξε νὰ μείνῃ μονάχος-τὸ πρόγραμμα τὸν εὐκόλυνε, γιατί ὡς τὸ δειπνο εἶχε μιὰ «ἐλεύθερη ὥρα»-καὶ βγῆκε νὰ σεργιανίσῃ ἔξω ἀπ' τὸ Μοναστήρι. Πῆγε λίγο περὶ πέρα, ξαπλώθηκε, ἔτσι ὅπως ἦταν διπλωμένος στὸ παλτό του, πάνω σὲ κάτι σκοῖνα, κι' εἶπε νὰ γίνῃ σιωπὴ! Ἦτανε νύχτα πιά καὶ δὲν ἀκουγόταν τίποτε. Ἔτσι ἡ ἀντήχησι ἐκεῖνης τῆς μουσικῆς ἄρχισε νὰ ξαναπαίξῃ πάλι τὸ ἴδιο κομμάτι. Ἄκου την! Σιγανὰ τώρα, ἔτσι πὺ μόλις ἀκούγεται, ἀλλὰ πλούσια. Ζητάει κάποιον πὺ νὰ σταθῇ στὴ μέση, ὀλόρθος, στητός, καὶ νὰ τραβήξῃ τὸ δοξάρι του πάνω στὸ βιολί η' ν' ἀφίση τὴν ἀέρινη κορδέλλα τῆς φωνῆς του ν' ἀνηκοθῇ σ' ἀρμονικὰ σχήματα ἀπ' τὸ στόμα του πρὸς τὰ οὐράνια πλάτη καὶ νὰ τὰ γεμίση φτερά, φῶτα καὶ τρεμουλιασμάτα χαρᾶς.

Κι' ὁ Νίκος προχώρησε. Πίσω του ἡ ὑπόκρουσι εἶδνε ὅλες τὶς ἀρμονίες, ὅλο τὸ κουράγιο, ὅπως τὰ πυκνὰ κύματα ἐνθουσιασμένου στρατοῦ, στὸν καθάλωρον πὺ τὰ ὀδηγεῖ.

Κι' ἔπαιξε κει δὲ μιὰ πρωτάκουστη γι' αὐτὸν ἀρμονία: Τὴν ἀπόφασι νὰ διώξῃ ἀπὸ πάνω του ὁ,τι ἔκανε τὴ ζωὴ του τιποτένια.

*

Τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωί, μόλις ἀνοίξε τὰ μάτια του ὁ Νίκος, εἶδε στὸ χαρούμενο φῶς πὺ γεννιόταν πίσω ἀπὸ τὰ τζάμια, τὴ χτεσιννοβραδυνὴ του ἀπόφασι. Τὸν ἐκαλημέρισε μ' ἕνα ὄπλωμα τοῦ φτεροῦ της-σὰ χαμόγελο οὐράνιου τόξου, πὺ ἦρθε ὡς τὸ στήθος του κι' ἔδωξε κάθε βάρος.

Εἶχανε συμφωνήσῃ με τὸν Θωμᾶ νὰ σηκωθοῦνε νωρίς καὶ νὰ κάμουν ἕνα μεγάλο περίπατο στὴν παραλία, ὡς τὶς ἐννῆς πὺ θὰ μαζευόντουσαν ὅλοι στὸν ξενῶνα.

Ἐτοιμάσθηκαν, ὅλο χαρὰ, καὶ κατέβηκαν-σιγά, στὶς μύτες-τὶς σκάλες, φροντίζοντας νὰ μὴ χτυπᾶνε τὰ παπούτσια τους στὶς πλάκες τῆς αὐλῆς. Ἡ αὐγὴ ἐπρόβαλε κι' ἐδῶ μέσα, ἀνάμεσ' ἀπὸ τοὺς ἄσπρους τοίχους τοῦ Μοναστηριοῦ, πὺ ἀνεβαίνουν πρὸς ἕναν οὐρανὸ ἀπὸ ἄσπρες ἀραχνιένες γάζες. Γεννιέται λές, ἐδῶ μέσα, σὰ μιὰ ὀλόασπρη φλόγα πὺ σβουρῆζει τριγύρω ἄσπρους καπνοὺς.

Ἡ ἐκκλησιὰ, καθὼς πέρασαν μπρὸς ἀπ' τὴν πόρτα της, ἦτανε σκοτεινὴ, μόνο μερικὰ κεριά σημάδευαν κίτρινες τελειές-σὰ φῶτα καραβιοῦ σὲ ἀσέληνη νύχτα. Ἐνας ψίδυρος, μόλις ἔφτανε ὡς τὴν πόρτα. Ἀνέβαινε ψηλά, στοὺς θόλους, στὶς ἀψίδες, στὶς κόγχες, τριγύρωζε ἐκεῖ κι' ὅλο κάτι ἔλεγε. Παρακαλεστά, ἐρωτηματικά, με ἀπορία. Ἐφαχνε.

Προχώρησαν, βγῆκαν ἀπὸ τὸν Πυλῶνα. Ἡ ἄπλα πὺ ξανοίχτηκε μπροστά τους, ἔφερε στὸ νοῦ τοῦ Νίκου ἐκεῖνη τὴν μεγάλη του ἀπόφασι, τὴν ὥρα πὺ τὰ μάτια του ἀντίκριζαν τὴ θάλασσα.

Ἡ θάλασσα! Μόλις τὴν ἐκτίταξε, ἔνα ἀέρινο κύμα της ἦρθε ὡς τὸ πρόσωπό του, φωτεινὸ, δροσερό, φρέσκο. Ἡ μεγάλη ἡ θάλασσα ποτὲ της δὲ λερώνεται. Τὸ νερὸ της εἶναι πεντακάθαρο σὰ διαμάντι. Καὶ ἄσπρο. Χαιρεσαι νὰ τὴ βλέπης, αὐτὴ τὴν ἀφθονία της καθαρότητος, ὡς πέρα ἐκεῖ, ὅσο ξανοίγει τὸ μάτι. Καὶ σ' ἀρέσει κι' ὁ θόρυβος πὺ κάνει τὸ κύμα, γιατί ἔτσι τὴν ἀκούς καλὰ τὴν ἀπέραντη αὐτὴ καθαρότητα. Σ' εὐχαριστεῖ νὰ νοιώθης στὸ πρόσωπό σου καὶ τὸν ἀέρα πὺ ἔρχεται ἀπ' τὰ βάθη της, γιατί κι' αὐτὸς εἶναι δικὸς της, ἡ πνοή της, ἀγνισμένη ἀπὸ τὸ κύμα καὶ τὸν ἀφρό της. Τὴ νοιώθεις ἔτσι μ' ὅλες σου τὶς αἰσθήσεις. Στὸ μέτωπό σου φεύγουν οἱ ρυτίδες. Τὸ δέμα σου ἀπλώνεται τεζαριστό, νὰ νοιώσῃ μ' ὁλοὺς του τοὺς πόρους νὰ τὸ χτυπᾶ ἐκεῖνη ἡ φρεσάδα. Τὸ μέτωπό σου εἶναι

ὁ οὐρανὸς στὸ δικό σου κόσμο. Κάτω ἀπ' τὴν καμπυλότητα τοῦ θόλου του ζῆς ὅλες τὶς ἡμέρες. Σήμερα λοιπὸν ἡ θάλασσα καθάρισε τὸν οὐρανὸ σου. Ἔδιωξε τὰ σύννεφα, τὸ σκοτάδι, τὶς ζάρες καὶ τὴ συνοφρῦοσι. Ἐφερε τὸ ξημέρωμα.

Ἔστερα ἀπὸ λίγο εἶχανε πάει κοντὰ τῆς, περπατοῦσανε στὴν ἀμμουδιά, ποῦναι κ' αὐτὴ δικὴ τῆς βασιλείου, ἡ θάλασσα ἀνεβασμένη στὴ στεριά, καμωμένη στεριά. Θαυμάζανε τὰ μικρὰ δῶρα ποῦ τοὺς ἔστελνε, πολὺχρωμα βοτσαλάκια, ἀχιβάδες, κογχύλια, κ' ἔβλεπαν τὴν ἡμέρα νάρχεται ἀπ' τὸ πλάτος τῆς, πανύψηλῃ, ὀλόασπρη καὶ φτερωτῇ, πετώντας ἀπάνω στὸ κῆμα. Ὁ Νίκος, ἐκεῖ δὰ καθὼς ἔτρεχε πάνω στὴν τριζάτη ἀμμο κ' αἰσθανόταν τὸ θαλασσινὸν αἶρα ν' ἀνεμίζει τὰ ροῦχα του καὶ τὰ μαλλιά καὶ νὰ τρυπῶνῃ ὡς μέσα στὸ δέριμα του, λαχτάρησε νάταν βουτηγμένοι ὀλόσωμα μέσα στὴ θάλασσα κ' ἄς ἦταν ἀκόμη χεμιῶνας. Δὲν εἶναι νερό, ἡ θάλασσα, δὲν εἶναι ἕνα πρῶμα. Εἶναι μιὰ ὑπαρξι. Μιὰ ὑπαρξι τόσο ἀλλοιωτικῇ, τόσο μακρυνή, κ' ὅμως φέρνει ὡς ἐκεῖ δὰ δίπλα σου τὸ χτύπο τῆς μεγάλης καρδιάς τῆς.

Ἔτσι κατὰ τὸ μεσημεράκι, ποῦχαν εὐκαιρία κ' ἡ μέρα εἶχε κάπως ξεσταθῆ ἀπόναν ὠραῖο ἥλιο, πῆρε μονάχος τὸ δρομάκι κάτω ἀπὸ τὰ πεῦκα. Ὅταν βρέθηκε μέσα στὸ ξηρὸ δάσος, ἄρχισε νὰ τρέξη. Κι' ἔβλεπε μέσ' ἀπ' τοὺς κορμούς τῶν δέντρων, ποῦ ἔφευγαν πρὸς τὰ πίσω, μικρὰ κομμάτια ἀπ' τὴ θάλασσα. Ἦτανε σὰ μάτια, ποῦ τὸν ἐκύνταζαν γιὰ μιὰ στιγμὴ χαμογελαστά, μὲ τρυφερότητα.

Σ' ἕνα μέρος, ὅπου ὁ δρόμος ξεμάκρυνε ἀπ' τὴ θάλασσα, τὸν ἄφησε καὶ κατέβηκε πρὸς τὴν παραλία. Φτάνον-

τας μπροστά τῆς, ἄνοιξε τὰ χέρια, ν' ἀγκαλιάσῃ τὴν ἀπεραντώσυνή τῆς. Καὶ τὸ κῆμα τοῦκαμε χαρές, ἔτρεξε κοντὰ του κ' εἶπε λόγια. Σὰν ἕνα ἀγαπημένο παιδάκι.

Βιάστηκε ν' ἀφήσῃ τὰ ροῦχα τοῦ πάνω στὰ βότσαλα. Ὁρθιος τώρα σ' ἕνα ἠλιοματάκι, ἀπέναντι στὸν ἥλιο, ἐνοιώθη σὰ νὰ στεκότανε στὸ κατώφλι ἐνὸς καινούργιου κόσμου. Ἐκείνη ἡ ἀπόφασι... Τὸ φῶς τὸν ἐτύλιγε, ἔμπαινε μέσα του. Κι' ὅταν σὲ λίγο τὰ πόδια του πάτησαν μέσα στὸ νερό, ἐκείνη ἡ κρυάδα του, σὰ μαγνήτης, ἄπλωσε τὴ δύναμὶ τῆς σ' ὅλο του τὸ κορμὶ καὶ τὸν ἐτράβηξε νὰ βουλιάξῃ καὶ νὰ θιαφτῇ ἐκεῖ μέσα.

Ἐβούτηξε. Εἶδε πάνω του πηγμένα τὰ νερά. Ἡ θάλασσα τὸν εἶχε σφίξει μέσα τῆς, τὸν εἶχε χωρίσει ἀπὸ τὸν ἄλλο κόσμο, ἐρημητικά, ἀπόλυτα. Ἔτσι: Νὰ μὴν εἶναι οὔτε τρυπούλα ἀνοιχτὴ πάνω του, οὔτε μιὰ τόση δὰ τρυπούλα, οὔτε ὁ παραμικρὸς αἶρας νὰ μὴ μπορῇ νὰ τότε φτάσῃ. Πάνω του ἡ γαλάζια ταφόπετρα, γαλάζιο σφραγισμένον βουλοκέρι.

Ἀναδύθηκε. Κι' εἶπε πὼς ἔβγαине σ' ἕναν καινούργιο κόσμο. Ἐπάτησε στὴν ἀμμουδιά σὰ νὰ πατοῦσε γιὰ πρώτη φορὰ στὴ γῆ. Ἀπ' τὴν ἀρχή. Νᾶναι καινούργιος. Νὰ πῆσῃ ἐκεῖ δὰ, ὅπως ἕνα νόμισμα ἀπὸ καθαρὸ ἄσπρο ἄσημι, γυαλιστερό, μὲ μυτερές κόμψες, ποῦ πέφτει, ἔτοιμο, ἀπ' τὴ μηχανὴ ποῦ τὸ φτιαξε.

Ἐφόρεσε τὰ ροῦχα του. Ὁ θαλασσινὸς αἶρας, ἡ ἀριμὴ ἀπ' τὰ βότσαλα καὶ κάμποσες στάλες ποῦχαν πέσει ἀπὸ πάνω του, τᾶχανε φρεοκάρει.

Κι' ἀμολήθηκε στὴν τρεχάλα. Κατὰ τὸ Μοναστήρι τώρα. Στὴν παρέα τῶν καλῶν παιδιῶν. Στὴ ζέστα τῆς ἀγάτης τους.

Η ΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΚΟΡΗΣ

... Καί κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτῆς ἐφώνησε λέγων Ἡ παῖς ἐγείρου. (Λουκᾶς η' 54).

... Καί εὐθέως ἀνέστη τὸ κοράσιον καὶ περιεπάτει ἦν γὰρ ἐτῶν δώδεκα... (Μάρκος ε' 42).

Εἶμουν' παιδούλα δώδεκα χρονῶ
γεμάτη ἀγάπη, ἀφροντισιά καὶ καλωσύνη·
τραγουδι ἦταν τὸ γέλιο μου κι' ἡ σκέψη μου πρωῶν
καθάριο, ὅταν μὲ πλάγιασαν στὴ νεκρική μου κλίνη.

Ντυμένος μὲ χιτῶνα μελανὸ
ἦρθε χλωμὸς Ἀρχάγγελος καὶ στάθηκε κοντά μου
μὲ σκοτεινὰ φτερά
φερμένος
ἀπὸ τοῦ Ἄδη τὰ Ἰσκιερά
κι' ἀνήλια μέρη.

—Κι' ἦρθε ρομφαία κρατῶντας στὸ ἓνα χέρι·
στ' ἄλλο, ἀνοιγμένη διάπλατα, γραφή
τοῦ μισμοῦ μου—

Κι' ἔλαμπεν ἡ ματιά του ὡς ἀγιοκέρι
κι' ἦταν σὰ νὰ γινόμευνα σοφή
καθὼς τὸ πύρινο μαχαίρι
θέρριευε τὴ λαχτάρα τὴ κρυφὴ
ἄχ, νὰ ζήσω!...

Κι' ἄπλωσε Ἐκεῖνος τὴ γραφή
του στὴν ποδιά μου
καὶ δίχως λέξη ἐθέρρισε τὸ μίσχο τῆς αὐγῆς
ἀφίνοντας χωρὶς πάλμὸ τὴν παιδικὴ καρδιά μου
στὴ γῆς.

Κι' ἦρθεν ἀγάλια ἡ λησμονιά καὶ μ' ἔσυρε, μικρὴ
μιὰ πεταλούδα, στὸ τραχὺ σκοτάδι τοῦ θανάτου
κι' ἀπ' τὴ ζωὴ ἀντικρὺ

ὁ θρήνος μὲ συντρόφιαζε τῶν γονικῶν—πικρὴ ἀ-
λυσσίδα, πού μὲ ξέσκιζε—μὲ τὰ σπαράγματά του.

Κι' ἦταν ἡ νύχτα πέλαγο βαθύ, πού μ' εἶχε ἀρπάξει
μὲς ἀπ' τὸν ἥλιο τοῦ Μαρτιοῦ. Κι' ἦταν τὸ κρυθὸ τραχύ
στὴ χώρα τοῦ θανάτου.

Στὰ χεῖλη μου λαμπάδιασεν ἡ δίψα τοῦ χωμάτου
πού λαχταράει, μεσαύγουστον, ἀπάντεχη βροχὴ
—μιὰ δροσοστάλαν ἔστω—λυτρωτὴ ἀπὸ τὰ δεινά του.
Καὶ μάτωνε τὰ χεῖλη μου, ἄχ, ἡ δίψα τῆς ζωῆς
στὴ χώρα τοῦ θανάτου.

Ἦταν σκοτάδι ἀθάσταγο ἐκεῖ κάτω,
πού ἀπόσταινε ἡ σθυσιμένη μου ματιὰ
νὰ ξεχωρίσει τραγικὴ τὴν ἔμορφιά του
—μὲ τάφους καὶ μὲ σκέλεθρα, χτισμένη, καὶ φωτιά—
πού ἀνιστοροῦσαν ἄσωστοι οἱ λυγμοί,
στά παραμιλητά του,
τοῦ γέρου ἀρχισυνάγωγου πατέρα.....

Κι' ὡς ἦρθεν ἄσωστη ἡ σιωπὴ
καὶ μ' ἔσυρεν ὁ ἀνήλιαγος βυθὸς στὴν ἀγκαλιά του
καὶ μ' ἔπνιγεν ἡ ἀπελπισιὰ
πού ἐσώριαζε συντρίμια
τοῦ γέροντα πατέρα τὴν καρδιά,

Σὰν τὸ τραγοῦδι τοῦ Ἰσραφὴλ
«πῶχει χορδὲς λαγούτου γιὰ καρδιά του»,
φωνὴ νὰ λέγει ἀκούσται· «Μὴ φοβοῦ!»
Κι' ἔφτασε ἀχτίδα φῶς στὴ σκοτεινιά
κι' ἔφτασε γέλιο
τὸ χᾶδι τῆς, καὶ σκόρπισε τὴν τόση παγωνιά
κι' ὁ θάνατος χαλάρωσε τὸ σφιχαγκάλιασμά του.

Κι' ὄλο καὶ πλήθαινε γλυκιά μιὰ ζεστασιὰ ἕνα γύρω,
καὶ κάποιο φῶς τρεμόπαιζε ξανθὸ στὴ καταχνιά,
κι' ἐμοσκοβόλα μύρο
στοῦ Ἄδη τὴ μουχλιασμένη σκοτεινιά,
καθὼς μελωδικὴ ἡ Φωνὴ ἐεχύθηκε ἕνα γύρω.

Λαχτάρησε σάν τὸ πουλί ἡ ψυχὴ μου, ὄντας θωρεῖ
ν' ἀνοίγει ἡ πόρτα τοῦ κλουβιοῦ
πού τὸ κρατοῦσε χρόνια

σκλάβο, καθὼς ἀπάντεχα τὸ θᾶμα τῆς ζωῆς
ξανάγραψε, ἀνασταίνοντας τὸ νεκρικό κουφάρι,
τὸ χᾶδι τῆς φωνῆς,
γεμάτο νιάτα, δύναμη καὶ χάρη.

Κι' εἶπεν: —Ἡ παῖς ἐγείρου!
κι' ἠχερό, ξέσκισε τὸ σκοτάδι
πού σφράγιζε τὰ βλέφαρα,
σάλπισμα πού συντάραξε τὸν Ἄδη
κι' ἄστραψε μὲς τὰ μάτια μου τὸ Φῶς.

Τὸ παγωμένο χέρι μου φουχτιάζοντας ζεστά
καὶ τρυφερά, διατάζει:
«Σήκω παιδούλα!»—ἀσύγκριτη στιγμή...—
Κι' ἦταν ὁ λόγος Του, ἡ Ζωή
καὶ κοσμοπλάστης
ἐτίναξεν ἐμπύρεος τὴ νάρκη ἀπ' τὸ κορμί
μου τὸ νεκρὸ
τοῦ θάνατου τοῦ ἀδάμαστου δυνάστης.

Κι' ἐγέρθηκα φεγγόβολη νιότη καὶ ζηλευτή,
μιὰ νιότη πού τὴ λάμπρυνεν
ἡ θέρμη τῆς ματιᾶς Του,
κι' ἦταν χωράφι καρπερὸ ἡ ψυχὴ μου νὰ δεχτεῖ
τὸ σπόρο τῆς μιλιᾶς Του,
ἔτσι πού μὲ κατέκλυζε τὸ φέγγος Του βροχὴ
κι' ὑψώνονταν γιγαντικὴ φλόγα ἡ κορμωστασιά Του,
γεμάτη ἀγάπη, κάτασπρη ἀστραπή...
...Κι' ἦταν σὰ νᾶκουγα γλυκὰ
νὰ μοῦ ἱστοράει ἀρχάγγελος
τὴ τόσην ἔμορφιά του.

Γιάννη Στίνη

"Όταν όλα γκρεμίζονται..."

Ο Κόσμος των Γραμμάτων

ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ

Με τὸ ζήτημα τῆς ψυχαγωγίας ποῦ ἐξετάσθηκε καὶ στὶς «Ἀκτίνες», ἀσχολήθηκαν τελευταία, σὲ εἰδικὸ ἄρθρο τους, οἱ Church Times. Διαπιστώνουν γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ ὅτι ὁ τρόπος, τὰ μέσα, ποῦ μεταχειρίζεται ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος γιὰ νὰ διασκαδᾷ, μαρτυροῦν ἕναν ἀξιοθρήνητο ἔσπεσομό: Λίγοι εἶναι οἱ νέοι σήμερα, ἀκόμη κι' ἀνάμεσα στοὺς μορφωμένους, ποῦ θέλουν πραγματικὰ νὰ μελετήσουν κάτι ἀξιο, ἐνῶ οἱ πολλοὶ ζητᾶνε ἕνα ὀποιοδήποτε βιβλίο γιὰ νὰ παράσουν τὴν ὥρα τους. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος εἶναι ἀλήθεια, εὐτυχῶς, ὅτι μιὰ καλὴ παράσταση: ἔχει καλὴ ὑποδοχὴ στὸ κοινό, ἀλλὰ καὶ τὸ κακὸ θέαμα δὲν προκαλεῖ καμμιά ἐξέγερσι ἢ ἀντίθρασι. Ἀκόμα, ἂν θυμηθῇ κανεὶς πόση διάδοσι εἶχαν ἄλλοτε, καὶ πόση ψυχαγωγία προσέφεραν στὸν ἄνθρωπο, οἱ κάθε λογῆς ἐρασιτεχνικὲς χειροτεχνίες, ἢ ἀπορήθη βλαπόντας, πόσο λίγους τραβοῦν σήμερα οἱ παρόμοιοι ἀσχολίες. Κι' ἐταν ἀκόμα τίς συναντήσῃ κανεὶς στὴν ἐποχὴ μας, θὰ τίς βρῇ περιωρισμένους σὲ κάτι ἐντελῶς μηχανικό, λόγου χάριν σὲ μιὰ ἄπληξ συλλεκτικὴ ἐργασία, καὶ δὲν θὰ παρυσιάξῃ τὴν ἀπαίτησι, ἀλλὰ καὶ δὲν θὰ δίνη τὴν ἀντιστοιχὴ χαρὰ, τῆς ἐξειδικευμένης φροντίδας, τοῦ καλοῦ γούστου. Γενικώτερα μπορεῖ νὰ εἰπῇ κανεὶς ὅτι τὴν καλλιτεχνικὴ καὶ τὴν κριτικὴ ἱκανότητα, σὰν στοιχεῖα ψυχαγωγίας, ἐλάχιστα τίς μεταχειρίζεται ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος. Ἄφῃ-σε ἀρχαιοποιήσῃ τὴ δυνατότητα, ποῦ ὑπάρχει μέσα του, νὰ βρῇ τὴν ποικιλία καὶ τὸ κάπως συναρπαστικὸ ἐνδιαφέρον (στοιχεῖα δηλαδὴ ποῦ ξεκουρίζουν καὶ ψυχαγωγοῦν) σὲ διάφορες προσωπικὲς τὸ ἀσχολίες ὅσπερ ἀπὸ τίς ὥρες τῆς ἐργασίας κι' ἔτσι ἔχει πάρεσι τόσο ἔκτασι ἢ μανία τῶν τυχερῶν παιγνι-

διῶν. Δὲν εἶναι σὲ θέσι, ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος, νὰ βρῇ κάτι ἀξιο νὰ τραβήξῃ τὸ ἐνδιαφέρον του, μπορεῖ νὰ πῇ κανεὶς πῶς ἔχασε τὴν ψυχικὴ ἱκανότητα νὰ βρῆσῃ ψυχαγωγία χρησιμοποιοῦντας μόνον τὸν ἐσωτερικὸ του κόσμον καὶ τὸ θέαμα τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου. Τὴν ψυχαγωγία του εἶναι ἀνάγκη νὰ τοῦ τὴν ετοιμάζουν ἄλλοι, νὰ τὴν ἀγοράξῃ.

Γιὰ τὴν θεραπεία αὐτοῦ τοῦ κακοῦ, ἢ ἐκπαίδευσι δὲν φαίνεται ὅτι θὰ θελήσῃ νὰ βοηθήσῃ, ἔτσι καθὼς εἶναι: σήμερα προσανατολισμένη πρὸς τὴν εἰδικὰ ἐπιστημονικὴ καὶ τεχνικὴ πρόδο, ἀφοῦ ἔχει λησμονήσει τὸν σωστὸ προσορισμό της, ποῦ εἶναι νὰ καλύψῃ τίς ἀνάγκας ἑλίου τοῦ ψυχικοῦ βίου. Ἄρκει νὰ θυμηθῇ κανεὶς ὅτι δὲν γίνεται καμμιά σχεδὸν διδασκαλία γιὰ τὴν χρῆσιμοποίησι τῆς ἐλεύθερης ὥρας.

Ἄλλὰ αὐτὴ ἡ κατάσταση, τὸ νὰ καταντᾷ δηλαδὴ ὁ ἄνθρωπος ψυχικὰ δοῦλος, θύμα, ἐκείνων ποῦ ὀργανώνουν (κατὰ τὸ κέφι τους, κατὰ τὰ συμφέροντά τους) τίς σύγχρονες ψυχαγωγίας, εἶναι ἕνας ἔσπεσομό τῆς ἀνθρώπινης ἀξιοπρέπειας. Καὶ ὑπερασπιστὴς τῆς ἀξιοπρέπειας αὐτῆς τοῦ ἀνθρώπου ἦταν καὶ εἶναι μόνον ὁ Χριστιανισμός. Ἀπὸ τοὺς Χριστιανούς λοιπὸν μόνον θὰ πρέπη νὰ περιμένωμε νὰ ξανακάνουν τὸν ἄνθρωπο κυρίαρχο τῆς ἐλεύθερης ὥρας του, νὰ τὸν μάθουν νὰ διασκεδάξῃ, χωρὶς ἔστω ἀγορασμένη ψυχαγωγία καὶ νὰ βάλουν τὴν χριστιανικὴν σφραγίδα στὸν πολιτισμό μας.

*

Στὸ βιβλίο τοῦ Κοινωνιολογία τοῦ Φιλμ (Sociology of the Film) ὁ Dr. Mayer ἐκφράζει τὴν πεποίθησι ὅτι ὁ ρόλος ποῦ παίξῃ τὸ Φιλμ στὴ δημιουργία τῆς ζωῆς καὶ τῆς κοινῆς γνώμης εἶναι πολὺ μεγάλος. Πρὶν ἀπὸ μερικὰ χρόνια, μιὰ προσεκτικὴ ἀνάλυσι, ποῦ ἔκαναν Ἄμερικανοί, τῶν διαφόρων παραγόντων ποῦ ἐπιδρῶν στὴ δημιουργία γνώμης ἔδωσε οπουδαία θέσι στὸ φιλμ. Αὐτὸ δίνει τὴν πεποίθησι στὸν συγγραφέα ὅτι τὸ φιλμ εἶναι μιὰ δύναμι ποῦ δὲν μπορεῖ κανένας νὰ τὴν ἀγνοήσῃ. Εἶναι καθήκον μας νὰ ἐνδια-

* Βλέπε: Ν. Βαλασάκη «Ἐνα μεγάλο σύγχρονο πρόβλημα: Ἡ ψυχαγωγία». «Ἀκτίνες», τόμος 1947 σ. 246.

φερθούμε γι' αὐτὸ πὸ ἐπιδρᾶ μὲ τὴν δύνάμει στὴ σκέψι, στίς συνήθειες, στοὺς τρόπους καὶ στοὺς φόβους τοῦ λαοῦ, ὅπως γίνεται μὲ τὸ φίλμ.

Γενικά τὸ βιβλίον τοῦ Dr. Mayer ἀσχολεῖται περισσότερο μὲ τὸ θεατὴν παρά μὲ τὸ φίλμ. Αὐτὸ ἴσως, τοῦ δίνει ξεχωριστὴ ἀξία. Καὶ ἀφ' ἑνὸς πάλι μπροστὰ μας τὸ πρόβλημα πὸ εἶναι σχετικὸ πρὸς τὴν ἐπίδρασι τοῦ φίλμ στὸν πολιτισμὸς μας. Οἱ «Ἀκτίνες» ἔχουν πῆ τὴν ἀποφί τους, ἀποφί παρμένη ἀπὸ τὴν παῖρα τῆς ζωῆς. Ἄς ἐπιστώμα, πὸς βιβλία, ὅπως τοῦτο τοῦ Dr. Mayer, θὰ συντελέσουν ὥστε νὰ ἔχωμα στὸ μέλλον τὸ φίλμ πὸ οἰκοδομεῖ ἀντὶ νὰ ὑπονομεῖ καὶ νὰ γκρεμίζῃ.

*

Πρὶν ἀπὸ λίγο καιρὸ συμπληρώθηκαν 50 χρόνια ἀπὸ τότε πὸ ἀνακαλύφθηκε ἡ ἀσύρματος τηλεγραφία. Καὶ λαμβάνοντας ἀφορμὴ ἀπ' αὐτὴν τὴν παντηριατικὴν εἰδησίαν τὸ ἐπιστημονικὸ περιοδικὸ Discovery ἐθέτει ὅλες τίς τελειοποιήσεις πὸ παρουσίασε ὁ κλάδος αὐτὸς τῆς ἐπιστήμης. Ραδιόφωνο, ἀσύρματος, τηλεφώνο, τηλεπικοινωνία, εἰκόνας μὲ τὸν ἀσύρματο, ραντάρ εἶναι μερικὲς ἀπὸ τίς σύγχρονες ἐφαρμογὲς τῆς πὸ πάντοτε ἤμποροῦν νὰ χρησιμοποιηθοῦν γιὰ τὸ καλὸ, ἂν τὸ θέλῃ ὁ ἄνθρωπος πὸ τίς μεταχειρίζεται. Γιὰ τὴν πρόοδο τῆς ραδιοπικοινωνίας ἐργάσθησαν πολλοὶ ἐπιστήμονες καὶ μεταξὺ αὐτῶν ἀναφέρονται πρῶτα οἱ G. Marconi, Sir Ol. Lodge καὶ Sir Ambr. Fleming. Καὶ κατὰ τύχη (εἶναι ἀρα γὰ τύχη;) καὶ οἱ τρεῖς αὐτοὶ κορυφαῖοι τῆς ἐπιστήμης ἦσαν ἄνομοι-δητοὶ χριστιανοὶ πὸ ἐπρωτοστάτησαν στὴν καλλιέργεια τῆς ἐπιστήμης.

*

Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου, ἀλλὰ κυρίως τώρα τελευταία Ἕλληνοὶ καὶ Ἀμερικανοὶ διακεκριμένοι ἐπιστήμονες θεωροῦν καθήκον τους νὰ ἐπικοινωνήσουν σὲ ἐπιστημονικὲς ραδιοφωνικὲς ἐκπομπὲς μὲ τὸ πολὺ κοινὸ καὶ νὰ τοῦ μεταδώσουν μερικὲς ἀπλοποιημένους γνώσεις ἀπὸ τὴν ἐπιστήμην πὸ ὁ καθένας τους καλλιεργῇ. Πολὸ καλὴ ἢ ἀπαιχὴ αὐτὴ πὸ θὰ ἤμποροσε νὰ γενικουθῇ. Νὰ μὴ καὶ ὁ ἐπιστήμων στὴν καθημερινὴν ζωὴ καὶ νὰ γνωρίσῃ τὸν κόσμον. Ἄρατι ὅμως νὰ εἶναι σὲ θέσι νὰ ἀνεβάσῃ ὑψηλότερα τὸ πολὺ κοινὸ. Γιατὶ πολλὰς φορὰς τὸ πνευματικὸ καὶ ἠθικὸ ἐπίπεδο τοῦ λαοῦ ἐβρίσκειται πολὺ πῖο ἐπάνω ἀπὸ τὸ ἐπίπεδο τοῦ «ἐκλαϊκαυτοῦ»

ὁπότε... ὁπότε καλλίτερα, βέβαια, νὰ λαίπη ἢ ραδιοφωνικὴ ἐκλαϊκευσι...

*

Ὁ στρατηγὸς Mac Arthur ἐκφράζει τὴν γνώμη σὲ μιὰ ἐπιστολῇ του, ὅτι ὁ χριστιανισμὸς ἔχει σήμερα στὴν Ἰαπωνία τὴ μεγαλύτερη εὐκαιρία ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ. Καὶ προσθεῖται: "Ἄν ἐπιφαινηθῶμα αὐτῆς τῆς εὐκαιρίας καὶ τὴ χρησιμοποιοῦμα μὲ σύνεσι, ἤμπορομα νὰ περιμένωμα μιὰ πνευματικὴ ἐπανάστασι ἰκανὴ νὰ ἀλλάξῃ τὴν πορεία τοῦ πολιτισμοῦ πῖο εὐνοϊκὰ ἀπὸ ὅ,τι ἔκαμε ὁποιοδήποτε οἰκονομικὸ ἢ πολιτικὸ σύστημα στὸν κόσμον.

*

Ἡ Χριστιανικὴ Φοιτητικὴ Κίνησις στὴν Ἀγγλία ἐκυκλοφόρησε τελευταία μιὰ σειρὰ ἀπὸ φυλλάδια, γραμμένα ἀπὸ διαφόρους συγγραφεῖς, πὸ ἀναφέρονται στὴν κατάλληλη θέσι τοῦ Χριστιανισμοῦ στὴν ἀκαδημαϊκὴ ζωὴ καὶ γενικώτερα στίς «βασικὲς προϋποθέσεις τῆς πανεπιστημιακῆς ἀγωγῆς».

*

Ἡ αἴρεσι, ὅτι ἡ κοινωνία ἤμπορεῖ νὰ ἐφαρμόσῃ τίς χριστιανικὲς ἀρετὰς τῆ στιγμῇ πὸ ἀπορρίπτεται τὸ δόγμα καὶ παραμελεῖ τὴ λατρεία εἶναι μιὰ ἀναπόφευκτὴ φάσι τῆς καταπτώσεως τῆς χριστιανικῆς καλλιέργειας, γράφει τὸ φιλολογικὸ παράρτημα τῶν Times (The Times Literary Supplement) στὴν κριτικὴ τοῦ βιβλίου τοῦ C. J. Barker: Ὁ τρόπος τῆς ζωῆς. Ὁ Barker ἐξετάζοντας αὐτὸ τὸ πρόβλημα γράφει πολὺ σωστὰ ὅτι θὴν ἤμπορεῖς νὰ κορματιάσῃ τὸν χριστιανισμὸ καὶ νὰ πάρῃς μόνο τὴν ἠθικὴν του ἀφίνοντας κατὰ μέρος τὴν Πίστι.

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

"Ἐνα νεοελληνικὸ πεζογράφημα ἰ. Χονδροπούλου: Καινούργια γῆ. Τρία ποιητικὰ κείμενα: Τάσος Μιχαλκάκι: Διγενὴς Ἀκρίτας.— Ὀδυσσεὶ Ἐξαρχάκη: Ἀυτικὸ Δίπτυχο.— Μπάμπη Ν. Νίνας: Ἡ Δωδεκάτη Ὀμιλία.

Σῶτου Χονδροπούλου: Καινούργια Γῆ. Διηγῆματα. Ἐκδόσεις

ἡ «Δαμασκός». Δὲν εἶναι ἡ πρώτη φορά πού ὁ κ. Χονδρόπουλος ἐμφανίζεται στὰ ἑλληνικά γράμματα. Τρεῖς παλαιότερες συλλογές του (Πρόσωπα σὸ περιθώριο, Κουραζόμενοι πού βαδίζουν, Ἡρώες χωρὶς ἄθλους), ἔδωσαν εὐκαιρία στὴν κριτικὴ νὰ ἀνεγνωρίσῃ τὴν ἀξία τοῦ ἔργου του. Καί μερικὰ ἀπὸ τὰ διηγήματά του μεταφράσθηκαν καὶ σὲ ξένες γλώσσες. Ἀνάμεσα ὅμως στὴν παλιὰ δημιουργία τοῦ κ. Χ. καὶ στὴν ἐργασία πού τώρα μᾶς παρουσιάζει, ὑπάρχει ἡ μεγάλη ἀπόστασις πού δείχνει τὴν πρόοδο, τὸ ἀνέδασμα, τὴν ἑσωτερικὴν ψυχικὴν δημιουργία. Μὲ τὴν «Καινουργία γῆ», ὁ κ. Χ. δείχνει πὼς ἔφθασε σὲ καινούργιους κόσμους, σὲ νέες πηγές ἐμπνεύσεως γιὰ τὸ ἔργο του. Ἀνανεωμένος στὴ φόρμα, δυνατός στὴν πορεία του, μὲ συνέπεια στὴ γραμμὴν του, καταφέρνει νὰ μᾶς δώσῃ μιὰν ἀληθινὰ καινούργια δημιουργία, σ' ἐποχὴ πού τὸ δύσκολο αὐτὸ εἶδος τοῦ λόγου πού λέγεται διήγημα ἀποξενᾷ μιὰ τέτοια ἀνανέωσι, μιὰν ἀληθινὴ ἀναγέννησι. Ἔτσι ὁ κ. Χ. μᾶς δίνει, μὲ τρόπο ἐντελῶς ἐσκευαστο, δώδεκα διαφορετικὰ κομμάτια, δώδεκα διαφορετικοὺς μύθους. Πηγάτα στὴν ἐμπνευσι καὶ καλοδολεμένα τὰ διηγήματα τῆς συλλογῆς του, ἔχουν τὴν ἑσωτερικὴν ἐνότητα πού δίνει κάλλος καὶ δύναμη σὸ σύνολο. Ὁ κ. Χ., ὠδηγούμενος ἀπὸ τὴν πίστι, κατευθύνει τὴν ἐμπνευσι του καὶ χρησιμοποιεῖ τὸ ἀναμφισβήτητο ταλέντο του γιὰ νὰ μᾶς παρουσιάσῃ τὸν σημερινὸ ἄνθρωπο ἐντελῶς διαφορετικὰ παρὰ ὅπως εἰμαστε συνειδημένοι νὰ τὸν βλέπουμε, στὶς σαλίδες πολλῶν διηγηματογράφων μας. Βλέπεις στὴ συλλογὴ αὐτὴ τὴν ἀντίθεση πρὸς τὸ ἄρρωστο καὶ τὸ ψεύτικο πού συναντᾷς πολλὰς φορές σὲ ἑλληνικὸ διήγημα, βλέπεις διηγήματα γεμάτα ὕψια. Σὲ μερικὰ ἀπὸ τὰ διηγήματά του ("Ὅταν ἡ ζωὴ μικραίνει, Ἀγωνιστὴς στὴ ζωὴ, Κι' ἡ καταγίδα περνάει, Ὁ Βαλέκας τ' ἀγγίμι) ὁ σ. φεραίνεται πολὺ τὸν ἑαυτοῦ του. Καθένα ἀπὸ αὐτὰ τὰ διηγήματα εἶναι κι' ἕνας κόσμος πού δονεῖται ἀπὸ συγκίνησι, ἀνθρωπιὰ, παλμὸ ζωῆς. Καὶ καθὼς εἶναι δοσμένος ὁ κόσμος αὐτός μὲ δύναμη, τέχνη, κι' ὄμορφα, δημιουργεῖ στὸν ἀναγνώστη τὸ αἶσθημα τῆς αἰσιοδοξίας πρᾶγμα πού τόσο ζητάει ἡ σημερινὴ ἐποχὴ. Οἱ ἥρωες τῶν διηγημάτων του δὲν εἶναι ἀγνωστοί μας. Εἶναι οἱ ἄνθρωποι τῆς καθημερινῆς ζωῆς, οἱ διπλανοί μας πού τὸ δρᾶμα τους ἀνάγλυφα καὶ ὄρατα μᾶς τὸ παρουσιάζει ἡ πένα του διηγηματογράφου. Αὐτός ὁ ρεαλισμός, ἡ ἀπλότης καὶ ἡ ἑλλειψὶς ἐξεζητημένης παραδοξολογίας, μαζὺ μὲ τὸν πλοῦστο λιριμό, εἶναι τὰ προσόντα τῆς πέννας τοῦ κ. Χ. Μὲ τὴν

ἐργασία του αὐτὴ ὁ κ. Χ. δείχνει πὼς εὐνατότητες ἔχει ἡ ἀνάπτυξι τοῦ χριστιανικοῦ διηγήματος στὸν τόπο μας. Τὸ ἑλληνικὸ διήγημα, ἀφήνοντας πιά κατὰ μέρος τὴν ἠθογραφία τοῦ παλποῦ καιροῦ καὶ μπαίνοντας σὸ ψυχογραφικὸ διήγημα ἔχει ἀνάγκη νὰ τροποποιηθῇ ἀπὸ καινούργιες, φωτισμένες κατευθύνσεις καὶ μόνο στὸν κόσμο τῶν χριστιανικῶν ἰδεῶν μπορεῖ νὰ βρῇ τοὺς ἀνοιχτοὺς ὁρίζοντας γιὰ τὴν ἀνανέωσι του. Σ' αὐτὴ τὴν τροφοδοσίᾳ ἐφίσταται ἡ ἐπιτυχία τοῦ βιβλίου τοῦ κ. Χ. Ὁ διηγηματογράφος μας, ἀκολουθώντας αὐτὸ τὸ δρόμο καὶ διαθέτοντας ἀναμφισβήτητο ταλέντο, μᾶς δίδει μιὰ πραγματικὰ «Καινουργία γῆ». Αὐτὴ τὴν καινούργια γῆ πρέπει νὰ τὴν καλλιεργήσῃ, νὰ τὴν ὀργώσῃ, νὰ τὴν κυτάξῃ μὲ στοργὴ γιὰ νὰ μπορέσῃ ἡ αἰριανὴ του παραγωγὴ νὰ εἶναι τέτοια, ὥστε νὰ συνεχίσῃ, μὲ πλήρη συναίσθησι τῶν εὐθυνῶν, τὴν νέα καὶ καρποφόρα περίοδο τῆς δημιουργίας του. Καὶ ἡ «Καινουργία γῆ» ἔχει βέβαια τίς ἀδύνατες πλευρὰς τῆς. Ὁρισμένες σαλίδες εἶναι παράξενα μελαγχολικῆς. Μερικὰ διηγήματα δὲν ἔχουν τὴν κινητικότητα πού θὰ ἐκούραζε τὸν ἀναγνώστη. Κάπου, κάπου τὸ κοσμοθεωριακὸ πλαίσιο σὰν νὰ ἔχη κενά. Ὁρισμένες ἀδυναμίες τῆς προηγουμένης του ἐργασίας συνοδεύουν καὶ τὴν τωρινὴν του ἐργασία. Σὲ ὅρισμένα σημεῖα παίξαι τὸ παιχίδιομα τῶν λέξεων μεγαλύτερο ρόλο ἀπὸ τὸ σκίτημα τῆς ψυχῆς τῶν ἡρώων του. Κι' ἔτσι ἡ ἀπλότης διαταράσσεται. Κάτι τέτοια λεπτομερειακὰ σημεῖα θὰ μπορούσε ὁ κ. Χ. νὰ προσέξῃ στὴ συνέχεια αὐτῆς τῆς δημιουργίας του, συνέχεια πού τὴν περιμένουμε γιὰτὶ μπορεῖ καὶ πρέπει νὰ μᾶς τὴν δώσῃ.

✱

Τὰ σου Μιχαλακέα: Διγενῆς Ἁκρίτας. Ἡρωϊκὴ τραγωδία σὲ πέντε πράξεις. Οἱ ἠρωϊκῆς τραγωδίαι πού δὲν προσρίζονται γιὰ τὸ θέατρο, μὰ πού τυπώνονται σὲ βιβλία, δὲν εἶναι ἀπὸ τὰ πολὺ εὐχάριστα διαβάσματα. Τὸ βιβλίον ὅμως τοῦ κ. Μιχαλακέα διαβάσεται ἐσκευαστα, περισσότερο σὰν μυθιστόρημα παρὰ σὰν δυσκολονόητο κατασκευασμὰ βαθυστόχαστων στίχων.

Ἀπὸ τίς πρώτες σαλίδες του νοιώθεις πὼς τοῦτος ὁ Διγενῆς τοῦ νέου βιβλίου—ἂν κ' εἶναι στὴ βᾶσι του καὶ ἀλλοιώτικον ἀπὸ τὸν Διγενῆ τοῦ θρούλου—σὲ προδιαθέτει φιλικὰ ἀπέναντι ἐκείνου πού θέλει νὰ πῆ μὲ τὸ βιβλίον του ὁ συγγραφέας. Ἀπάνω στὸν καμῆλ τοῦ ἀκρῆτικοῦ ἔπους βλέπεις νὰ πλέκται μιὰ

ιστορία ἐνός παράξενου ἱππότη πού στήν νέα του μορφή, ἀνδρειωμένος κι' αὐτός πολεμιστής σάν τόν παλῆ τόν Διγενή, πολεμᾷ τοὺς ἀγρηνούς, τιμᾶει τοὺς ἀπιστοὺς, τοὺς κακοὺς, τοὺς ἐμμεταλλευτές, τοὺς χυδαίους, ἐλευθερώνει τοὺς σκλάβους, ὑπερασπίζεται τοὺς ἀδυνατοὺς. Δὲν σὲ παίζει πού ὁ συγγραφέας τοῦ βιβλίου χρησιμοποιεῖ τὸν κόσμο τῶν ἀκριτικῶν θρύλων γιὰ νὰ σοῦ παρουσιάσῃ τὴν δικὴν του ἰδέαν καὶ τὸν δικό του ἥρωα. Ἀδιαμαρτύρητα δέχεται ἀπὸ τὴν μιὰ ἀνετα νὰ κινεῖται ὁ Διγενὴς τοῦ βιβλίου μέσα στὰ κάστρα καὶ στὶς λησμονημένες πολιτείας, ἀνάμεσα στοὺς βιγλάτορες, στοὺς ἀρνηστες καὶ στοὺς ἱππότες τοῦ χριστιανικοῦ μεσαιῶνα τῆς Ἀνατολῆς καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη νὰ ακούῃ καὶ στὶς δικὴς μας ἀνάγκες τοῦ ἐκκοστὸ αἰῶνα. Ἐτοῖ ἐχομε μπροστά μας ἕνα ξανανιωμένο Διγενή — μιὰ ἥρωϊκὴ μορφή «καλοῦ κ' ἀγαθοῦ» — πού μὲ τὴν Πίστι τοῦ Χριστοῦ ἀνδρειωμένος «καθάλα στὸ φαρί του τρικυμιωμένος κι' ὅλος μέσ' τὸ φῶς σάν τόν Ἄη-Γιῶργη λίγο πιὸ μικρός» κάνει τοῦτο τὸ ἀντιδιγενικό νικᾷ καὶ τὸν χάροντα στὰ «μαριάρνια ἄλωνα».

Μεγάλο ἐγχείρημα, μεγάλο τόλμημα μιὰ τέτοια μορφή τοῦ Διγενή. Τὸν Διγενὴ τοῦ θρύλου τὸν ζοῦμε ἀκριθῶς γιατί δὲν μπόρεσε τὸν θάνατο νὰ νικήσῃ. Τοῦ ἀνδρειωμένου ἥρωα τὸν θάνατο ὀλοκλήρες γενεὴς θρηκολόγησαν καὶ πῶς τώρα τοῦ ἀποθρυλοποιημένου Διγενὴ θὰ ἀντιμετωπίσουμε τὴν καινούργια μορφή;

Τὴν τολμηρότητα γιὰ τὸ σπᾶσιμο τῆς παραδόσεως τὴν σῶζει μόνο ὁ οὐσιασμός πού ὁ συγγραφέας τρέφει πρὸς τὴν ἰδέαν πού θρέψαν αὐτὴν τὴν ἴδια τὴν παράδοσι τῶν ἀκριτικῶν. Τὸν ἄνθρωπο τῆς Ἀρετῆς καὶ τὴν Ἀρετή — σάν ὀλοκληρωμένῃ καὶ στηριγμένῃ στὸ χριστιανικὸ βίωμα καὶ στὴν χριστιανικὴ κοσμοθεωρία — προβάλλει σάν ἰδανικό στὸ βιβλίο του ὁ κ. Μιχαλακάς. Δὲν γνωρίζω ἂν τὴ χριστιανικὴ αὐτὴ θέσι τῆς τραγωδίας τὴν ζῆ πέρα γιὰ πέρα ὁ δημιουργὸς τῆς οὔτε μπορῶ νὰ ξέρω ποῖα θάνατι ἢ κοσμοθεωρικῆ του κατεῦθουσι στὴν ἀριανὴ του παραγωγῇ, μὰ ὅτι πετυχαίνει στὸ τωρινὸ του βιβλίο τὸ ὀφείλει, στὸ κυριώτερό του μέρος, στὸ ὅτι οικοδομῆσαι ἐπάνω στὸν κόσμο τῶν χριστιανικῶν ἰδεῶν. Ἐχει πολὺ οὐσιασμὸ στὸν ἄνθρωπο, ὅπως τὸν νοιῶθει ἢ χριστιανικὴ ἰδέα, ὁ «Διγενὴς Ἀκρίτας» τοῦ κ. Μιχαλακά.

Ἀπὸ τὴν ἀποφί βέβαια τῆς μεγάλης Τέχνης τὸ βιβλίο ἔχει τὴν ἀδυνατὰ του πλεονεξ. Μὰ κανενὸς τὸ μυαλό δὲν πάει νὰ συγκρίνῃ, σὲ ἴση μετρά μάλιστα, τὸ «ἀκριτικὸ ἔ-

πος» μὲ ἕνα σύγχρονο βιβλίο. Μπορεῖ καὶ στὴν σκηρικὴ τῆς οἰκονομία ἢ τραγωδία τοῦ κ. Μιχαλακά νὰ ἔχει κανὴν, στιγμῆς μέτριες, πλαστικὰς λύσεις, μὰ ὅλο τὸ βιβλίο στὴν ὀλοκλήρωσι τοῦ ἔχει κάτι τὸ δυνατὸ, τὸ γεροδεμένο, τὸ ἥρωϊκό. Ἀναμφισβήτητα ὁ «Διγενὴς Ἀκρίτας» εἶναι ἕνα τόλμημα, μὰ τὴν στιγμὴ πού ἢ τόλμη του δὲν εἶναι πρόκλησι στὴν παράδοσι τῶν Ἀκριτικῶν δὲν εἶναι ἀσέβεια στὸ θρύλο, εἶναι μιὰ δημιουργικὴ ἐργασία πού τιμᾷ τὸν συγγραφέα τῆς. Γιατὶ ὁ δημιουργὸς τῆς ἐκεί ἀκριθῶς πού σκοπεῖται ἢ συγγραφεὴ του, στὴν νίκη δηλαδὴ τοῦ Διγενὴ στὰ μαριάρνια ἄλωνα, παρεβάλλει ἔντεχνα καὶ μεγάλο, τὴν χριστιανικὴν πεποίθησι πού νικᾷ τὸν θάνατο — «πὺ σου, θάνατε, τὸ κέντρον, πὺ σου Ἄη τὸ νίκος; — Καὶ ἔτοι ἀποπνευματοποιεῖ τὸν Διγενὴ καὶ δίδει ἕνα καινούργιο κλέος στὸν ἥρωα του, μὰς κάνει νὰ ποῦμε πὸς σ' ἕνα δύσκολο μεγάλο θέμα ἔδωκε καλὰς ἐξετάσεις ὁ κ. Μιχαλακάς. Πέταξε μ' ὀλάνοικτα φτερα στὸν κόσμῳ τὸν θρύλων τοῦ ἑλληνικοῦ Μεσαιῶνα καὶ μὰς ἔφερε τὸ χαρμόσυνο μήνυμα τῆς χριστιανικῆς ἐπιόδου πὺ κοντὰ μας. Κι' ἐλπίζομε πὸς ὁ σ. δὲν θὰ σταματήσῃ στὴν ἐπιτυχία πού τοῦδεσε ἢ πρῶτη μόνον ἀ πησι, τὸ πρῶτο καλὸ πέταγμα.

*

Ὁδυσσεῖα Ἐξαρχάκη: Ἀυρικὸ Δίπτυχο.— Τὸ «Αυρικὸ Δίπτυχο» φαίνεται πρῶτος εἶναι τὸ πρῶτο ποιητικὸ βιβλίο τοῦ κ. Ἐξαρχάκη. Σάν πρῶτο βιβλίο εἶναι ἀξιόπρῶστο. Ὁ ποιητὴς τῆς συλλογῆς διαθέτει ταλέντο, λεπτότητα καὶ τὸ μυστικὸ μὴς ἀπαλῆς λυρικότητας πού υποβάλλει καὶ δημιουργεῖ εὐχάριστη ἀτμόσφαιρα. Ὁ «Προμηθεὺς Ἀεσπώτης» τὸ τελευταῖο καὶ μεγαλύτερο ποίημα τῆς συλλογῆς δείχνει τὴς δυνατοτήτες τῆς ἀριανῆς παραγωγῆς τοῦ κ. Ἐξαρχάκη. Καλοσουλμένως μουσικὸς στίχος χωρὶς κανὴν καὶ πεζολογίαις εἶναι τὸ πιὸ μεσοτὸ καὶ τὸ πιὸ καλὸ σ' ὅλο τὸ βιβλίο. Τὰ ὑπόλοιπα ὑπεροπῶν. Τὸ περιεχόμενον τους καὶ ἢ ἔμπνευσι τους δὲν ἔχουν τὴν ζωτικότητά τοῦ «Προμηθεὺς». Γενικά τὸ «λυρικὸ δίπτυχο» δὲν διακρίνεται γιὰ πλοοισία ἔμπνευσι. Μήπως τὸν κύκλο τῶν ἰδεῶν του πρέπει νὰ πλουτίσῃ καὶ νὰ ἀνανεώσῃ ὁ κ. Ἐξαρχάκης; εἶναι κρῖμα νὰ σκορπίζεται σὲ μικρόπνοα χιλιότραγουδιῆμενα πρᾶγματάκια ἕνα πλοοισι ταλέντο.

*

Μπάμπη Ν. Νίντα: Ἡ Δωδεκάτη Ὁμιλία. Μία συλλογὴ ἀπὸ τριάντα ποιή-

ματα σὲ ἐλεύθερο στίχο ἢ νέα ποιητικὴ ἐργασία τοῦ κ. Νίντα. Ὁ ποιητὴς μὲ μεγάλη εὐκολία καταπιάσκει νὰ τραγουδίῃ διάφορες μεταξὺ τους σὲ ἔμπνευσι καὶ περιεχόμενα συγγινῆσεις. Διαφορετικὰ θέματα καὶ καθημερινὰς ὁμιλίαις μὲ τὰ γύρω του καὶ μὲ τὸν ἑαυτό του. Ὁ ποιητὴς δὲν ἀφίνει περιθώριον γιὰ σιωπὴν, μιλάει χωρὶς πολὺ κόπον γιὰ μικρὰ καὶ γιὰ μεγάλα. Ὅσες οἱ προσωπικὲς του συγγινῆσεις περνοῦν ἀπὸ τὴς οὐλίδας τοῦ βιβλίου χωρὶς διάκρισι. Ὁ ἀναγνώστης τῆς συλλογῆς νοιώθει πὺς πολλὰ ἀπ' αὐτὰ ποὺ διαβάξει: δὲν τὸν ἀφοροῦν, εἶναι περισσότερο ἰδιωτικὰς ὑποθέσεις τοῦ ποιητῆ παρὰ προσφορὰ ἱκανὴ νὰ δημιουργήσῃ ποιητικὴν συγγίνην στὸν τρίτον. Αὐτὸ ὅμως δὲν θὰ πῆ πὺς μερικὰ ἀπὸ τὰ τραγῳδία τῆς συλλογῆς δὲν ἔχουν τὴν ἀξίαν τους. Τὶ ὅρατο θάταν ὅμως ὁ ποιητὴς πρὶν δώσει τὴν δημοσιότητα τὸ βιβλίον τοῦ νάκανε μιὰ ἐπιλογή. Ἡ αὐστηρότητα δὲν ἐβλάψη ποτὲ καὶ θὰ πρέπει ὁ κ. Νίντα, σὲ μελλοντικὴν ἐργασία, νὰναὶ αὐστηρότερος καὶ ἀντικειμενικώτερος.

Σ. ΚΑΛΗΣΠΕΡΗΣ

*

Κ. Ἀναγνωστοπούλου: Πρὸς καλλιτέραν αὐριον. Μελέτη προσαρμογῆς καὶ ἀναμορφώσεως τῶν νέων. Ἐκδόσεις Ἁγιάς. Πάτρας.

Ὁ συγγραφεὺς τοῦ βιβλίου αὐτοῦ, γιαντρός, ξεκινάει ἀπὸ τὴν παιδείαν πὺς ὁ καθὲς ἀνθρώπος μπορεῖ νὰ πιάσῃ τὸν ἑαυτό του καὶ θέλοντας νὰ βοηθήσῃ ἕνα τέτοιο ἔργον, δίνει, καταταγμένως συστηματικὰ, δειγμὰς γιὰ νὰ φτιάξῃ κανεὶς μιὰ ἐπιτυχημένην ζωὴν. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία πὺς εἶναι χρήσιμος οἱ περισσότερες ἀπὸ τὴς δειγμὰς αὐτὰς. Λέω οἱ περισσότερες γιαντὶ, λόγῳ χάριν, ἀμφιβάλλω ἂν ἐπιδέλλεται κανεὶς σ' ἕνα πρόσωπον μὲ τὸ νὰ κυττάξῃ ἀνάμεσα στὰ μάτια του καὶ, ἀκόμη περισσότερο, ἂν ἔχη καμμιάν ἀξία ἐπιβολῆν ποὺ κερδίζειται μὲ τὰ τοιαῦτα μέσα ἅλλ' αὐτὸ εἶναι λεπτομέρεια. Ἄλλῃ εἶναι ἡ βασικὴ ἔλλειψις τοῦ βιβλίου αὐτοῦ καὶ τῶσων ἄλλων ποὺ ἄφθονα ἔχουν κυκλοφορήσει: τὰ τελευταία χρόνια μὲ τὴν ἴδιαν προθέσει καὶ παρόμοια χαρακτηριστικὰ. Τὰ προεκάλεσε ὅλα αὐτὰ τὰ βιβλία, ἢ βασικὰ ἀνάγκη ποὺ ἐνοίωσε ὁ σύγχρονος ἀνθρώπος — ἀποστάτης ἀπὸ τὴν χριστιανικὴν πίστιν — νὰ βρῇ κάπου μιὰ βοήθειαν σ' ὅλας αὐτὰς τὴς δυσκολίας καὶ τὰ ἐμπόδια, σ' ὅλας τὴς δυνάμεις ποὺ ἔξω ἀπ' αὐτὸν καὶ, τὸ χειρότερον, μέσα του τὸν πολεμοῦν. Ἡ βοήθειαν ἀναζητήθηκε — ποὺ ἄλ-

λοῦ, ἀφοῦ ἀγνοήθηκε ὁ θεός: — στὸν ἴδιον τὸν βοηθούμενον ποὺ οἱ διάφοροι «δευγμοὶ» προσπαθοῦν νὰ τὸν βοηθήσουν ν' ἀποκτήσῃ συνείδησι τοῦ σκοποῦ ποὺ ἐπιδιώκει καὶ νὰ συστηματοποιήσῃ τὴν προσπάθειάν του.

Καλὰ εἶναι αὐτὰ ὡς ἕνα σημεῖον — ἀλλὰ μόνο ὡς ἕνα σημεῖον. Ὁ ἀνθρώπος ποὺ θὰ καταπιάσῃ μ' αὐτὰς τὴς δειγμὰς, γρήγορα θὰ ἰδῇ νὰρχεται ἢ κρίσιμη ὥρα ποὺ θὰ τὴς ἀποδείξῃ ὀλίγα ἀρχήσας, ἀνίκανες νὰ δώσουν τὴν παραμικρὴν βοήθειαν. Ὅταν ἔρθῃ ἡ ὥρα τοῦ κάθους ἢ τῆς ὀποιασδήποτε ἀδυναμίας ποὺ ἀποτελεῖ τὴν κρυμμένην «ἀχίλλειαν πτέρναν» τοῦ καθὲς ἀνθρώπου, τότε, μπροστὰ στὸν κατακλυσμὸν τῶν ἐχθρικών δυνάμεων, θὰ τρέξῃ ὁ δυστυχισμένος ὁ ἀνθρώπος στὸ βιβλίον μὲ τὴς δειγμὰς γιὰ νὰ πάρῃ βοήθειαν καὶ θ' ἀκούσῃ λόγια μόνο: «Ἀνάγκη νὰ αὐτοπαί. θαρρηθῆς, νὰ δυναμώσῃς τὴν θέλησιν σου». Ἄμ τὰ ξέρει αὐτὰ, τὰ λέει καὶ ὁ ἴδιος στὸν ἑαυτό του. Ἄλλὰ δὲν γίνεται τίποτα.

Ἐδῶ εἶναι λοιπὸν ὁ κόμπος. Γιαντὶ δὲν πρόκειται, βέβαια, μὲ τὴς δειγμὰς νὰ γιαντρεψώμε τους... γερούς ἢ καὶ τοὺς ἀρρωστοὺς ἀπὸ ἀρρώστειας ποὺ δὲν τὴς ἔχουν. Λοιπὸν στὴν ἀρρώστειαν ἐπάνω, στὴν ὀποιαδήποτε ἀδυναμίαν, ἀλλὰ καὶ στὸν ὀποιοδήποτε πόνο, φυσικὸ ἢ ἠθικόν, στὴς ἀγωνίας καὶ τὰ βασάνων μιὰς ζωῆς ποὺ ὀλοένα καὶ μεγαλώνει: τὸ μπερδεμὰ τῆς, τὰ ὅρατα λόγια δὲν ὠφελοῦνε καθόλου. Μόνον ἡ πίστις ἢ χριστιανικὴ ἔχει θεὸν ἐδῶ. Γιαντὶ δὲν εἶναι στοιχεῖον διακοσμητικὸν ἢ πίστις αὐτῆ, δὲν εἶναι κάτι ποὺ τὸ προσβάτει κανεὶς γιὰ νὰ δώσει, λόγῳ χάριν, ἔξωτερικὸν λοῦστρον, σὲ μιάν ἀνθρώπινην ζωὴν ποὺ στέκεται καλὰ στὰ δικά τῆς πόδια, ποὺ μαρτυρεῖ αὐτάρκειαν. Ποὺς θὰ μιλοῦσε γι' αὐτὴν, ἂν ἦταν ἔτσι.... Ἡ πίστις ἢ χριστιανικὴ ἔρχεται νὰ γεμίσῃ καὶ νὰ σκεπάζῃ ὅλας τὴς κοψίδας, τὰ βάρβαρα ποὺ ἀνοίγουν στὴς ἀνθρώπινους καρδίαις. Καὶ γι' αὐτὸ πάσχουν ἀπὸ μιὰ καιρία ἔλλειψις τὰ βιβλία τῆς κατηγορίας ποὺ ἀνέφερα παραπάνω: Γιαντὶ μιλάει γιὰ τὴν ἀρρώστειαν, συνιστοῦν ὅλα τ' ἄλλα βοηθητικὰ μέτρα σὲ τρόπο ποὺ δίνουν τὴν ἐντύπωσιν πὺς ἐξαντλοῦν τὸ θέμα — καὶ μόνο γιὰ τὸ φάρμακον, γιὰ τὸ ἕνα ἀληθινὰ θαυματουργὸν φάρμακον, δὲν λέει λέγει.

Στὸ βιβλίον τοῦ κ. Ἀναγνωστοπούλου εἰδικώτερα, δὲν ἀρκεῖ βέβαια γιὰ νὰ καταργήσῃ τὴν παραπάνω ἔλλειψιν ἢ ἀόριστον πίστιν ποὺ μαρτυρεῖται: σὲ «κάποια ἀνωτέρα δύναμι» ἀφοῦ αὐτὴ τὴν πίστιν τὸ βιβλίον τὴν ἀφίνει ἔξω ἀπὸ τὸ θέμα του, ἔξω δηλαδὴ ἀπὸ τὴν θεραπευτικὴν ἀρρώστειαν. Ἄλλὰ ἢ πίστις αὐτὴ μπορεῖ νὰ στηρίξῃ τὴν ἐλπίδαν πὺς ὁ σ., ἀ-

φοῦ καταπίσθησε μὲ τὴν ἔρευνα καὶ τὴ θεράπεια τοῦ συνολικοῦ ἀνθρώπου, θὰ θελήσῃ νὰ παρακολουθήσῃ πειραματικά — τίποτε ἄλλο — τ' ἀποτελέσματα ποῦ φέρνει ἢ χριστιανικὴ πίστις σ' ὅλας τὶς ψυχικὰς ἐλλείψεις, ἀδυναμίας καὶ ἀνάγκας ποῦ ὁ ἴδιος μελέτησε. Καὶ τότε δὲν μπορεῖ παρά νὰ μιλήσῃ γιὰ τὸ ἕνα θαυματουργὸ φάρμακο...

Ἡ προέλευσις τοῦ βιβλίου ἀπὸ ἐπαρχιακὴ πόλιν, τὴν Πάτρα, τὸ κάνει ἐξωριστὰ συμπαθητικόν. Γιατὶ ἀξίζει, βέβαια, περισσότερη προσοχὴ καὶ παρακολούθησι ὅτι ἀναφέρεται στὴν πνευματικὴ ζωὴ τῆς πολυστερημένης ἑλληνικῆς ἐπαρχίας.

N. B.

*

Henri Caro-Delvaile: Τὸ κάλεσμα πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν ζωὴν. Μετάφρασι (ἀπὸ τὰ γαλλικὰ) Μιχ. Ε. Ζαφειροπούλου, Ἀθήναι, 1947.

Στὸν τίτλο τοῦ βιβλίου αὐτοῦ ὁ ἀναγνώστης θὰ εἶχε τὴν διάθεσιν νὰ στηρίξῃ πολλὰς ἐπιπτώσεις, ποῦ ὅλας ὅμως τὶς διαφεύδει τὸ περιεχόμενον: Πρόκειται γιὰ μιὰ ἐκθεσὶ τῶν ἀντιλήψεων τῶν ἀρχαίων γνωστικῶν, ποῦ παρουσιάσθησαν καὶ κατὰ τὰ τελευταῖα χρόνια μὲ τὸ ὄνομα τῆς θεοσοφίας καὶ, στὴν ἀρχὴ, τράδηξαν πίσω τους καὶ μερικὸς ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν ἀνθρώπων ποῦ πνιγμένοι μέσα στὴν ἀσφυκτικὴ ὕλιστικὴ ἀντίληψιν τοῦ αἰῶνα, λαχταροῦσαν τὴ θροσινὰ τοῦ πνεύματος.

Ἀλλὰ ἡ θεοσοφία, οὐστὴμα ὀλότελα ξένο πρὸς τὴν ἀνθρώπινην ψυχὴν καὶ τὶς ἀνάγκας τῆς, παγερὸ καὶ καθαρὰ ἐγκεφαλικόν, ἀποδείχθηκε πάντα ἀνίκανον γιὰ ὁποιδήποτε οὐσιαστικὴν προσφοράν στὸν ἄνθρωπον—δσο τουλάχιστον ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔχει χάσει τὸν ἀνθρώπινο χαραχτήρα του. Γιατὶ ἡ θεραπεία ποῦ προτείνει, μὲ τὴν κατάλυσιν τῆς προσωπικότητος καὶ τῆ συγχώνευσιν τῆς μέσα στοῦ Σύμπαντος, κί' ἂν ἀκόμα ἦταν πρακτικὰ ἐφαρμόσιμη, θὰ ἔφτανε ἀνθρώπους ποῦ δὲν θὰ ἦταν πιά ἄνθρωποι, ἀλλὰ ἀνθρώποι — αἰνίγματα. Πῶς νὰ μὴ θυμηθῇ κανεὶς τὸν ὀλότελα ἀνθρώπινο τόνο ποῦ ἔχει ἡ Χριστιανικὴ Πίστις, τὴ συγγένειαν ποῦ παρουσιάζει μὲ τὴν ἀνθρώπινην καρδίαν!

Ἀπορεὶ κανεὶς ποῦ πῆγαν καὶ βρῆκαν, σ' ἐποχὴν ποῦ ἀπὸ τόσα τραῦματα ματώνουν οἱ ἀνθρώπινες καρδίαι, τὸν Henri Caro-Delvaile μὲ τὸς ἀγονοὺς βερμπαλισμοὺς, ὅ μεταφραστῆς ποῦ δεῖχνει ἰκανότηταν σ' αὐτὴ

τὴ δουλειὰ σίγουρα θὰ ἤμποροῦσε νὰ προσφέρῃ κάτι καλύτερον στὴ σημερινὴ ἐποχὴ.

N. B.

*

Ἀρχιμανδρίτου Βαρνάβα Τζωρτζάτου: Ἰούρον στὸ φῶς. Μία σειρά ἀρθρων γύρω ἀπὸ τὶς κυριώτερες γιορτῆς τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας. Γραμμένα σὲ δημοτικὴν γλῶσσαν καὶ, τὸ κυριώτερον, σὲ σύγχρονον ὕφος, θέλουν νὰ παρουσιάσουν στὸν σημερινὸν ἄνθρωπον τὸν Χριστιανισμό, λύτρωναι στὰ βάσανά του, καὶ κλείνουν μὲ «στοχασμοὺς προσευχῆς». Εἶναι μιὰ ἐπιτυχημένη καὶ χρήσιμη ἐργασία.

N. B.

*

Madeleine Chasles: Ὁ Πόλεμος καὶ ἡ Βίβλος.—Εἰρήνην καὶ ἀγάπην, διακηρύσσει ἡ Π. Δ. αἰθήκη. Ἀλλὰ προσθετεῖ ἡ Ἰβια: Πόλεμος καὶ δικαιοσύνη. Γιατὶ αὐτὴ ἡ ἀντίθεσις; Καὶ γιατί ὁ Θεὸς ἐπιτρέπει τὸν πόλεμον; Ἡ σ. ἀπαντᾷει στὰ ἐρωτήματα αὐτά:

Ὁ Θεὸς δὲν ἐστέρησε ποτὲ τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὴν ἐλευθερίαν του. Τὸν ἀφίνει ἐλεύθερον νὰ κἀμῃ πόλεμον, ὅπως εἶναι ἐξ Ἰσου ἐλεύθερος νὰ εἶναι εὐθὺς, δίκαιος καὶ καλός. Ὁ πόλεμος παρουσιάζεται στὴν Βίβλον, ὡς ἐργασιὰ τῆς Θείας Δικαιοσύνης, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν ἐξολόθρευσιν ὀλοκλήρων λαῶν, ποῦ ὑπέπεσαν σὲ ἀμετανόηταν σφάλματα.

Ἐξ ἄλλου ὅμως, ὁ Θεὸς, πολλὰς φορὰς χρησιμοποιοῖ τὸν πόλεμον καὶ ἀπὸ εὐπλαγχνία πρὸς τὸν ἄνθρωπον. Μὲ τὸ μέσον αὐτὸ ξυπνᾷει καρδίαι ποῦ εἶναι βοθημένες στὸν λήθαργον τῆς ἁμαρτίας καὶ τὶς φέρνει κοντὰ Του. Τέτοια ζωντανὰ παραδείγματα μᾶς δίνει ἡ Βίβλος, παρμένα ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ, ὅπως εἶναι ἡ ἐποχὴ τῶν Κριτῶν καὶ τῶν μετοικεσίων.

Ἀλλὰ καὶ στὴν σύγχρονὴν μας ἐποχὴν οἱ τελευταῖοι δύο παγκόσμιοι πόλεμοι, μὲ τὶς ὀλέθριες συνέπειαι τῶν, ἀποτελοῦν ἕνα ἀσγλωττο μάθημα γιὰ τὴν ἐπιστροφὴν τῆς παρκατρατημένης ἀνθρωπότητος.

Ἡ «π. τ. σ.», ἦταν ὁ πρῶτος πόλεμος ἐπάνω στὴ γῆ, μεταξὺ ἀνθρώπου καὶ πονηροῦ πνεύματος. Τὸ «δ. π. σ.» ποῦ ἐχρησιμοποιοῦθηκε στὸν ἀγῶνα αὐτὸν, ἦταν τὸ ψέμα. Καὶ μ' αὐτὸ κατώρθωσε νὰ νικήσῃ. Ἀπὸ τότε πιά ὁ νικητὴς αὐτός τῆς ἐπίγειας μάχης, ἄρχισε μὲ μανικισμὸν καταδιώξαι τοῦ ἀνθρώπου. Τοῦ ὅπιστος τὰ χέρια γιὰ τὸν πόλεμον, γιὰ τὴν ἐξόντωσιν τῶν ὁμοίων του.

Καί ἡ ἀρχὴ ἐγίνε με τὸν φόνο τοῦ "Αβελ. Τὸ αἷμα τοῦ πρώτου αὐτοῦ θύματος, ἀπέτελεσεν τὴν πηγὴ μιᾶς θάλασσης αἱμάτων, ποὺ τροφοδοτεῖται ἀδιάκοπα, σὺν κύλισμα τῶν αἰώνων, ἀπὸ τὸν φόνο καὶ τὸν πόλεμο. Τὸ φάσμα τοῦ θανάτου καὶ τοῦ πολέμου, καταδιώκει τὸν ἄνθρωπο. Ἰσχυρὰ ἀπὸ χιλιάδες χρόνια, αὐτὸς ἐξακολουθεῖ νὰ ζῆ σὺν ὀδυνηρῷ ἐπιείκῃ τῆς παραμονῆς ἢ τῆς ἐπομένῃ τῶν μαχῶν. Ὁ ἕνας ὀπλίζεται ἐναντίον τοῦ ἄλλου. Μ' ὅλα ταῦτα, ἕνας πολιτισμὸς, σύμφωνα με τὸ θεῖο θέλημα, θὰ καταρροῦσε τοὺς ἐξοπλισμοὺς, θὰ ἀπλωνε παντοῦ τὴν εἰρήνην, τὴν οικονομικὴν εὐτυχίαν καὶ τὴν κοινωνικὴν δικαιοσύνην. Ὅλα αὐτὰ ὅμως δὲν ἔμπορον νὰ ἐπιτευχθοῦν, ἐφ' ὅσον τὸ «Βασίλειο τοῦ Θεοῦ» δὲν ἀντικαταστήσει τὴν «δύναμι τοῦ σκότους».

Ὁ σύγχρονος κόσμος ἔχει μεταληθῆ εὐάχιστα ἀπὸ τὸ Ἑβραϊκό. Ἐφ' ὅσον ἡ μεγάλη μᾶζα τῶν ἀνθρώπων ἀγωνοῖ τὸν Θεὸ καὶ λατρεύει «τὸν ἄρχοντα τοῦ κόσμου τούτου, τὸν Χρυσὸ μίσγο» τῶν Ἰσραηλιτῶν δὲν ἔμπορεῖ νὰ γνηρίζῃ παρὰ τὴν ἀνισορροπία καὶ τὸν πόλεμο.

Τὸν πόλεμο ποὺ σκοτώνει καὶ γκρεμίζει, πρέπει νὰ τὸν νοιώσῃ ἡ Κοινωνία μας, σὰν μιὰ βήφλη κλήσι γιὰ μιὰν ἀλλαγὴ ζωῆς, ποὺ ἀποβλέπει στὴν ἐδραίωσι τῆς ἀδελφικῆς ἀγάπης καὶ τῆς εἰρήνης ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους καὶ στοὺς λαοὺς.

Ἄλλὰ ἐρωτᾶται τί ἔκαμαν οἱ Χριστιανοὶ ὄλων τῶν ἔθνῶν, κατὰ τὰ τελευταῖα αὐτὰ εἴκοσι χρόνια, γιὰ νὰπορευθῶν ὁ πόλεμος; Ἡ εὐθὺν γιὰ τὴν παραμέλησι τοῦ καθήκοντος αὐτοῦ εἶναι μεγάλη. Καὶ σήμερα ὅστερα ἀπὸ τὸν πόλεμο, ἡ δουλειὰ γιὰ τὴ διαφώτισι τῶν συνειδήσεων, ποὺ ἔχει ἀρχίσει, εἶναι μεγάλη καὶ πρέπει ἔντονα νὰ συνεχισθῇ.

«Κάποτε ὁ θλιμένος κόσμος», εἶλεγε ὁ (Georges Duhamel, «θὰ ξαναζητήσῃ τὸν Σωτῆρα του»... Καὶ προσέθετε: Ἐλθέτω! Θάρρη πραγματικά, καὶ μαζὶ μ' Αὐτόν, ἡ εἰρήνη καὶ ἡ παγκόσμια ἀδελφωσύνη, ποὺ ἐθεωροῦντο ἔως τώρα ἐπικίνδυνες οὐτοπίες.

Γ. Δ. ΚΑΧΡΙΜΑΝΗΣ

*

Τὸ «Ἀγγλικὸ Θέατρο» τοῦ Peter Noble (British Theatre-London, 1946) παρουσιάζει τὴν θεατρικὴν κίνησι στὴν Ἀγγλία ἀπὸ τὸ φθινόπωρο τοῦ 1939 ἕως τὴν ἀνοίξι τοῦ 1946, ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἕως τὸ τέλος τοῦ πολέμου. Κάτω

ἀπὸ τὶς γερμανικὲς βόμβες ἡ καλλιτεχνικὴ ζωὴ στὴν Ἀγγλία δὲν εἶχεν ἀνακόψῃ διόλου τὴν πορεία τῆς.

Ἐνα πλῆθος ζητήματα ἀγγίζει τὸ βιβλίον τοῦ Peter Noble, ἕνα πλῆθος θεατρικῆς μορφῆς παρελαύνουν στὶς σελίδες του: συγγραφεῖς, ἠθοποιοὶ, σκηνοθέται. Ὁ Peter Noble μᾶς ἔδωσε ἕνα ντοκουμέντο ἕξι χρόνων θεατρικῆς Ἀγγλικῆς ἱστορίας, ποὺ δὲν ὁστρεῖ σὲ τίποτε ἀπὸ τὶς προηγούμενές τῆς, εἴτε σὲ ἀριθμὸ ἔργων ποὺ ἀνεδάρτηκαν, εἴτε σὲ ποιότητα καλλιτεχνικῆς ἐργασίας. Ἡ ἐπικοινωνία με τὴν τέχνην τοῦ θεατρικοῦ λόγου καὶ πᾶν ἀπ' ὅλα, με τὸν ἡρωϊκὸν κόσμον τοῦ Σαίξπηρ, δὲν ἐπαίξε, δίχως ἄλλο, μικρὸν ρόλο τὸν καιρὸ τοῦ πολέμου. Γιατί ἡ ἀληθινὴ νύχτιν ἡ τέχνην — τονίζουμε πάλι: ἡ ἀληθινὴν — εἶναι συμπικνωτῆς πνεύματος. Καὶ τὸ πνεῦμα εἶναι δύναμι — ἡ μόνη ποὺ μπορεῖ νὰ νικήσῃ τὸν φόβο τοῦ θανάτου, ἀλλὰ καὶ τῆς ζωῆς. Θὰ ἦταν δραματικὸ νὰ ἐγκαταλειφθῇ ἡ παῖρα αὐτῆ, κατακτημένη μέσα στὴν πολεμικὴν πραγματικότητα, σήμερα ποὺ ἡ ἀνθρωπότης ἀγωνίζεται γιὰ μιὰ πραγματικότητα εἰρήνης. Καὶ κάθε ἐλπίδα ἐπιτρέπεται, πὼς ἡ στροφή πρὸς τὴν πηγὴν τοῦ πνεύματος καὶ τὸ θεμέλιον τῆς ἀληθινῆς πνευματικῆς ζωῆς θὰ εἶναι καὶ στροφή πρὸς τὴν ἀληθινὴν τέχνην.

Α. Σ.

*

Ernest Green. Education For A New Society. London 1943 ἦ ἔκδοσις. Ὁ συγγραφεὺς τοῦ βιβλίου αὐτοῦ, ὁ ὅπολος εἶναι ὁ Γεν. Γραμματεὺς τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συνδέσμου Ἑργαζομένων, σὲ Λονδίνο, με τὴν ἐδρεία γινῶσι ποὺ ἔχει καὶ τῆς ἱστορίας τοῦ μορφωτικοῦ συστήματος τῆς Ἀγγλίας καὶ τοῦ τρόπου ποὺ σήμερα εἶναι ὀργανωμένη, προσφέρει με τὸ βιβλίον του μιὰ ἐξιόλογον συμβολὴν γιὰ τὴν ὀργάνωσι μιᾶς ἐργατικῆς μορφωτικῆς πολιτικῆς γιὰ τὸ μέλλον.

Δ. Α.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

κ. Ἀπ. Παπ. Βόλον. Πρέπει νὰ γίνῃ κοινὴ συνείδησις: Ὅσον οἱ σπῆκερ τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ, ὅσον καὶ οἱ δάσκαλοι τῶν παιδιῶν μας, πρέπει νὰ εἶναι «πνευματικοὶ ἄνθρωποι». Διφορετικά, ὄχι μόνον δσα γράφατε, ἀλλὰ καὶ χειρότερα ἀκόμη θὰ ἐξακολουθοῦν νὰ συμβαίνουν. Τὸ ζήτημα εἶναι: Πῶς γίνεται κανεὶς πνευματικὸς ἄνθρωπος; — κ. Ἀχ.

Μαυρ. Ν. Φιλαδέλφειαν. Πολύ ενδιαφέρουσαι αἱ σκέψεις σας καὶ τὰ συμπεράσματά σας ποῦ τὰ ἐπιβεβαιώνει ἡ πείρα. — κ. Κ. Γ. Παπ., Ν. Ἰωνίαν. Σύμφωνοι. Ἰ. σως νὰ δοθῆ εὐκαιρία προσεχῶς. Ἔχετε ἐπαφὴν μὲ τὴν χριστιανικὴν κίνησιν; — Εἰρ. Παπ. Χίον. Συγχαρητήρια διὰ τὴν ἔμπνευσιν. Ἐξακολουθήσατε. Εἰς τὴν ποιήσιν, ὅπως καὶ εἰς τὴν ζωὴν, πρέπει νὰ κερδηθῆ ἡ «μάχη τοῦ βάθους». Καὶ ἡ πρώτη-πρώτη νίκη, εἶναι νὰ συνειδροτοποιήσῃ κανεὶς τὴν ζωτικὴν, κυριολεκτικῶς, ἀνάγκην αὐτῆς τῆς μάχης. — κ. Α. Σ. Θεσσαλονίκην. Ὅρθαι αἱ σκέψεις σας. Ὅλα αὐτὰ εἶναι θέματα τῆς χριστιανικῆς κοσμοθεωρίας, διὰ τὴν ὅποιαν πρέπει νὰ κάμεται καὶ ἐσεῖς κάτι: ὀπομονήν. — κ. Μην. Φρ. Ἐνταῦθα. Ἐλήφθη ὅπ' ὄρη ἡ ὑπόδειξις. Εὐχαριστοῦμεν. — κ. Π. Κ. Ἐνταῦθα. Ἐφ' ὅσον ὀδοιοπορεῖτε εἰς τὴν ζωὴν μὲ τὴν χριστιανικὴν ἀλήθειαν καὶ δύναιμι εἰς τὸ πλευρόν σας, τίποτε μὴ φοβηθῆτε! Προχωρήτε λοιπὸν καὶ ἐσεῖς, ὅσον εἰς τὴν ποιήσιν ὅσον καὶ, πρὸ παντὸς, εἰς τὴν ζωὴν.— Ἀργοναύτην, Βόλον. Εὐχαριστοῦμεν διὰ τὴν συμβολήν. Θὰ χρησιμοποιηθῆ, ἐν καιρῷ, ἀπὸ συνεργάτας τοῦ περιοδικοῦ. — κ. Γ. Ψάλτ. Θεσσαλονίκην. Σὰς γράφομεν ἰδιαιτέρως. — κ. Νικ. Σπυρ. Ἐνταῦθα. Εὐχαριστοῦμεν. Περιμένομεν κάτι περισσότερο μῆσα εἰς τὰ πλοῖσι τῶν «Ἀκτίνων». — στρ. Νικ. Χρονί, Τρίκαλα. Ἡ τέχνη, καὶ μάλιστα ἡ χριστιανικὴ, δὲν εἶναι ὑπόθεσις ἀπλῆ. Ὑπομονή, ἐργασία, καὶ οἱ «ἀντικειμενικοὶ σκοποὶ» θὰ πραγματοποιηθοῦν κάποτε. — κ. Μ. Τσαλάτ. Ἐνταῦθα. κ. Νικ. Γρέκ. Ἐνταῦθα. κ. Β. Βάφν. Ἐνταῦθα. κ. Κώστ. Στυλιδ. Πειραιᾶ. Πέραστε παρακαλοῦμεν, ἀπὸ τὰ Γραφεῖα μᾶ, Τρίτην ἢ Πέμπτην, 7-8 μ.μ.— κ. Σωτ. Μυλ. Τρίπολιν. Τὸ σταλὲν ἔχει πολλὰ τὰ ἀξιόλογα χαρίσματα. Περιμένομεν τὴν συνέ-

χειαν.— κ. Εὐ. Ζορμπ. Σάμον. Συγχαρητήρια. Ἐλπίζομεν νὰ χρησιμοποιηθῆ κάτι προσεχῶς. Ἄλλα περιμένομεν τὴν συνέχειαν. — δ. Π. Μπέλ. Πάτρας. Θὰ δημησιωθῆ κάτι προσεχῶς. Ἐξακολουθήσατε. Περιμένομεν. — κ. Β. Γ. Θεοδ. Ἐνταῦθα. Ἔχετε τάλεντο. Διαβάσατε νεοελληνικὴ ποιήσιν.— κ. Γερ. Μετ. Ἐνταῦθα. Στίχοι αὐθόρμητοι καὶ εἰλικρινεῖς. Ἐξακολουθήσατε. Διαβάσατε.— κ. Ἀθ. Ἀγγέλ. Πέτα. Ἀρτης. Ὁμοίως. Χρειαζέται ἀκόμη δουλειά. Σιγά-σιγά θὰ ὀριμώσῃ τὸ ποιητικὸν αἶσθημα.— κ. Χρ. Κόκ. Ἐνταῦθα. Τάλεντο ἀναμφισβήτητον. Ἰδίως ἡ Γραφικὴ ἔμπνευσις δυναμώνει τὸν στίχον σας. Περιμένομεν τὴν συνέχειαν. — δ. Κ. Γ. Τ. Κηφισιά. Ἀξίζει νὰ καλλιεργήσῃτε τὰ ποιητικὰ σας στοιχεῖα. Προσαθήσατε ὀχι ἀπλῶς νὰ ἐκθέτετε τὰς σκέψεις καὶ τὰ αἰσθημάτα σας, ἀλλὰ νὰ τὰ ὀποβάλλετε εἰς τὸν ἀναγνώστην. Θὰ περιμένομεν νεώτερα. — κ. Φ. Λόγ. Ζάκυνθον. Σὰς γράφομεν ἰδιαιτέρως.

ΔΙΑ ΤΟΥΣ κ. κ. ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΣ ΤΩΝ "ΑΚΤΙΝΩΝ",

Παρακαλοῦνται οἱ κ. κ. συνδρομηταί, ἰδίως οἱ νεοεγγραφεῖτες, οἱ ὁποῖοι τυχὸν δὲν λαμβάνουν κανονικῶς κατὰ μῆνα τὸ τεῦχος τῶν «Ἀκτίνων», νὰ εἰδοποιήσουν περὶ τῆς σχετικῆς ἀνωμαλίας τὸ γραφεῖον τοῦ περιοδικοῦ, (Καρύτη 14, τηλ. 35-023) διὰ τὴν ἐπανόρθωσιν.

Τὸ γραφεῖον ἀπὸ 1ης Ἰουλίου ἐ.ἔ. λειτουργεῖ καθ' ἑκάστην 6-9 μ.μ

Περιοδικὸν «Ἀκτίνες», ὄργανον τῆς «Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων».— Ἐκδοσις Χριστ. Ἐνώσ. «Ἀκτίνες». Γραφεῖα: ὁδὸς Καρύτη 14, Ἀθῆναι (1) Τηλ. 35-023—Θεσσαλονίκης: Ἀγίας Σοφίας 38.—Πειραιῶς: Κολοκοτρώνη καὶ Τσαμαδοῦ 67.—Ἰπσοῦθος, ἐπιστολαὶ καὶ χρηματικὰ ἐμβάσματα: Δ. Γ. Σταμάτης.—Ἐτησίαν συνδρομὴ δρχ. 7000.—Προϋτάμενος τυπογραφείου: Δ. Παπακωνσταντίνου, Μαυρομιχάλη 176.—Ἐκδόσεις: «Ἑλληνικὴ Ἐκδοτικὴ Ἐταιρεία» Α.Ε.—Χειρόγραφα, δημοσιεύμενα ἢ μὴ, δὲν ἐπιστρέφονται.